

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS UN PSIHOLOĢIJAS FAKULTĀTE
PEDAGOĢIJAS NODAĻA

**ARODIZGLĪTĪBAS VĒSTURISKĀ PIEREDZE UN ATTĪSTĪBAS
TENDENCES RĪGAS TŪRISMA UN TIRDZNIECĪBAS SKOLĀ**

MAGISTRA DARBS

Autore: **Irina Sobakina**

Studenta apliecības Nr. is 05070

Darba vadītāja: Dr. paed., profesore Aīda Krūze

RĪGA

2007

ANOTĀCIJA

2008. gadā Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skola svinēs skolas dibināšanas 65. gadadienu, kas pamudināja atskatīties uz paveikto, apkopot materiālus: kā veidojusies šī skola, kāda ir bijusi skolas misija, kā valsts noteiktā politika ietekmējusi skolas attīstību, kā skolas darbību virzījušas personības. Rast atbildi uz šiem jautājumiem tāds ir maģistra darba mērķis.

Skolas vēsture cieši saistīta ar Rīgas attīstību. Latviešu tautas pedagoģijā akcents likts uz bērna gatavošanu darba dzīvei. Aroda prasmēm sevišķa uzmanība pievērsta jau no 16. gadsimtā, kad amatnieki tika organizēti cunftēs. Par skolas pirmsākumu var uzskatīt 1805. gadu, kad tika izveidota pirmā meiteņu skola Latvijā pie Ģertrūdes baznīcas, saukta par Fišera un Hoca institūtu.

1919. gada 1. augustā nodibina Latvijas arodskolu nodaļu, izveido 2 tehniskās skolu tipus: zemāko – tirdzniecības skolas, vidējas – komercskolas.

Pēc Otrā pasaules kara, mainoties valsts politikai, tiek pārkārtots mācību un audzināšanas darbs.

Ekonomikas attīstība republikā prasīja augstas kvalifikācijas speciālistus jaunās nozarēs. Tas atspoguļojies arī skolas nosaukumā - Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skola.

Pēc Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas mainījies Latvijas izglītības sistēma. Sociāli ekonomiskie apstākļi valstī ietekmē skolu kontingenta sastāvu. Skolai jādomā par saglabāšanos izglītības sistēmā, tāpēc jauzlabo mācību programmu saturs, ievērojāmi jauzlabo mācīšanas kvalitāti. Jauniešiem trūkst informācijas par profesiju pieprasījumu darba tirgū, darba tirgus attīstības perspektīvām, būtu nepieciešams regulāri veikt un publicēt pētījumus, prognozēt darba tirgus specifiku un attīstības tendencēs Latvijā.

ANNOTATION

In 2008 Riga Trade and Tourism Vocational School is celebrating its 65th anniversary, that is why it necessary to overview the history of the school summarizing all the materials. The present work sets the following questions: how was the present school founded, what was the main goal of the school at that time, how state politics influenced the school's development. All the abovementioned questions were set as the main goal of the present paper and subsequently were explored.

The history of the school is closely connected with the history of Riga. Preparation of a person to a life in professional sphere has always been stressed in state's pedagogy. Special attention was paid to craft skills already in 16th century when craftsmen were formed in guilds. The beginning of the history of Riga schools could be considered the foundation of the first school for girls by Gertrudes church in 1805, which gained the name Fisher and Hoc Institute.

In 1999 on August 1, Latvian Vocational School Department was founded, which formed two types of vocational schools: trade and commercial schools.

After the World War II, due to political changes in the country, the educational and upbringing systems were altered.

The state economic development required high-qualified specialists in various fields. The school was also influenced by its working staff – headmasters and teachers. The present work analyses the teachers' lists.

Social and economic conditions in the country have influenced the working staff of the school. The school is following the set standards developed and approved by Latvian system of education.

Atslēgvārdi

Dabas dotumi un audzināšana – jautājums par intelekta variāciju piedēvēšanu iedzimtības (dabas) variācijām vai vides (audzināšanas) variācijām.

Datu krājuma vērtēšana (*portfolio assessment*) - vērtēšana, kuras pamatā ir audzēkņā darbs ilgākā laikposmā, varbūt semestra vai gada laikā; šis darbs var izpausties jebkādā formā, kas ir autentiska vērtējamā darba vai spēju veidam.

Daudzveidu spēju uzdevumi (*multi – ability tasks*) - uzdevumi, kuri prasa daudzas un dažādas spējas, vēlams, tādas, kas nepiemīt tikai vienam atsevišķam audzēknim.

Diagnosticējoša pārbaude (*diagnostic testing*) – pārbaude, kas dod informāciju par grūtību cēloņiem attiecībā uz izpratni, problēmu risināšanu u.tml.

Disciplīna (*discipline*) – termins, kas attiecas gan uz skolotāja veikto klases kontroli un pārvaldi, gan uz sodu īstenošanu.

Drošuma garantija ar atkārtotu pārbaudi (*test – retest reliability*) – viens no paņēmieniem, kā vērtēt pārbaudes darba drošumu: tas pats darbs tiek atkārtoti uzdots tiem pašiem cilvēkiem divas vai vairākas reizes. Iegūtais korelācijas koeficients ir drošuma rādītājs.

Gala rezultāta izpaušme (*terminal performance*) – uzvedība, kas norāda, ka pedagoģiskais mērķis ir sasniegts. Tas ir mērķis, uz kuru vērsti mācību centieni.

Ģeneratīvais mācīšanās modelis (*generative model of learning*) - pēc Vitroka (Wittrock) teorijas, ideja, ka audzēkņi mācās ģenerācijas ceļā jeb patstāvīgi veidojot apgūstamajam materiālam paši savu nozīmi.

Hipotēze (*hypothesis*) – izteikums, kas pieļauj vai paredz sakarību starp diviem vai vairākiem mainīgiem lielumiem un ir jāpamato ar pētījumu palīdzību.

Humānistisks (*humanistic*) – orientēts uz iezīmēm un īpašībām, kuras ir cilvēciskās būtības pamatā – bēdas, smiekli, gādība, dalīšanās ar citiem, apmulsums, pašvērtējums utt. Humānistiskās orientācijas psihologi un pedagogi akcentē šos cilvēka būtības aspektus.

Izglītības mērķi (*educational objectives*) – vēlamie izglītības rezultāti un iznākumi. Tie var būt plaši un šauri.

Mācību mērķi (*instructional objectives*) – uzvedības – domāšanas, prasmes un iemaņu apgūšana.

Pašvērtējums (*self - concept*) – cilvēka paša spriedums par savām īpašībām un vērtību kopumā un konkrētā objekta.

Profesijas standarts (*profesional standards*) – aroda sasniegumu līmenis attiecīga profesijā.

SATURS

Ievads.....	6
1. Arodizglītības ideja Latvijas pedagoģiskajā domā un praksē	8
1.1. Arodizglītības idejas rašanās	8
1.2. Arodizglītības sistēma no 1919. līdz 1945. gadam.....	19
1.3. Arodizglītības sistēma no 1945. līdz 1990. gadam.....	28
1.4. Arodizglītības attīstība no 1990. līdz 2007. gadam.....	38
2. Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas vēsture.....	41
2.1. Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas darba saturs un sasniegumi	41
2.2. Ilggadējo skolotāju devums skolai	54
2.3. Audzēkņu motivācija profesijas izvēlei.....	58
2.4. Skola un darba devēji	65
2.5. Karjeras izvēle	68
Nobeigums.....	70
Izmantoto avotu un literatūras saraksts	72
Pielikumi.....	74

IEVADS

Skolas uzdevums ir palīdzēt veidoties intelektuāli attīstītai, radoši domājošai personībai īpašu uzmanību pievērst mācību darbam, kas attīsta skolēnu spējas, sekmē viņu radošās domāšanas un radošās pieredzes izkopšanu. Uzsverot skolēnu darbības milzīgo nozīmi mācību procesā, vienlaikus jāakcentē arī viņu aktīvā līdzdalība izzināšanā.

Skola... Šis vārds vienmēr saistās ar jaunību, ar cerībām, ar jaunu apņemšanos sasniegt vēl kaut ko lielāku. Mēs katrs atceramies savu bērnību, jaunību, kad domās skatām savus kolēģus vēl jaunus un staltus. Tādos brīžos arī paši neļaujamies gadiem.

2007. gadā Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skola svinēja dibināšanas 63. gadadienu, tāpēc ir pienācis laiks atskatīties uz paveikto. Kā veidojusies šī skola, kāda ir bijusi skolas misija šajā laika periodā, kā valsts noteiktā politika ietekmējusi skolas attīstību, kā skolas pastāvēšanu ietekmējušas personības, kuras ieguldījušas savu darbu? Atbildes uz šiem jautājumiem ir mana maģistra darba mērķis.

Apzinos, ka šis darbs ir jāveic tieši man, jo skolas liktenis man nekad nav bijis vienaldzīgs. Skola ir mana otrā darba vieta. Pirmā darba vieta bija ražošanā. 1980. gadā pēc norīkojuma „Padomju tirdzniecības” tehnikuma beigšanas obligāti vajadzēja nostrādāt 2 gadus ražošanā. Tā ir cieņa pret savu skolu un darbu, ko daru. Godbijība pret gudriem un inteliģentiem cilvēkiem un darba darītājiem. Tā ir pienākuma apziņa. Tas ir darbs, kas darāms ar prieku un pārliecību. Tā ir vakardienas un šodienas dzīves salīdzinošā izjūta. Šī laika posma vēstures izpēte ir nepieciešama visiem, kas saistīti ar skolu, jo skolas vēstures materiāli nav apkopoti, sevišķi par skolas pirmsākumiem pirmās Latvijas brīvvalsts laikā.

Bez pagātnes nav nākotnes. Arī skolai jāapzinās pagātnes vērtības, jāapgūst tās, pirms plāno savu attīstību nākotnē, jāsmeljas spēks pieredzē un skolas tradīcijās. Svarīgi vākt un apkopot materiālus par Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas veidošanos, jo:

- skolas darbība nav izvērtēta un apkopota;
- pētījumu varēs izmantot skolā audzināšanas darbā;
- organizējot skolas 65 gadu jubilejas svinības, apkopotos materiālus iespējams publicēt.

Pētījuma objekts:

Arodizglītības vēsture.

Pētījuma priekšmets:

Arodizglītības vēsture un Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas attīstība no 1944. gada līdz 2007. gadam.

Pētījuma mērķis:

Izpētīt Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas rašanās priekšvēsturi un attīstības tendences.

Pētījuma uzdevumi:

- 1) Apzināt un izanalizēt avotus un literatūru par pētāmo problēmu.
- 2) Izpētīt arodizglītības programmu izmaiņas saistībā ar skolas attīstību.
- 3) Izzināt Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas attīstības procesus dažādos laika posmos.
- 4) Izvērtēt pedagoģu ieguldījumu skolas attīstībā.
- 5) Apzināt skolas bijušos direktorus, pedagoģiskos darbiniekus un absolventus.

Pētījuma metodes:

- 1) Avotu un literatūras teorētiskā analīze.
- 2) Vēsturiski loģiskā un vēsturiski salīdzinošā metode.
- 3) Arhīvu materiālu analīze.
- 4) Atmiņu pieraksti un analīze.
- 5) Datu apstrāde un analīze.

Pētījuma bāze:

Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skola, avoti un materiāli par skolas vēsturi

Maģistra darba struktūra:

Maģistra darbs sastāv no ievada, 2 nodaļām, 9 apakšnodaļām, nobeiguma, izmantoto avotu un literatūras saraksta, pielikumiem.

1. ARODIZGLĪTĪBAS IDEJA LATVIJAS PEDAGOĢISKAJĀ DOMĀ UN PRAKSĒ

1.1. Arodizglītības idejas rašanās

Cilvēces attīstības vēsturē darbaudzināšanai vienmēr ir bijusi liela nozīme jauniešu audzināšanā un izglītošanā. Darba audzinošo lomu jau savā laikā augstu novērtējis ievērojamais čehu pedagogs J. A. Komenskis (1592 - 1670), šveiciešu pedagogs J. Pestalocijs (1746 - 1827), franču pedagogs Ž. Ruso (1712 - 1778), angļu utopiskais sociālists R. Ovens (1771 - 1858), krievu pedagogs K. Ušinskis (1824 - 1889), A.Makarenko (1888 - 1939) u.c.

Gandrīz 400 gadus J. A. Komenskis pedagoģiskās idejas gan tieši, gan netieši ir tik būtiski ietekmējušas pasaules izglītības sistēmu, ka dzīvo arī mūsdienu skolā: gan sen pierastajā un šķietami nemainīgajā kārtībā, ko saucam par klašu un stundu sistēmu, gan saspringtajā ikdienas ritmā, kad pārdomājam nākamās stundas gaitu, meklējam piemērotāko attēlu un precīzākos vārdus, gan klusajos apceres brīžos, kad vērojot savus skolēnus, ieslīgstam pārdomās – kas gan tieši šim bērnam tieši šajā mācību stundā būtu nepieciešams, kad līdz pār dzīvojam par klaiņojošajiem bērniem, kad domājam par skolas nākotni, kad ... Tad paņemsim rokā J.Komenska „Lielo didaktiku” un ieskatīsimies tajā: „Cilvēks nav nekas cits kā harmonija gan attiecībā uz ķermeni, gan attiecībā uz dvēseli. Cilvēks, dabas vadīts, var sasniegt visu...

Lai ko vien sāktu mācīt, skolēnos vispirms jāmodina nopietna mīlestība pret to, pierādot attiecīgā priekšmeta priekšrocības, noderību, pievilcību...” Viss, kas paredzēts mācīšanai, jāsadala atbilstoši vecuma pakāpēm tā, lai tiktu mācīts tikai tas, kas piemērots attiecīgā vecuma cilvēka uztverei. Viss mācību kopums rūpīgi jāsadala pa klasēm tā, lai iepriekšējais vienmēr pavērtu un apgaismotu ceļu nākamajam. Skolotājs ir dabas palīgs, nevis tās valdnieks. Varam vilkt paralēles arī starp mūsdienīgu izglītības saturu, kas noliedz līdzšinējo pārlieko teoretizēšanu un sarežģītību, ar J. A. Komenska viedokli, kas pauž: "skolās nevērīgi izturas pret būtisko un pievērš uzmanību maznozīmīgajam un nederīgajam... lielākā daļa zināšanu nenonāk prāta dzīlēs, bet aizslīd pa virspusi”. (23, 114.lpp.)

Interese par J. A. Komenska pedagoģisko mantojumu Latvijā ir pastāvējusi jau kopš viņa ievērojamās mācību grāmatas „Orbis sensualium pictus” iznākšanas Rīgā 1682. gadā. Latvijas sabiedriskos darbiniekus un pedagogus allaž ir saistījis J. A. Komenska demokrātiskais humānisms, viņa ticība cilvēkam, izglītības un audzināšanas nozīmei vispārējā miera un labklājības nodrošināšanā.

Tas rosināja E. Gliku atvērt skolas latviešu zemnieku bērniem un sagatavot tām skolotājus, mudināja G. F. Stenderu veidot latviešiem mācību grāmatas, iedvesmoja jaunlatviešus viņu centienos pēc vispārējās izglītības un dzimtās valodas tiesībām.

Kulmināciju šī interese sasniedza 1892. gadā, kad, atzīmējot J. A. Komenska 300. dzimšanas dienu, latviešu presē („Dienas Lapa”, „Mājas Viesis”, „Pielikums pie Mājas Viesa”, „Austrums”) un atceres pasākumos tika atzinīgi novērtēta lielā čehu pedagoga darbība.

J. A. Komenska pedagoģiskais mantojums pastiprināti tika pētīts latviešu pedagoģijas teorijas tapšanas nozīmīgākajā laika posmā 20. – 30. g. Turpat vai visos šajā laikā iznākušajos K. Dēķena, E. Pētersona, J. A. Studenta u.c. fundamentālajos darbos blakus patstāvīgai un oriģinālai pieejai dažādiem pedagoģijas teorijas un prakses aspektiem izvērtētas J. A. Komenska pedagoģiskās idejas un to aktualitāte Latvijas brīvvalsts izglītības sistēmā. Neapšaubāmi, jo jaunajās izglītības pamatnostādnēs nemitīgi krustojas tagadne un pagātne. Piemēram, izvirzītajā mērķī – katra skolēna mācīšanās vajadzību saskaņošana ar tām atbilstošu mācību procesu. Es atzīstu, ka šādu vai ļoti līdzīgu izglītības mērķa formulējumu var atrast gan mūsdienīgajos filozofijas virzienos – eksistenciālismā un humānismā, gan vairāku gadsimtu pārbaudi izturējušā ideālismā, gan šobrīd ēnā palikušajā materiālismā. Kopumā tas liecina, ka mūsdienu izglītības politiķi labi orientējas pasaules prakses pieredzē un respektē tuvās un tālās pagātnes pozitīvās mācības. Iekļaujoties pārmaiņu laika diktētajās inovācijās, ikvienam ir nepieciešams kritisks skats pagātnē, lai gūtu pārlicību par izmaiņu lietderību un efektivitāti.

Kvēls un zinošs darba skolas aizstāvis bija skolotājs K. Cīrulis (1857 - 1924). Viņš sastādīja vairākus metodiskus norādījumus par rokdarbu mācīšanu skolā. K. Cīrulis kritizēja skolēnu vārdisko mācīšanu, kas bija tālu no reālās dzīves, taču bija pret tautskolas profesionalizāciju. K. Cīrulis ieteica skolēnu darbu izmantot galvenokārt kā pedagoģisku līdzekli aktīvai un apzinīgai zināšanu apguvei, garīgo un fizisko spēju izaugsmei.

Pat mūsu Tautas dzejnieks J. Rainis (1865 - 1929) ir pievērsies jauniešu audzināšanas darbam. Viņš uzskatīja, ka darbaudzināšana veido ne tikai atsevišķas personības īpatnības, bet ir pamats nākotnes cilvēka audzināšanā.

Arī mūsu ievērojama rakstniece A. Brigadere (1861 - 1933) vienmēr paudusi domu par darbu kā cilvēka dzīves mēru, par darbu kā cilvēka rakstura un viņa ētikas veidotāju. Īsta dzīve ir darbīga dzīve, darbs ir tikums, cilvēka pienākums un augstākā dzīves gudrība. Visa A. Brigaderes daiļrade ir cildinājums darbam. Pat mūsdienās vērā ņemamas ir atziņas, kas izteiktas publicistikā „Pārdomas par rakstura audzināšanu” (1933), kur rakstniece izsaka domu, ka glēvi un morāli nelīdzsvaroti jaunieši rodas galvenokārt tur, kur zudusi pareiza

attieksme pret darbu. Darbs jāveic ar mīlestību un aizraušanos, pat nepatīkamā darbā jāprot ielikt tīksmi. Tāds bija rakstnieces dzīves kredo.

Vienu no garīgajiem aizsarglīdzekļiem, ko gadu tūkstošiem ilgajā attīstības gaitā tauta bija radījusi un kas to pasargāja no kaitīgajām idejām ilgojas nebrīves gados, var definēt kā pirmatnējo jeb etnopedagoģisko domu. Elementāri to varētu raksturot kā apzinātu nepieciešamību audzināt tādu jaunu cilvēku, dzīves turpinātāju, kura morāli tikumisko modeli sabiedrības vairākums ir atzinis par paraugu, kā arī visu to ceļu un līdzekļu kopumu, kas nepieciešams mērķa sasniegšanai.

Tāda apzināta, sākumā varbūt tikai nojausta nepieciešamība mācīt un audzināt savus pēcnācējus radās arī baltu ciltīm. Bet tā kā rakstības sirmā senatnē mūsu senčiem vēl nebija, paaudžu paaudzēm krāto dzīves gudrību nācās izteikt pasaku, teiku vai īsu četrtrindu veidā, lai tā patiktu jaunās paaudzes atmiņā, tiktu izmantota, papildināta un nodota tālāk pēcnācējiem. Latviešu tautas gara mantām, kuru pūrs, kā pierādījies, ir viens no visbagātākajiem starp visām pasaules tautām, piemīt pamācošs, audzinošs raksturs, un tajās koncentrētā veidā uzkrāts ievērojama tautas pedagoģiskais potenciāls. Šis pedagoģiskais ideju kopums, manuprāt, veido latviešu tautas pirmatnējo jeb etnopedagoģisko domu, kuras pirmsākumi meklējami dziļā aizvēsture.

Par vienu no galvenajiem un noteicošajiem faktoriem, kas saglabāja latviešu garīgo neatkarību, valodu un savdabīgo kultūru, pēc manām domām, uzskatāma plašajā tautas garamantu pūrā iemūžinātā pedagoģiskā doma. Tā stimulēja latviešu jauno paaudzi ne vien augt darba mīlestībā, saticībā ar sev līdzīgiem, saskatīt skaisto krietni veiktā pienākumā, dabā un cilvēkā, bet arī saglabāt nepakļāvības, apslēpta naida, klusa protesta garu pret apspiedējiem. Tā deva iespēju tautai iet savu, tikai tai vienai raksturīgu taku, cieši turēties pie savas valodas un tradīcijām, cienīt un gādāt savas kultūras vērtības. Svešzemju „kultūrtrēģeri” bija spējīgi iznīcināt vietējo cilšu garīgās dzīves lietišķo atribūtiku, kā svētos kokus, akmeņus un citus elkdievības piederumus, bet folkloras mutvārdu sacerējumu priekšā viņi bija bezspēcīgi, jo tautas garamantas nekādai cenzūrai nebija pakļautas.

Vairākus gadsimtus pēc pirmo lauku skolu rašanās zemnieku bērnu garīgā veidola radīšanā dalību ņēma divi galvenie savstarpēji antagoniskie faktori: skola valdīja sholastiska moralizēšana, kas aicināja uz samierināšanos ar esošo kārtību, bet ģimene folkloras sacerējumos iemūžinātās pedagoģiskās idejas nereti vedināja uz dumpi.

V. Ūsiņa uzskata, ka svarīga nozīme pedagoģiskās domas attīstībā bija K. Dēķena pedagoģiskajām atziņām, kas veidojušās ne tikai dažādu pedagoģisko virzienu un pedagogu, bet arī demokrātisko pedagoģisko tradīciju un ideju ietekmē. Ievērtību pelna K. Dēķena darbs „Rokasgrāmata pedagoģijā”. Tā bija pirmā latviešu pedagoģijas grāmata, kurā īpaša nodaļa

veltīta arī mācīšanas problēmām. Šajā nodaļā K. Dēķens iztirzājis svarīgas didaktiskas atziņas par uzskatāmības, apzinīguma, sistemātiskuma, piemērotības principu ievērošanu mācīšanā, par mācīšanas saistījumu ar praktisko dzīvi. Šīs atziņas savā laikā puda klasiskās, demokrātiskās pedagoģijas pārstāvji (J. Komenskis, J. H. Pestolocjs, Ž. Ruso, K. Ušinskis u.c.). Viņi īpašu uzmanību veltīja skolēnu izziņas darbības aktivizēšanai un bērnu spēju attīstībai.

K. Dēķens ne tikai izplatīja citu pedagogu idejas, bet izmantojot tā laika pedagoģijas un psiholoģijas atziņas, arī izstrādāja vairākus attīstītājmācīšanas nosacījumus. Viņš norādīja, ka attīstītājmācīšanai jābalstās uz bērnu aktīvu un apzinīgu izziņas darbību, kas prasa no audzēkņiem noteiktu garīgo un gribas piepūli. Skolēnu izziņas darbībai jābūt tādai, kas palīdz viņiem izprast sakarības starp atsevišķo un vispārējo, starp cēloņiem un sekām. Skolēnu spriešanas spēju attīstīšanai mācīšanā jālieto gan analītiskā, gan sintētiskā pieeja parādību noskaidrošanai, parādības jāaplūko dažādās situācijās, īpašu uzmanību pievēršot svarīgāko jēdzienu noskaidrošanai. Mācīšanā jāievēro bērnu individuālās īpatnības un viņu spējas. Šīs atziņas nav zaudējušas savu aktualitāti arī mūsdienās.

K. Dēķens savā darbā raksta: „... pirmatnējā sabiedrībā skolu nav. Ģimenē mācās darbu un iegūst to garīgo izglītību, kura valda sabiedrībā. Amata prasmes nodod no paaudzes paaudzē. Nav sen tie laiki, kad latvietis visu savu izglītību saņēma ģimenē. Darbā mācījās darbu, darbā attīstīja domas un apķērību. Darbā ieguva dažādas atziņas, darbā norūdījās raksturs un attīstījās jūtas. Visā dzīve un visnotaļ darbā izaugušas un pārgājušas no paaudzes paaudzē mūsu tautas gara mantas, mūsu nacionālās kultūras pamats”. (7, 10.lpp.)

„Darbs liekams arodizglītības pamatā. Šajās skolās visas mācības saistītas ar aroda apgūšanu, kā rezultātā tiek trenētas un nostiprinātas arodam nepieciešamās spējas. Darbā jaunatne iegūst garīgu un tikumisku pilnību. K. Dēķens raksta, ka skolu audzināšanas pamatos nāk pats darbs, pašas dzīves nodalījumos: lauksaimnieciskais, rūpnieciskais, amatnieciskais, tirdznieciskais, satiksmi uzturošais, tiesiskais un administratīvais, veselības kopšanas un audzināšanas. Darba skola top par dzīves skolu, ko darbā pārdzīvo un piesavinās, to arī patur.” (7, 50.lpp.)

„Amata izglītības veicināšanas uzdevums ir izkopt amata praktisko pusi un vispārīgās zināšanas. Amatniecības stiprums meklējams inteligentos, plašākām zināšanām apveltītos, augsti kvalificētos amatniekos. Nevar tikai uzstādīt prasības, bet jādod arī iespējas šīs iespējas pildīt. Ja no amatniekiem tiek prasītas konkrētas zināšanas, tad jārada arī iespēja šīs zināšanas iegūt. Latvijas valstī ir liela gādība par latviešu tautas izglītību, līdz ar to par amatnieku speciālo izglītību.” (6, 12.lpp.)

Aplūkojot pagājušos gadu simteņus gribot negribot jāatzīmē, ka darbs ir svētība un caur to ir panākts apmierinošs labklājības līmenis.

Tautas pedagogija audzināšanā īpašu vietu ierāda bērnu iepazīstināšanai ar darbu. Jo dziļāki bērna pārdzīvojumi, jo audzināšanas efekts lielāks. Tādējādi, pieaugušā rosināts, audzināmais atrod savu vietu, mācās sevi apliecināt darbā un sadzīvē.

Liela nozīme pusaudžu darbaudzināšanā viņu interešu un spēju attīstīšana ir vecāku līdzdalībai skolēnu pulciņu un interešu grupu darba organizēšanā skolā vai dzīvesvietā. Darbojoties šādos pulciņos, pusaudzis spēj ātrāk „atrast sevi”, mērķtiecīgāk izvēlēties piemērotu profesiju.

Bērna audzināšanas līmeni ģimenē ietekmē ne tikai speciāli organizēta audzināšana, bet viss ģimenes dzīves veids. Svarīgi ir tas, ka vecāki izprot bērnu audzināšanas mērķi un kā to īsteno ikdienā.

Rīgas ārējās tirdzniecības uzplaukums kopš 15. gs. beigām veicināja straujāku amatniecības attīstību. Amatnieki pēc specialitātēm bija organizēti cunftēs jeb amatos. Cunftēs ietilpa meistari ar saviem ģimenes locekļiem, kā arī viņu zeļļi (amata meistars) un mācekļi. Tomēr pilntiesīgi cunftu locekļi bija vienīgi hierarhijas augstāka pakāpe – meistari.

Viduslaikiem raksturīgākās cunftu hierarhijas pakāpes bija – māceklis, zellis, meistars. Ikvienu pie cunftēm piederīga amatnieka mērķis bija sasniegt šo kāpņu virsotni. Tādēļ zeļļu iesvētības runā bija teikts „tu biji māceklis, lai neilgu laiku būtu zellis, bet pēc tam meistars”.

Sākot ar 16. gs. visās cunftēs bija obligāts viengadīgs zeļļa stāžs pirms meistara tiesību pieprasīšanas.

„Visu 18. gs. amatniecība Latvijā bija divējāda: to piekopa, pirmkārt, amatos organizētie amatnieki Rīgā un laukos. No latviešu tautas viedokļa svarīgākā amatniecības nozare bija lauku amatniecība. Lauku amatniecība bija divējāda: specializēta un nespecializēta. Pirmo iekopa amatnieki, kas amatu bija speciāli mācījušies, otrs specializētais amatniecības veids bija, kad darītājs nav speciāli mācījies. Vienkārši veic darbu, vajadzībai rodoties.” (9, 420.lpp.)

Izvēloties arodu vai atbilstošu skolu, kas sagatavotu nākamajam darbam, nav nemaz tik viegli. Latvijā jau izveidojušies daudzi dažādi arodi, kas prasa savu īpatnēju apmācību, izglītību, spējas un veselību. Arodskolu skaits Latvijā ir jau stipri liels. Tas pastāvīgi veidojas, piemērojoties darba dzīvei un ir jau tik plašs, ka var apmierināt dažādas arodizglītības prasības. Arods – amats, speciāla praktiskā izglītība, kura pieder pie zināmas darba nozares – kalējs, aktieris, mājkalpotājs, pārdevējs, miesnieks, audējs, kurpnieks, pavārs, cepurnieks, skroderis utt. Ar arodiem ir jāsaprot katra nodarbošanās, kādu cilvēks veic.

Arodi var būt:

- 1) neapmācīti, kur strādā un pelna tūlīt pēc iestāšanās darbā;
- 2) apmācīti arodi, kur jāmacās īsu laiku, lai iegūtu nepieciešamās prasmes darbā. Bez šīm zināšanām nevar strādāt;
- 3) amati, tie ir tādi arodi, kur strādā galvenokārt ar rokām un kur jāmacās 3 – 4 gadi. Darba devēju bieži saista rakstiski līgumi ar mācekli;
- 4) arodi tirdzniecībā, kur macās 2 – 3 gadi;
- 5) akadēmiski arodi, kas prasa augstskolas izglītību. Visos arodos ir jāiegūst lielāka prakse, pieredze tieši darba dzīvē. (23, 91.lpp.)

„Darbs darāms ne tikai, lai nopelnītu, bet lai izveidotu savu raksturu, lai saprastu, ka darbs vajadzīgs ne pašam vien, bet citiem – sabiedrībai un valstij.” (21, 82.lpp.)

„Rīgā fabriku un amatnieku darbība ir ļoti attīstījusies. Rīgas amatnieku skolas līdzība ar ārzemju amatnieku skolām ir izskaidrojama ar to, ka Rīgā tāpat kā ārzemēs, sevišķi Vācijā, amatnieku starpā ir vēl diezgan labi saglabājusies cunftu kārtība. Darbnīcās tur tiek pasniegta pamatīga amata mācība, pie kam nav iespējams iztikt bez darbinieku šķirošanas amatmeistaros, zeļļos un amata puišos.” (10, 286.lpp.)

Amata meistars – amata biedrs (zellis), kas saņēma tiesības izrīkot savu darbnīcu vai pastāvīgi vadīt darbus tai nozarē, prasmes pierādījis zināmā pārbaudījumā (meistara darbā). Piesakoties par meistarū, amatniekiem bija jāpierāda, ka zināmu laiku nostrādājis pie cita meistara par zelli. Tā kā 16. gs. sākumā meistarū skaits daudzos amatos bija stingri noteikts (piemēram zeltkaļiem - 30), tad zeļļus nepielaida pie meistarū pārbaudījumiem, kamēr ar kāda amata brāļa nāvi neradās brīva vieta. (1, 18.lpp.)

Amata zellis – amatnieku loceklis, kas noslēdzis līgumu ar sava aroda meistarū. Nokalpojis algas puiša gadus, izmācīts amatnieks parasti vēl mainīja meistarū, lai papildinātos amatā. Tāds amatnieks ieradās un apmetās Rīgā, 2 zeļļi vecbiedri tam sagādāja meistarū. Darba ilgums bija no 5⁰⁰ līdz 18⁰⁰. Jau nosaukums „amata biedrs” liecina par to, ka zellis bija pilntiesīgs amata loceklis, kas piedalījās amata sapulcēs un amata vecāko vēlēšanās. Viņš ik mēnesi maksāja biedra naudu.

Amata puisis - amata meistarū mācībās nodots jauneklis. 16. gs. sākumā Rīgā meistars varēja pieņemt mācekli tikai ar visa amata ziņu. Mācību līgumu slēdza amata tiesa uz 2 – 6 gadiem. Līgumam beidzoties, amata puisim bija vēl no viena līdz četriem gadiem jāpaliek par algas puisi, t.i. jāstrādā kā jaunam puisim. „Ja cilvēks nododas kādai no specialitātēm ar nolūku piekopt to kā amatu, tā ir arodnieka izglītība”, tā saka J. A. Students. (21, 170.lpp.)

„Arodnieciska izglītība nav tikai tehniska vien, kā to nereti domā, bet var būt arī dažādās humanitārās dzīves nozarēs. Var un arī ir pamats runāt ne tikai par, piemēram, tehniskajiem

amatiem, bet arī par skolotāja, mākslinieka arodu. Nav šaubu, ka par arodiem visvairāk uzlūko tehniskos amatus, piemēram, mehānika, inženiera un tamlīdzīgus amatus. Dziļākā arodnieciskās izglītības jēga ir tā, ka, reiz cilvēks ieguvis šādu izglītību, viņš arī pie tās paliek. Samērā reti novērojama tieksme šo izglītību papildināt. Lielais vairums cilvēku, kas izmācas un izstudē vienu vai otru specialitāti tiecas ieņemt amatu. Ja tas viņiem izdodas, tad viņi šajā amatā arī paliek, izlieto savas agrākās zināšanas, bet visai reti domā par zināšanu papildināšanu. Protams, ir labi zināt vienu vai otru specialitāti, bet ja to nepadziļina ar jaunām zināšanām, tā jau ir garīgās dzīves apsīkšana. Šāda apsīkšana vērojama ne tikai tehniskos arodos vien. Arodnieciska izglītība nereti pāriet kailā praktiskumā, kas ļoti bremsē kulturālās dzīves ideālistiskos centienus. Šāds arodnieciskais praktikums ir stipri iesakņojies arī Latvijā. Tādēļ ir samērā mazi panākumi tīrās zinātnēs un tīrās mākslas nozarēs. Ar arodnieku praktiskumu izskaidrojami izglītotu cilvēku lielās grūtības darba meklējumos. Vienīgi tad, ja arodi tiek nepārtraukti papildināti ar jaunām zināšanām, arodnieciskā izglītība nevar traucēt kultūras izplaukumu.” (8, 21.lpp.)

„1860. gadā tika sastādīti sevišķi stingri noteikumi – statūti amata izglītībā, vai arī tā saucamās šrāgas. Amata slava bija atkarīga no šo statūtu izpildīšanas. Šajos statūtos tika skaidri formulētas attiecības starp mācekli un meistarū, mācekli un zelli. Īpaši stingras šrāgas bija noteiktas reglamentējošās attiecības starp ģimenes locekļiem.” (8, 1-14.lpp.) Šrāgas tika sastādītas oriģinālā vācu valodā un latviešu valodā.

Viena no pirmajām arodskolām tika dibināta Rīgā 1862. gadā. Tā bija Rīgas politehniskā skola – vietējās fabrikas jauniešu pašapziņas augšanas rezultāts. Šī skola pati par sevi uzturēja un vairoja šo pašapziņu vietējās fabrikas biedru starpā. Skolā vakaros mācījās vietējās fabrikas jaunieši.

Tika dibinātas tehniskās un profesionālās skolas, kurās mācīja amatu Baltijas guberņas galvaspilsētā Rīgā, kur fabriku un amatnieku darbība bija ļoti attīstījusies. Izveidojas jaunu skolu tips. Nebūdamas ar stingru mācību režīmu, tās tomēr bija praktiskas nodarbības. Šo skolu tips bija vairāk vai mazāk līdzīgs profesionālām skolām, kādas bija sastopamas lielajās Eiropas rūpniecības pilsētās: Hamburgā - 300 audzēkņi, Frankfurtē pie Mainas – 1200 audzēkņiem.

Rīgas amatnieku skolas līdzība ar ārzemju amatnieku skolām izskaidrojama ar to, ka Rīgā tāpat kā Vācijā amatnieku vidū bija labi saglabājusies tā saucamā cunftes kārtība. Darbnīcās tika pasniegta amata prasme un nebija iespējams iztikt bez darbinieku šķirošanas meistaros, zeļļos un buršos. Tomēr Rīgas amatnieku skola nebija ārzemju skolu pakalderinājums. Tā radās patstāvīgi un attīstījās nepieciešamākās vajadzības.

1866. gadā vietējā amatnieku biedrība sāka rīkot kursus. Tā tika nodibināta Rīgas Amatnieku skola. Ar šīs skolas nodibināšanu amatnieku biedrība izvirzīja sev mērķi.

Rīgas Amatnieku skolas mērķis – attīstīt savu biedru prātu un sirdi, un izplatīt viņu speciālas amata zināšanas. Sekojot šim mērķim biedrība rīkoja publiskas lekcijas, kursus un jautājumu izskaidrošanas vakarus. Rūpēdamās par to, lai amatnieku un mācekļu varētu kļūt par strādniekiem, tā saucamajiem „amatniekiem - māksliniekiem” biedrība jau pirmajā savā pastāvēšanas gadā apņēmas sarīkot zīmēšanas, grāmatvedības un vingrošanas kursus. Neraugoties uz zemo maksu par semestri, uz katru no šiem kursiem pieteicās ļoti maz cilvēku, vienīgi uz vingrošanas kursiem pietiekoši. Tas izskaidrojams ar to, ka tajā laikā vietējo amatnieku vidū nebija tieksmes pēc izglītības. Viņiem nebija ne speciālo, ne vispārējo zināšanu. Amatnieki nesaprata, cik svarīga loma ir izglītībai. Šī pirmā neveiksme kursu organizēšanā tomēr nemazināja amatnieku biedrības skolas sparū. Tās komiteja turpināja rūpēties par to, lai Rīgas amatnieki tiktu pie izglītības. Sākās darbs pie tādu skolas programmu un plānu izstrādes, kur mācību norise bija paredzēta vakaros, sestdienās un svētdienās - t.i. amatnieku no darba brīvajā laikā. Pateicoties tam apstāklim, ka komisijas sastāvā bija cilvēki, kuri pilnībā nodeva sevi šim darbam un ka viņu vidū bija ievērojami pilsētas darbinieki – šis darbs izdevās labs. (2, 7404.fonds)

Amatnieku biedrība turpināja pārliecināt savus biedrus par izglītības nepieciešamību. 1868./1869. gada ziemā biedrība atkal sarīkoja septiņus kursus. 1870. gadā tika atvērti sagatavošanas kursi lasīt un rakstīt nepratējiem. Šo kursu beidzēji jau plaši vēlējās turpināt mācības augstāka līmeņaursos. 1872. gadā amatnieku biedrības cerības piepildījās, rudenī tika atklātas Rīgas amatnieku skolas 3 zemākās klases. Par skolas direktoru tika ievēlēts mākslinieks O. Pelchama. Mācīties gribētāju bija tik daudz, ka, diemžēl, lielu daļu nācās atraidīt telpu trūkuma dēļ. Sākumā skola atradās Izglītības ministrijas pārziņā, bet no 1876. gada to pārņēma Tautas izglītības ministrija. Šajā laikā, kad Rīga srauji pārveidojās par lielrūpniecības centru, amatu skolai bija ļoti liela nozīme. Skolai vajadzēja atsevišķu ēku un 1876./1877. mācību gadā amatnieku biedrība Teātra bulvārī uzcēla lielu skolas namu. 1887. gada rudenī skolu uz šo namu pārcēla. 1876./1877. mācību gadā skolā bija jau 363 audzēkņi. Pēc O. Pelchoma (Rīgas amatnieku skolas pirmais direktors) nāves par Rīgas Amatnieku skolas direktoru tika ievēlēts Kr. Bats, Hamburgas pilsētas amatnieku skolas direktors. Kr. Bats ieviesa stingru disciplīnu. Ap to pašu laiku (1882. gads) skola varēja „atvilkt elpu”, jo no pilsētas puses un arī no privāto personu līdzekļiem tika atvērtas vairākas sagatavošanas, vakara skolas. Šīs skolas var uzskatīt par Rīgas amatnieku skolas nodaļām. Skolas labie panākumi un pilsētas iedzīvotāju simpātijas pret skolu, kā arī skolas speciālās nodaļas skolotāja V.K. Šervinska nenogurstošās darbošanās rezultātā 1886. gadā pie skolas tika

ierīkota speciāla amatnieku bibliotēka. Bibliotēkā grāmatas tika dotas tikai amatnieku skolas audzēkņiem.

1888. gadā Kr. Bats atstāja direktora vietu un skolas komisija viņa vietā par direktoru iecēla aktīvo skolotāju V. K. Šervinski.

No 1888. gada sākās strauja skolēnu skaita palielināšanās (1.1.tabula).

1.1.tabula

Audzēkņu skaits Rīgas Amatnieku skolā no 1877. gada līdz 1912. gadam

Gads	Audzēkņu skaits
1877	363
1887	374
1889	384
1893	410
1904	1017
1912	1218

Audzēkņu skaita dalījums pēc tautības 1912. gadā atspoguļots 1.2.tabulā.

1.2.tabula

Audzēkņu skaita īpatsvars pēc tautības % Rīgas Amatnieku skolā 1912. gadā

Tautība	% skaits
Latvieši	62,3
Vācieši	21,7
Krievi	5,3
Poļi	5,1
Ebreji	2,6
Igauni	1,7
Lietuvieši	1,3

1890. gadā audzēkņu darbi tiek sūtīti uz Sanktpēterburgu, Krievijas tehniskās un profesionālās izglītības veicināšanas sapulci. 1894. gadā audzēkņu darbus sūtīja arī uz Ķeizariskās mākslas akadēmijas konkursu. Šiem darbiem akadēmija piešķīra godalgas un nolēma izteikt pateicību šīs skolas skolotājiem par viņu veiksmīgo darbu. Galvenais skolas uzdevums bija: „sniegt nepieciešamo vispārīgo izglītību amatniekiem, gan pusaudžiem, gan tiem pieaugušiem, kuri savos pusaudžu gados pie šādas izglītības nevarēja tikt.” Skolas uzdevums bija arī: „nedaudz apmācīt amatniekiem speciālas zināšanas, pie tam sevišķi uzmanība bija pievērsta zīmēšanas mācībai, kura ir noderīga dažādiem amatiem”.

Skolā bija divas nodaļas – elementārās (zemākās) un speciālās (augstākās). Elementārā nodaļā bija 4 klases, speciālā – 3 klases. Pie tam pēdējā (augstākā) klasē bija divas nodaļas – mācību kurss 8 gadi. Audzēkņus pieņēma 2 reizes gadā – septembrī (galvenā uzņemšana) un janvārī. Jaunāki par 13 gadiem netika pieņemti. Amatnieku skolas audzēkņu arods bija dažāds – ierēdņi, tehniķi, tirgotāji u.c. Amatnieku vidū visvairāk bija atslēdznieku. 1894./1895. mācību gada pārskatā redzama amatu apgūšana Rīgas Amatnieku skolā (1.3.tabula).

1.3.tabula

**Audzēkņu skaits pēc apgūstamajiem amatiem Rīgas Amatnieku skolā
1894./1895. mācību gadā**

Amati	Audzēkņu skaits
Atslēdznieki	74
Mehāniķi	43
Galdnieki	82
Krāsotāji	29
Būvmeistari	19
Mūrnieki	19

No 496 Rīgas Amatnieku skolas audzēkņiem 1894./1895. mācību gadā bija 103 zeļļi un 393 amatnieku mācekļi, vecumā no 13 – 35 gadiem. Vairāk kā puse no tiem ir latviešu tautības, tad vācieši, krievi, poļi. (31, 17 – 18.lpp.)

Amatnieku skolas audzinātāji un izglītotāji sagatavoja dažādiem arodiem. Dienas skolās mācības notika dienā, kurss dalījās teorētiskajā (16 – 28 stundas nedēļā) un praktiskajā daļā (14 – 26 stundas nedēļā). Beigšanas apliecība tika izsniegta tikai tiem audzēkņiem, kuri bija vismaz nostrādājuši 12 mēnešus praksē. Kopumā skolas pilnu kursu vienmēr beidza tikai nedaudz: vislielākais beigušo skaits vienā gadā 12 audzēkņi. Divdesmit trīs gados skolu pavisam apmeklēja 5200 audzēkņu, no tiem pilnu kursu beidza tikai 250 audzēkņi.

Rīgas Amatnieku skolā abās nodaļās (elementārajā un speciālajā) tika mācīti gan vispārīgi, tā arī speciāli priekšmeti.

Sekojošas programmas sastādītas pēc priekšmetiem:

1. Ticības mācība;
2. Krievu valoda;
3. Vācu valoda;
4. Glītrakstīšana;
5. Rēķināšana;
6. Ģeogrāfija;

7. Tēvijas vēsture (Krievijas);
8. Fizika un ķīmija;
9. Ģometrija;
10. Grāmatvešana;
11. Veikalkorespondencija;
12. Elementārā zīmēšana;
13. Projektijas mācība;
14. Speciālā zīmēšana;
15. Mācība par stiliem;
16. Brīvrokas zīmēšana;
17. Modeļa pagatavošana;
18. Kaligrāfija. (13, 25.lpp.)

Secinājumi

Jau latviešu tautas pedagoģijā akcents likts uz bērna gatavošanu darba dzīvei. Aroda prasmēm sevišķa uzmanība pievērsta jau 16. gadsimtā, kad amatnieki tika organizēti cunftēs. Tas izskaidrojams ar tirdzniecības un amatniecības uzplaukumu. Tiek dibinātas tehniskās un profesionālās skolas, kurās mācīja amatu. Darbs liekams arodizglītības pamata. 1866. gadā amatnieku biedrība sāk rīkot kursus. Tā tiek nodibināta Rīgas Amatnieku skola. 1882. gadā tiek atvērtas vairākas sagatavošanas – vakara skolas. Šīs skolas uzskata par Rīgas Amatnieku skolas nodaļām. Amatnieku skolas galvenais uzdevums ir nodot amatniekiem tās zināšanas, kuras ir noderīgas dažādiem amatiem. Amatu prasmi apgūst darbnīcās meistarū klātbūtnē. Rīgas Amatnieku skolas mērķis – attīstīt savu biedru prātu un sirdi, un izplatīt viņu speciālas amata zināšanas.

1.2. Arodizglītības sistēma no 1919. līdz 1945. gadam

Latvijas arodskolu nodaļa kā Latvijas Izglītības ministrijas sastāvdaļa dibināta 1919. gada 1. augustā. Tā darbojas līdz 1920. gadam 1. septembrim, tad to apvienoja ar Vidusskolu nodaļu. Izglītības ministrija pārraudzīja sekojošas profesionālās izglītības nodaļas:

- Arodu vidusskolas;
- Tehniskās arodu skolas;
- Arodu vidusskolas (tehnikumi);
- Komerckolas;
- Tirdzniecības skolas.

Par vēlamo atzina tehnisko skolu divus tipus:

- Zemāko (tirdzniecības skolas) ;
- Vidējo (komercskolas). (22, 153.lpp.)

Zemāko tehnisko skolu uzdevums bija pacelt amatniecības līmeni un sagatavot teorētiski un praktiski izglītotus audzēkņus dažādās arodu nozarēs. „Zemākās arodu skolas ir divklasīgas vai četrklasīgas. Teorētiskais kurss ikvienā klasē normāliem arodu priekšmetiem izņem vēl vispārējās izglītības priekšmetus pamatskolas divu pēdējo klašu apmēros. Praktiskās zināšanas audzēkņi gūst:

- a) laboratorijās;
- b) tiešā darba attiecīgos rūpniecības un tirdzniecības uzņēmumos.

Audzēkņu brīvdienas ir divi vasaras mēneši, tajā laikā jānostrādā vasaras mācību prakse. Mācību gada ilgumu nosaka izglītības ministrija.” (11, 113.lpp.)

Skolas darbnīcās audzēkņi tika iepazīstināti ar attiecīga aroda darba paņēmieniem, plašākas zināšanas bija jāiegūst obligāti praktiskā darbā vasaras praksē. Apliecību par skolas beigšanu izsniedza tikai tad, ja audzēknis bija uzrādījis apliecību par 12 mēnešus ilgu sekmīgu praksi. (15, 95.lpp.)

Arodu vidusskolas (tehnikums) un komercskolas arī noteica četrklasīgas un tajās uzņēma audzēkņus ar sešklasīgas pamatskolas pabeigtu izglītību. Dažās komercskolas paredzēja arī divas sagatavošanas klases. Kopīgais nedēļu stundu skaits tehnikumu klasēs bija paredzēts 38 – 42 stundas, komercskolas klasēs 35 – 36 stundas. Vasaras prakse bija obligāta.

Cēsu arodu skola uzsāka darbību ar sekojošām nodaļām:

1. mehānikas;
2. elektronikas;
3. būvniecības;
4. ķīmijas;

5. lietišķās mākslās;
6. mājturības.

Vienspils arodu skola uzsāka darbību ar sekojošām nodaļām:

1. mehānikas;
2. tirdzniecības.

Pirmās valsts zemākās arodu skolas dibināšanas gadi atspoguļoti 1.4.tabulā.

1.4.tabula

Arodu skolu dibināšanas datumi

Pilsēta	Datums
Cēsīs	1920. gada 15.janvārī
Ventspilī	1920. gada 1.oktobrī
Jelgavā	1920. gada 1.novembrī
Zvirgzdienē	1921. gada 1.jūlijā
Liepājā	1920. gada 20.septembrī
Valmiera	1919. gada 1.maijā
Balvos	1921. gada 20.oktobrī
Rīgas jūrskolu	1920. gada 25.novembrī
Rīgas amatnieku skola	1920. gada 1.oktobrī

(10, 91.lpp.)

Jelgavas un Zvirgzdienes arodu skolas uzsāka darbību ar mehānikas nodaļu.

No tehniskām vidējām arodu skolām jāatzīmē Rīgas un Liepājas tehnikumi. Rīgas tehnikums sāka darboties 1918. gada rudenī ar kultūrtehnikas un būvniecības nodaļu. Tā kā Zemkopības ministrija atver savu kultūrtehnisko skolu, tehnikums saskaņā ar Izglītības ministrijas rīkojumu 1920. gada 1. martā likvidē kultūrtehnikas nodaļu, atverot tās vietā ķīmijas nodaļu. No komercskolām Latvijas pirmajos pastāvēšanas gados darbojās V. Olava Komerckkola, kas tika dibināta 1906./1907. mācību gadā, Valmieras Pilsētas komercskola, kas pastāvēja pirms kara kā tirdzniecības skola, līdz kamēr 1919. gada maijā tika pārveidota par komercskolu. 1921. gada 20. oktobrī Ludzas apriņķa valde nodibināja Balvu Komerckkolu. Rīgā 1920. gadā 25.novembrī atvēra jūrskolu, nosaucot Krišjāņa Valdemāra vārdā, kurā bija kuģu vadītāju nodaļa.

1920. gada 1. septembrī arodu un vidusskolu nodaļas apvieno. 1924. gada 8.augustā pārveido skolu departamentu par skolu virsvaldi, atdala aroda skolas no vidusskolām. Nodibina patstāvīgu arodu skolu direkciju, kura pārkārto pedagoģiskās mācību iestādes, konfesionālās mācību iestādes, angļu valodas institūtu, rokdarbu darbnīcas, visus speciāla rakstura institūtus, skolas un kursus.

Lai tālāk izveidotu un attīstītu Latvijas arodskolas, noskaidrojot viņu trūkumus un tos novērstu, pārrunātu skolu programmu un mācību plāna jautājumus, saskaņotu valsts,

pašvaldību un privāto organizāciju darbību arodskolu lietā. Skolu departaments katru gadu sasauca arodskolu darbinieku, ieinteresēto iestāžu un organizāciju pārstāvju apspriedes, kas sevišķi rosīgi darbojušās 1922. un 1923. gados. Šajās apspriedēs noskaidrojās, ka :

- 1) zemākās arodskolas ir pārāk teorētiskas;
- 2) darbnīcu un laboratoriju stundu skaits ir pārāk mazs;
- 3) četrgadīgo zemāko arodskolu tips nav piemērots;
- 4) ieteicams pāriet uz 3 - gadīgām zemākām arodu skolām;
- 5) tiek uzņemti audzēkņi ar sešklasīgu pamatizglītību.

„Zemāko arodu skolu uzdevums bija pacelt amatniecības prestižu un gādāt par teorētisko un praktiski izglītotu amatnieku sagatavošanu. Vidējo arodu skolu uzdevums – sagatavot tehniķus, teorētiski un praktiski izglītotus darbu vadītājus dažādiem arodiem.” (3, 420.lpp.)

„Ar 1923. / 1924. mācību gadu uzsāka pakāpenisku pāreju uz 3 – gadīgo skolu tipu, ko galīgi pabeidza 1925. / 1926. mācību gadā, lai dotu iespēju apmeklēt arodu skolas arī tiem audzēkņiem, kas nebija pabeiguši pamatskolas līdz likumā paredzētam 14 gadu vecumam. Atstāja dažās arodu skolās sagatavošanas klases. Pārstrādātos mācību plānos piegriezta daudz nopietnāku vērību darbnīcu un laboratoriju praksei. Paredzot 16 – 24 stundas nedēļā. Līdz ar to samazinājās teorētisko stundu skaits.” (8,12.lpp.)

Jelgavas Arodu skola strādā sevišķi rosīgi, piegriežot galveno vērību smalkās mehānikas nozarei un darba precizitātei. Skolā darbojas arī vakara kursi mehānikas un būvniecības nozarē, kuri arī bija labi apmeklēti. Ar 1927. gada rudeni skola atvēra arī tirdzniecības nodaļu. Strauju attīstību parāda arī Daugavpils zemākā Arodu skola, kas ar 1924. / 1925. mācību gadu pārvērsta par dzelzceļa skolu, lai sagatavotu atslēdzniekus, mašīnistu palīgus un mašīnistus. Daugavpils Arodskolai ir labvēlīgi apstākļi, jo audzēkņiem vieglāk iekārtoties prakse un iegūt praktiskās zināšanas. 1926./1927. mācību gadā atvēra vēl galdnieku nodaļu, vakaros sāk darboties mehāniķu kursi. Ar 1927./1928. mācību gadu skolā sāka darboties šoferu kursi.

1923./1924. gada sākumā arodskolas nodibināja arī Ludzā un Rēzeknē. Rēzekne nodibināja valsts arodu skolu, bet Ludzā – kā apriņķa pašvaldību skolu. Ar 1926./1927. mācību gadu Lūdzas arodu skolu pārņēma valsts uzturēšanā. Lūdzas Arodu skolā darbojas tikai metālu apstrādāšanas nodaļa, kuras uzdevums sagatavot amatniekus lauksaimniecības vajadzībām. Audzēkņu skaits Rēzeknes Arodu skolā mazs. Tas izskaidrojams ar to, ka Rēzeknē ir daudz un dažādu vidusskolu, kas pievelk jaunatni, jo tur atkrīt fiziskais darbs, vasaras prakse un valda uzskats, ka pēc vidusskolas beigšanas vieglāk ieņemt redzamāku sabiedrisku stāvokli.

1924. /1925. mācību gada sākumā atvērās Liepājas Vakara amatnieku arodskola ar Mehānikas un Būvniecības nodaļām. Valkas Arodu skolā atvēra Atslēdznieku un Galdnieku nodaļas. 1927. /1928. mācību gadā šīs skolas valsts paņēma savā gādībā.

1925. /1926. mācību gadā pie zemākām arodu skolām nāk klāt 2. Rīgas arodu skola un Jaunjelgavas Pilsētas tirdzniecības skola, bet 1926./ 1927. mācību gadā valsts Vecgulbenes Arodu skola, kur darbojās Tirdzniecības un Mehānikas nodaļas. Mehānikas nodaļa piemērota lauksaimniecības nozarei.

Vislielāko attīstību uzrāda Rīgas pilsētas amatnieku skola, kas uzsākdama darbu 1920. gadā ar 4 klasēm, 103 audzēkņiem attīstījusies pakāpeniski 8 gadu laikā par mācību iestādi ar 35 klasēm. Šajā skola darbojas šādas nodaļas:

- 1) mehānikas;
- 2) elektronikas;
- 3) būvniecības;
- 4) ķīmijas;
- 5) tirdzniecības;
- 6) tekstila;
- 7) drēbniecības;
- 8) fotoķīmigrāfijas;
- 9) galdnieku;
- 10) mākslas.

Skolas programmas un mācību plāni ir radikāli jāpārstrādā 1925./1926. mācību gadā. Tā kā skolā nodarbošanās notiek pa vakariem un skolu apmeklē audzēkņi, kas pa dienu nodarbināti dažādos rūpniecības uzņēmumos, gūdami tur nepieciešamas prasmes, praktiskās aroda zināšanas, skolā atkrīt darbnīcas un paliek tikai teorētiskās, projektēšanas stundas. Nedēļas stundu skaits katrā klasē ir 24 stundas. Skolu departaments vienmēr atbalsta vakara amatnieku skolu organizēšanu. Šāda veida skolas var iekārtot tikai lielākos rūpniecības centros, piemēram, Rīgā, Liepājā, Daugavpilī.

Jaunatnes cenšanās iegūt vidējo tehnisko izglītību bija tik liela, ka sabiedrība pieprasīja izveidot tehnikumu Latgalē. Sakarā ar šo sabiedrības pieprasījumu 1929. / 1930. mācību gada sākumā nodibināja Rēzeknē tehnikumu ar divu gadu apmācību. Atvērot sākumā kultūrtehnikas nodaļu un pēc gada ceļu satiksmes nodaļu. Abas nodaļas bija paredzētas vidusskolu absolventiem.

Tehnisko vidusskolu skaits strauji attīstās. Valsts Rīgas tehnikuma Būvniecības nodaļai un Ķīmijas nodaļai pievieno 1921. / 1922. mācību gadā Mehānikas nodaļu ar mašīntehniku, Tehnologu un elektrotehniku nodaļu, kas izsauc strauju audzēkņu skaita pieaugumu.

1926./1927. mācību gada beigās palielinās Rīgas tehnikuma nodaļu skaits, kas pastāvēja pie Zemkopības ministrijas. 1926. / 1927. un 1927./1928. mācību gados Valsts Rīgas tehnikuma klašu un audzēkņu skaits nostabilizējās: pavisam darbojas 20 klases ar 556 audzēkņiem. Tehnikumā darbojās arī ik gadu dažādi vakara kursi. Arī Valsts Liepājas tehnikums pakāpeniski attīstās. 1925./ 1926. mācību gadu sasniedzot normālo klašu skaitu ir 8 klases Mehānikas nodaļa un tik pat arī Komerccnodaļā. Audzēkņu skaits katrā nodaļā ir 200 audzēkņi.

Rīgas Pilsētas tehnikums uzsāk darboties 1924./1925. mācību gadā kā amatnieku skola 2. pakāpe un apstiprināts par tehnikumu 1926./1927. mācību gadā. Mācību laiks 3 gadi, ar to atšķiras no citiem tehnikumiem. Pie vidējām tehniskām skolām jāpieskaita arī Liepājas latviešu labdarības četrgadīgā Mākslas amatniecības skola, kas uzsāka darbību 1926./1927. mācību gadā.

Komerccskolu skaits ir pieaudzis sevišķi pēdējos gados. Pie pirmajām Valmieras un Balvu komercskolām nākušas klāt Daugavpils Latviešu biedrības komercskola (ar 1926. gada 1. septembri), Rīgas, Tukuma, Jēkabpils komercskolas un Jaungulbenes pilsētas komercskola ar 1928. gadu.

Arodniecisko izglītību bez arodu skolām un tehnikumiem sniedz arī dažādi arodu kursi, ko uztur pa lielākai daļai privātpersonas un atsevišķos gadījumos arī valsts un pašvaldību iestādes. Visus šos kursus var iedalīt šādās galvenās grupās:

- 1) tirdzniecības zinību;
- 2) šūšanas un rokdarbu;
- 3) saimniecības un mājsaimniecības;
- 4) valodu;
- 5) tehniskie;
- 6) mūzikas;
- 7) garīgie;
- 8) deju un vingrošanas;
- 9) tautas universitātes.

Līdzekļus arodu skolu uzturēšanai valsts izsniedza no Izglītības ministrijas budžeta. Arodu darbā trūkums ir tas, ka samazinās kredīti mācību līdzekļiem, piemēram, 1924./1925. mācību gadā atvēlēts visām arodskolām, skolotāju institūtiem un komercskolām 100 000 Ls.

1924. gadā likumprojekts bija arī par augstskolām – arodskolām Latvijā. Augstāko arodskolu uzdevums ir sagatavot audzēkņus par teorētiski un praktiski izglītotiem patstāvīgiem darbu vadītājiem dažādās rūpniecības un tirdzniecības nozarēs. Augstākās arodskolas ir piecklasīgas, ikvienas klases kurss izņemams vienā mācību gadā.

Praktiskās zināšanas audzēkņi ieguva:

- a) rūpniecības un tirdzniecības uzņēmumos;
- b) laboratorijās;
- c) mācību firmās.

Vasaras praksei ir jābūt 2 – 3 mēneši. Mācību gada ilgumu nosaka Izglītības ministrija. Augstākās arodskolās ir šādas nodaļas:

- 1) Mehāniskā nodaļa ar mašīntehniku, tehnologu un elektrotehniku nozari;
- 2) Būvnieciskā nodaļa ar ēku būvnieku, ceļu būvnieku un būvsanitāro nozari;
- 3) Ķīmiskā nodaļa ar organiskās un neorganiskās un analītiskās ķīmijas nozarēm;
- 4) Kuģniecības nodaļa ar kuģu mašīntehnikas nozarēm;
- 5) Komerckkola;
- 6) Praktiskā sieviešu skola;
- 7) Pedagoģiskā skola.

Mācību plānus, obligātos priekšmetus un programmas arodu skolām nosaka Izglītības ministrija.

Pēc 1934. gada 15. maija Latvijas valsts iekšējām pārmaiņām arī arodskolu dzīvē iestājās jauns laikmets un nacionālā gara uzplaukums. Toreizējā izglītības ministra L. Adamoviča rīkojums Nr. 487 par skolu dibināšanu skan šādi: „**Nodibināt Rīgā valsts arodskolu ar nosaukumu - Rīgas valsts arodu skola**”. Skaitot ar 1934. gada 1. oktobri Rīgas valsts arodu skola uzņēma mācīties tikai – 41 audzēkņi. Par skolas direktoru tiek iecelts Rīgas pilsētas amatnieku skolas un tehnikuma skolotājs Artūrs Spulģis. Rīgas Valsts arodskolas mērķis ir sagatavot amatniekus ar labām prasmēm un zināšanām attiecīga amatā. Mācību ilgums skolā bija 3 gadi, lai iegūtu amata zeļļa tiesības jānostrādā vēl papildus viens gads. (29, 4.lpp.)

Teorētiskām mācībām iekārtotas speciālas klases ar nepieciešamiem mācību līdzekļiem. Praktiskās apmācības notiek speciālās darbnīcās, kas apgādātas ar visām apmācībai vajadzīgām darba iekārtām. Rīgas valsts arodu skolā ir 6 amatu nozares:

- 1) smalkmehāniķu;
- 2) elektromehāniķu;
- 3) auto – mehāniķu
- 4) mehāniķu;
- 5) galdniecības;
- 6) būvniecības: (mūrnieki, namdari, podnieki). (28, 12.lpp.)

1936./1937. mācību gadā valstī zemākās arodu skolās pieaug mācību nodaļas, kuras ir pieprasītas darba tirgū. (1.5.tabula)

1.5.tabula

Zemākās arodskolās 1936./1937. mācību gadā

Nr. p.k.	Arodskolās nosaukums	Mācību nodaļas
1.	Rīgas valsts arodu skola	Mehānikas, mototehniķu, galdniecības
2.	Valsts elektrotehnikas fabrikas arodu skola	Mehānikas
3.	Rīgas valsts daiļamatniecības skola	Mākslas, amatniecības
4.	Rīgas pilsētas amatnieku skola	Mehānikas, būvniecības, ķīmijas, tekstilrūpniecības
5.	Rīgas pilsētas tehniskā strādnieku skola	Mehānikas, būvniecības, elektrotehnikas.
6.	Rīgas pilsētas komercskola	Komercnozare
7.	Rīgas pilsētas tirdzniecības darbinieku skola	Komercnozare
8.	Rīgas pilsētas mājsaimniecības skola	Mājturības
9.	2. Rīgas arodskola	Mehānikas, galdniecības
10.	Latvijas amatnieku kameras daiļkrāsotāju skola	Daiļkrāsotāju
11.	Latvijas sieviešu nacionālās līgas aušanas skola	Rokdarbu
12.	Vācu vecāku savienības arodskola	Mehānikas, tirdzniecības, mājturības
13.	Rīgas vācu pilsoņu arodu skola	Mehānikas, būvniecības,
14.	Ebreju izglītības biedrības arodu skola	Mehānikas, galdniecības, elektrotehnikas.
15.	Lauksaimniecības tautas augstskola	Lauksaimniecības
16.	Krišjāņa Valdemāra jūrskola	Kuģu vadības, kuģu mehānikas
17.	Ebreju biedrības „ORT” šūšanas skola	Drēbniecības
18.	Rīgas pilsētas 1. slimnīcas vecmāšu skola	Vecmāšu
19.	Valsts Skrīveru divgadīgā lauksaimniecības skola	Lauksaimniecības
20.	Valsts Nurmižu divgadīgā lauksaimniecības skola	Mājturības, lauksaimniecības
21.	Z.M. Valsts Bulduru dārzkopības skola	Dārzkopības
22.	Vecbebru biškopības – dārzkopības skola	Dārzkopības, biškopības
23.	Cēsu valsts arodu skola	Mehānikas, būvniecības, elektrotehnikas
24.	Priekuļu lopkopības skola	Lopkopības
25.	Valsts Dzērbenes divgadīgā lauksaimniecības skola	Lauksaimniecības
26.	Raiskuma mežsaimniecības skola	mežsaimniecības

(8, 82.lpp.)

No zemākām lauksaimniecības skolām lielākā daļa bija divgadīgās skolas.

Molotova un Rībentropa 1939. gadā parakstītā protokola rezultātā Latvija uz pusgadsimtu zaudēja savu valstisko neatkarību. 1940. gadā Latvija tika inkorporēta PSRS sastāvā.

Profesionāli tehniskā izglītība Padomju Latvijā sāka savu ceļu Komunistiskās partijas vadībā pēc Padomju varas atjaunošanās 1940. gadā. 1940. gada jūnijā Latvijas politiskās sistēmas izmaiņu rezultātā pakāpeniski tika pārveidota arī profesionālās izglītības sistēma, to pielāgojot esošās PSRS arodizglītības prasībām.

1940. gadā 23.jūlijā ministra J.Vanaga klātbūtnē notika lauksaimniecības skolu skolotāju sapulce. Dažas pieņemtās tēzes, kas attiecas uz lauksaimniecības skolām bija:

- krievu valoda – mācību priekšmets;
- jāpaplašina lauksaimniecības skolu tīkls, lai tajās varētu mācīties visi, kas vēlas;
- zemākajās lauksaimniecības skolas jāpārtaisa programmas lauksaimniecības praktiskām vajadzībām;
- lauksaimniecības skolu pienākums – rūpēties par lauksaimniecības līmeņa celšanos tuvākajā apkaimē;
- pie lauksaimniecības nodaļas jāorganizē augļu – dārzeņu un mājturības nodaļas.

„Kopš 1941. gada martā profesionālās izglītības iestādes darbojās uz PSRS Augstākās Padomes prezidija dekrēta „Par PSRS valsts darba rezervēm” pamata. Tūlīt pēc dekrēta pieņemšanas Padomju Latvijā nodibināja vairākas arodskolas. Visas paredzētās arodskolas atvērt neizdevās. Šo nodomu izjauca karš. Kara sākumā tika atvērtas 344 arodskolas ar 8500 audzēkņiem.” (4, 24.lpp.)

„1941. gada 13. aprīlī Latvijā sāka darbu pirmās divas VAF (fabriku skolas Daugavpilī un Rēzeknē) ar 1000 audzēkņiem, kurās gatavoja speciālistus plašām dzelzceļnieku profesijām. Uz 1941. gada 1. jūniju plānoja atvērt 28 skolas ar 10 500 audzēkņiem. Skolas sāka komplektēt audzēkņus no 14 – 16 gadu veciem jauniešiem.” (9, 159.lpp.)

Sakarā ar Darba tautas komisariāta organizējamā DAI arodu informācijas nodaļa paredz sniegt informāciju darba un arodu lietās jaunatnei, kā arī dot paskaidrojumus par arodu apmācības kārtību un arodu kvalifikācijas iegūšanu. (3, 6637.fonds)

Minētā konsultācija nepieciešama un vajadzīga, it sevišķi jauniešiem, lai noskaidrotu un ieinteresētu viņus tajos arodos, kas līdz šim sievietēm nebija populāri, bet kur sieviete varētu aizvietot vīrieti. To var izskaidrot, kad sākās karš, vīriešus mobilizēja kara dienestā. Karam bija nepieciešama militāra tehnika. Smagās rūpniecības apjomi pieauga un darbaspēka trūkuma dēļ radās nepieciešamība izmantot sievietes, kuras labprāt strādātu vīriešu amatos.

No 1941. gada līdz 1944. gadam Latvijas teritoriju okupēja fašistiskā Vācija. Arī šī vara centās izglītību pielāgot savām vajadzībām. Pēc fašistiskās Vācijas sakāves Latvija atkal nokļuva padomju varā.

1941./1942. mācību gadā profesionāli tehniskās arodskolas tika evakuētas ar visiem audzēkņiem uz Čelābinsku, Ivanovu, Kazaņu, Novosibirsku un Taškentu. 1943. gadā profesionāli tehniskās arodskolās izveidotas speciālas latviešu nodaļas evakuētajiem audzēkņiem. 1944. gada vasarā, pēc pirmo okupēto Latvijas teritoriju atbrīvošanas, pakāpeniski tika atjaunota profesionālo tehnisko arodskolu sistēma un 1945. gadā tika organizēta visu evakuēto skolu pārvešana atpakaļ uz Latviju.

„1944. gada 14. oktobrī, dienu pēc Rīgas atbrīvošanas no vācu karaspēka, atvēra Celtnieku arodskolu, tagadējo 19. pilsētas profesionāli tehnisko skolu.” (23, 113.lpp.)

Pasaules demokrātiskās pedagoģijas atziņas, pieredze ierindas skolotājam bija maz pieejama. Par galvenajām autoritātēm pedagoģijā uzskatīja A. Makarenko, V. Suhomļinski, Š. Amonašvili, M. Skatkinu u.c. Izglītībā ieviesa padomju pedagoģijas atziņas un skolu sistēmu. Izveidojas trīs skolu tipus: četrgadīgu pamatskolu, septiņgadīgu pamatskolu un piecgadīgu vidusskolu. Īpašu uzmanību pievērta skolēnu komunistiskajai audzināšanai. Mācību plānos bija iekļauta militārā apmācība un PSRS Konstitūcija. Izglītības mērķus un uzdevumus noteica piecgažu plānos, ko apstiprināja partijas kongresos. Skolās ieviesa padomju skolas mācību metodes. Skolotājiem bija jāstudē marksisma – ļeņinisma pedagoģijas principi.

Secinājumi

1919. gada 1. augustā nodibina Latvijas Arodskolu nodaļu, kura ir Latvijas Izglītības ministrijas departamenta sastāvdaļa, izveido 2 tehniskās skolas tipus: zemāko (tirdzniecības skolas) un vidējo (komercskolas). Dibina pirmās valsts zemākās arodskolas: Cēsīs, Ventspilī, Jelgavā un Zvirgzdienē. 1920. gada 1. septembrī Arodu nodaļu un Vidusskolu nodaļu apvieno.

1941. gada 13. aprīlī Latvijā sāk darbu pirmās 2VAF (fabriku skolas Daugavpilī un Rēzeknē). Latvijas PSR darba tautas komisariāts paredz konsultāciju jaunatnei darba un arodu jautājumos.

1944. gada vasarā, pēc pirmo okupēto Latvijas teritoriju atbrīvošanas, pakāpeniski tika atjaunota profesionālo tehnisko arodskolu sistēma un 1945. gadā tika organizēta visu evakuēto skolu pārvešana atpakaļ uz Latviju.

1.3. Arodizglītības sistēma no 1945. līdz 1990. gadam

1945. gadā Padomju Latvijā darbu uzsāka 30 arodskolas, tajās tika uzņemti 3500 audzēkņi. Arodskolu sistēma arvien pieauga apgūstamo specialitāšu skaits. Jaunus uzdevumus arodskolām izvirzīja 1949. gada lēmums par pāreju uz vispārējo septiņgadīgo izglītību. Profesionāli tehniskās izglītības sistēmu allaž attīstīja pati dzīve, valsts ekonomika. Iepriekšējās piecgades liela uzmanība tika veltīta vieglās rūpniecības tālākai izaugsmei.

1950. gada sākumā darba rezervju tīkls Latvijā sastāvēja no 31 mācību iestādes, kurās mācījās 6,99 tūkstoši audzēkņu. 50 – to gadu galvenā ideja bija sagatavot augstas kvalitātes arodstrādniekus. 1953. gada septembra PSKP CK Plēnums pieņēma par augstas kvalitātes – sava aroda zinošas, jaunatnes sagatavošanu lauksaimniecībā. 50 – tajos gados darba rezerves apmācīja jaunatni uz daudz labākas apmācību bāzes. Vienlaicīgi arī komplektēja mācību iestādēm skolotājus, meistaros, audzinātājus un citus kadrus. „1953. gadā profesionāli tehniskās izglītības sistēmā tika iekļautas lauku skolas, kas līdz tam atradās Lauksaimniecības ministrijas pārziņā. Lauksaimniecības speciālistu apmācības līmenis tajā laikā bija samērā zems, tāpēc bija jādomā par mācību bāzes nostiprināšanu un attīstību.” (14, 22.lpp.) Ļoti svarīgs solis bija jauno strādnieku apmācībā līdz 1956. gadam, kad Latvijas Republikā tika izveidota pirmā profesionāli tehniskā vidusskola - tagadējā 16. PPTV. Latvija šādu eksperimentu veica viena no pirmajām PSRS.

Ļoti liela nozīme bija labiem pedagogiem. Nobrieda nepieciešamība reizē ar arodu dot jauniešiem arī vidējo izglītību. Ar skolotāju kvalifikācijas paaugstināšanas jautājumiem nodarbojās IM Republikāniskais skolotāju kvalifikācijas celšanas institūts (RSKCI). Institūta darbinieki organizēja un vadīja skolu metodisko darbu, apkopoja un popularizēja skolotāju pirmrindas pieredzi, organizēja dažāda veida kursus, seminārus, praktikumus, lietišķās spēles, pedagoģiskos lasījumus.

Latvijas zinātnieki strādāja pedagoģijas teorijas un mācību metodikas jomās. Pedagoģijas zinātniskais potenciāls bija koncentrēts galvenokārt pedagoģijas augstskolās un Izglītības ministrijas Pedagoģijas zinātniskās pētniecības institūtā (PZPI). PZPI zinātniskie līdzstrādnieki veica nopietnus pētījumus Latvijas skolu vēsturē (A. Staris, J. Ruberts, V. Ūsiņš, L. Žukovs.), darbmācības teorijā un metodikā (A. Kopeloviča, V. Veics u.c.), skolēnu profesionālajā orientācijā (V. Vītiņš, L.Žukovs u.c.), ģimenes audzināšanā (A.Studente). Pēdējais izveidots pēc PSRS MP rīkojuma nr. 27969 no 1952. gada 25. oktobra un LPSR MP lēmuma nr. 1400 no 1952. gada 27. novembra. Svarīgs bija PSRS Augstākās padomes 1958. gada decembra lēmums izveidot vienota tipa profesionāli tehniskās skolas ar mācību laiku no viena līdz trijiem gadiem, ar profesionālo vidējo izglītību no trijiem līdz četriem gadiem. To

pārkārtošanā aktīvi piedalījās milzīgā zinātnieku, tautas izglītības darbinieku un pedagogu saime. (20, 25.lpp.)

Profesionāli tehnisko vidusskolu mērķis: dot iespēju audzēkņiem vienlaikus iegūt profesionālo un pilnu vidējo vispārējo izglītību.

Profesionāli tehniskajās skolās radās jaunas klases un darbnīcas, paplašinoties lauksaimnieciskajai ražošanai 50 – tajos gados. Tāpat tiek pievērsta liela uzmanība lopkopībai. Mūsu republikā, izveido 15 lauku profesionālās skolas, kurās apgūst vispārējo vidējo izglītību. Arī lauku profesionālās skolas atšķiras no savām priekšgājējām. Padomju Latvijas profesionāli tehniskās vidusskolas ir veselas pilsētiņas, nereti pat tuvējās apdzīvotās vietās – kultūras centrs. Tajās ir ne tikai gaišas un ērtas klases, lieliskas mācību darbnīcas, bet ir pat mācību lidlauks, piemēram, Priekuļu 2. LPTV. (12, 5.lpp.)

„Milzīga vērtība tiek pievērsta arodskolas audzēkņu ārpusskolas darba organizēšanai. Darba rezervju un sportistu sasniegumi ir plaši pazīstami. Ikvienam ir iespējams pārbaudīt savu fizisko sagatavotību un izkopt to. Padomju profesionāli tehniskās izglītības programma paver plašus apvāršņus jaunatnes estētiskajai, sabiedriski politiskajai un internacionālajai audzināšanai.” (30, 60.lpp.)

„Profesionāli tehniskās skolas ir valsts mācību iestādes. Tās organizē saskaņā ar likumu par skolas sakaru nostiprināšanu ar dzīvi un PSRS tautas izglītības sistēmas tālāko attīstību jauniešu profesionālai apmācībai.” (23, 207.lpp.)

Izvēloties arodu, ikvienam jauniešiem jābūt skaidram priekšstatam par mūsu saimniecību par tās izaugsmes perspektīvām šai piecgadei, ko nosaka PSKP 28. kongresa direktīvas.

1958. gadā Latvijas PSR apmācīja 65 tūkstošus kvalificētus strādniekus valsts saimniecībā, tai skaitā:

- 1) metālapstrāde – 14 000 audzēkņi;
- 2) celtniecībā – 18 000 audzēkņi;
- 3) elektriķi – 11 000 audzēkņi;
- 4) vieglās rūpniecības strādnieki – 3700 audzēkņi;
- 5) galdnieki - 1900 audzēkņi;

„No 1959. gada līdz 1965. gadam tautsaimniecībā tika atvērtas 15 jaunas profesionālās skolas, pa 400 audzēkņiem katra no 1 līdz 3 gadu apmācības (radio elektriķu un metālapstrādes skolas: Rīgā, Liepājā, vieglās rūpniecības skolas tika abas atvērtas Rīgā. Skolas atvēra 1962. un 1964. gados) Audzēkņus apgādāja ar prakses vietām, kur viņiem bija labi darba apstākļi. Jaunieši bija jaunā strādnieku maiņa.” (8, 45.lpp.)

1963. gadā Rīgā, Daugavpilī, Liepājā un Valmierā tika atvērtas pirmās vakara (maiņu) profesionālās mācību iestādes. Vakara profesionālo tehnisko skolu uzdevums ir sagatavot

augsti kvalificētus strādniekus, nepārtraucot darbu ražošanā. Republikas lielākie uzņēmumi (VEF, RER, RVR, KOMUTATORS, ALFA, rūpnīca Radiotehnika, A. Popova Rīgas rādiorūpnīca, zeķu fabrika Aurora u.c.) katru gadu saņem augsti kvalificētus speciālistus. Tas liecina, ka vakara profesionāli tehniskās skolas dod lielu labumu tautsaimniecībā. Profesionāli tehnisko skolu absolventiem jābūt strādāt radoši, sākot ar 1956. gadu profesionāli tehnisko skolu audzēkņi katru gadu plašā tehniskās jaunrades izstādē eksponē vairākus tūkstošus interesantu darbu. Profesionāli tehniskās skolas specializētas attiecīgas ražošanas nozarēs. To mācību un audzināšanas darba pamatā ir aktīva un sistemātiskā jauniešu līdzdalība ražošanas darbā un cieša saikne ar uzņēmumiem, celtniecības objektiem un kolhoziem. Audzēkņi saņem bezmaksas uzturu, apģērbu un stipendiju. Profesionāli tehnisko skolu absolventus pēc specialitātes nosūta obligāti nostrādāt divus gadus attiecīga ražošanas nozarē saskaņā ar PSRS un Latvijas PSR tautsaimniecības plāniem. (14, 6.lpp.)

Divi, trīs mācību gadi skolā pāiet ātri. Meistari un pasniedzēji palīdz ne tikai izprast profesijas noslēpumus, apgūt tehniskās prasmes un zinātņu pamatus, bet ievada arī garīgajā pasaulē. Skolās audzēkņiem veidojas sava vide, saskarsme, attiecības, savas karjeras veidošana. Viens no arodskolu mērķim ir sekmēt audzēkņos izpratni par izglītības lomu cilvēka dzīvē un veicināt mērķtiecīgu karjeras izvēli.

Lielu darbu 50. – tajos, 60. – tajos gados vajadzēja veikt, gatavojot kadrus arī citām republikām, kurās trūka attiecīgu speciālistu. Tā poligrāfijas un Rīgas mēbeļnieku arodskolas gatavoja speciālistus Kazahijai, Moldāvijai, Krievijas Federācijai, Igaunijai.

70. – tajos gados pieauga tehnisko skolu skaits, kur mācījās jaunieši, kas jau pabeiguši vidusskolu. Pedagoģijas zinātniskās pētniecības institūtā (PZPI) ietvaros darbojās Pedagoģisko un psiholoģisko pētījumu koordinācijas padome, kas periodiski noklausījās pētījumu gaitu un rezultātus, veicināja sadarbību starp pedagoģijas zinātniskajām un mācību iestādēm pētnieciskajā darbā.

Ar 70. gadu sākumu izveidojās cieša sadarbība starp Latvijas, Igaunijas, Lietuvas pedagoģijas vēstures pētniekiem. Darbu koordinēja no Latvijas L. Žukovs, A. Salmiņš, no Igaunijas – L. Andresens, A. Elango, no Lietuvas – I. Laužikas, M. Lukšiene. Pētījumu rezultāti apkopoti vairāku konferenču tēzēs un starp republikāniskajos rakstu krājumos.

70. gados sākās vairāki nozīmīgi individuāli pētījumi. 1973. gadā iznāca J. Anspaka plaša pētījuma darbs „Marksistiskās pedagoģijas sākotne Latvijā”, 1978. gadā – V. Zelmeņa „Pedagoģija ģimenē”, 1979. gadā – L. Keirāna „Mācību metodikas kā zinātnes struktūra” (krievu valodā), 1985. gadā – I. Freidenfelda un V. Ūsiņa „Mācību procesa pilnveide skolā”, A. Kopelovičas „Darbaudzināšana un darbmācība starpskolu mācību un ražošanas kombinātos” un 1986. gadā – J. Rudziša „Pedagoģijas sasniegumu ieviešana skolu darbā”. 1997. gadā

iznāca L. Žukova un Kopelovičas monogrāfija „Skolotāju izglītība un pedagoģiskā doma Latvijā (līdz 1940. gadam).”

Protams, publicēto pētījumu rezultātu klāsts ir daudz plašāks. Stikākas ziņas par tiem atrodamas 1998. gadā Rīgā izdotajā antoloģijā „Pedagoģiskā doma Latvijā no 1940. gada līdz mūsu dienām”. 1976. gadā 10. piecgades 1. gadā tehniskajās skolās uzņemto audzēkņu skaits sasniedza 2 700, bet 1980. gadā palielinājās līdz 4500 audzēkņiem. Pieaug profesionāli tehnisko vidusskolu skaits, kur jaunieši vienlaikus ar profesiju apgūst arī vidējo izglītību. 1976. gada rudenī 44 profesionālās tehniskās vidusskolas uzņēma 5400 audzēkņus, bet 1980. gadā, kad jau visas profesionāli tehniskās skolas kļūst par tehniskām vidusskolām, tajās mācījās vairāk nekā 9 tūkstoši audzēkņu. Lai nodrošinātu 10 piecgades programmā paredzēto profesionāli tehniskās izglītības tālāku izaugsmi, vajadzēs ieguldīt daudz līdzekļu materiāli tehniskās bāzes nostiprināšanai un pilnveidošanai, jo kā zināms, darba ražīgums un efektivitāte ir cieši saistīti ar cilvēka profesionālo meistarību un viņa profesionālajām prasmēm.

Desmitā piecgadē profesionāli tehniskās skolās maksimāli ievieš vizuālos mācību līdzekļus - televizorus, diaprojektorus, filmu aparātus un citu tehniku, lai pasniedzējs un arodmeistars varētu izmantot stundās, palīdzot jauniešiem apgūt efektīvāk mācību programmu. Arodskolu pedagoģiskai kolektīvs pievērš ievērojamu uzmanību jaunās strādnieku maiņas audzināšanā. Pieaug augstas kvalifikācijas un plaša profila strādnieku sagatavošana. Tieši padomju varas apstākļos pilnveidojas jauniešu arodapmācība. Latvijas Republikas tautsaimniecība ik gadus turpina saņemt arvien labāku strādnieku maiņu. Jo izglītotāks, zinošāks ir strādnieks, jo ražīgāks ir viņa darbs. Mūsdienās vairs neder formula „konstruktors rada, strādnieks strādā”. To apliecina kaut vai tas, ka miljoniem racionalizācijas priekšmetu un izgudrojumu autori ir strādnieki. Radošu pieeju darbam daudzi no viņiem gūst profesionālo tehniskas mācību iestādēs.

Profesionālas skolas, kādas tās ir tagad, veidojās ilgā laika posmā. Progresu rada cilvēks. Savukārt, progress dažādās ekonomikas, zinātnes un tehnikas jomās izvirza kvalitatīvi un kvantitatīvi jaunas prasības cilvēkiem, kuru aicinājums un uzdevums ir ražot materiālās vērtības. Tāpēc arvien tiek pilnveidota jauniešu profesionālas izglītības sistēma.

Paaugstinās profesionālās tehniskās izglītības autoritāte un nozīme. Principiāla reformas prasība ir nepieciešamība nodrošināt skolā organisku profesionālas izglītības savienību ar skolēnu vispārējās izglītības līmeņa tālāku paaugstināšanu. Padomju skola vienmēr centusies nodrošināt skolēnu vispusīgu garīgo attīstību, optimāli saistot dabas zinātņu un humanitāro ciklu priekšmetus. Reforma šo līniju padziļina, orientējot uz to, lai visu mācību disciplīnu pasniegšanā tiktu pastiprināta pasaules uzskata veidošanās virzība. Ir jāuzsver arī

profesionālās sagatavošanas un politiskas izglītības pareizas savienošanas nozīme, kas zinātniski tehniskās revolūcijas apstākļos ļauj ievērojami paaugstināt darbinieka spējas mainīt nodarbošanos, apgūt saskanīgas vai arī pavisam jaunas profesijas un pašam pastāvīgi pilnveidoties.

„PSRS Augstākā padome nolēmj:

- 1) akceptēt profesionālo skolu reformas virzienus. Skolas mērķis ir pacelt skolu darba kvalitāti jaunā līmenī, kas atbilst sociālisma sabiedrības apstākļiem un vajadzībām;
- 2) dažādie profesionālie tehnisko mācību iestāžu tipi tiek reorganizēti par vienotu mācību iestāžu tipu – profesionāli tehnisku vidusskolu ar attiecīgām profesiju nodaļām, kur mācību formas un laiks atkarīgs no reflektantu izglītības līmeņa.

Svarīga loma jaunatnes sagatavošanā ir vidējām speciālajām mācību iestādēm (tehnikiem, pedagoģijas skolām, medicīnas skolām un citām skolām). Tās gatavo kvalificētus speciālistus un organizatorus ražošanas, izglītības, veselības, aizsardzības, kultūras un pakalpojumu sfēras pamat posmiem. Galvenie reformas pasākumu veicami vienpadsmitajā un divpadsmitajā piecgadē.

Konkrēti reformas realizēšanas plāni, ņemot vērā vietējos apstākļus jāizstrādā novadā, pilsētā un rajonā. Reformas mērķi ir cildeni, augsti tikumiski, audzinoši un humāni.” (18, 39.lpp.)

Vienlaicīgi daudzi domā arī par skolu estētisko noformējumu. Labākajām skolām tika piešķirts augstas kultūras skolas nosaukums. Šie visi pasākumi pamatos pārveido visas arodizglītības mācību iestādes. Katru gadu skolās organizēja atvērto durvju dienas, lai ar mācību iestādēm tuvāk iepazītos skolēni un viņu vecāki.

Arodizglītības sistēmas veidotājs pēckara gados bija Jānis Brodelis. Ne velti šo arodskolas attīstības laiku Latvijā sauc par Jāņa Brodeļa laiku. Patiešām - kurš gan Latvijā nezina šo enerģisko un aizrautīgo kultūras darbinieku. J. Brodeļa laikā Latvijas arodskolām auga pelnīta popularitāte gan pašu zemē, gan arī aiz tās robežām. (5, 42.lpp.)

Slavens šis laiks kļuva tieši ar Latvijas arodskolu izaugsmi, un tieši kultūras jomā neizdzēšams ir šis vārds. Ar neizsakāmu aizrautību viņš meklēja un atrada kontaktus ar daudziem ievērojamiem Latvijas kultūras darbiniekiem, tuvināja tos skolām. Par tradīciju bija kļuvuši arodskolu audzēkņu koncerti, kopā ar ievērojamiem māksliniekiem Latvijas operā. Plašie sporta svētki, audzēkņu tehniskās un mākslinieciskās jaunrades izstādes Rīgā. Pats galvenais – gaišākas, apgarotākas kļuva to jauniešu sejas, kuri piedalījās šai kultūras aprītē. Staltāki, iznesīgāki kļuva viņi. Šodien braucot pa Latviju, gan pilsētās, gan laukos ar

gandarījumu var sastapt smaidīgus, gaišus bijušos audzēkņus, tagad jau dzīvē nobriedušus un dzīvē rūdītus, ar tikumisku morālo stāju un pateicību acīs par savu skolu, par darba un kultūras guvumu tajā. Diemžēl, maz ir tādu, kuri atstāj paliekošas pēdas savā nozarē un tautas kultūras slānī. Tāds bija Jānis Brodelis. Un tāpēc ļoti daudzi Latvija par visu to saka paldies Bordelim, bijušajam ministram.

Liela loma arodskolu izaugsmē Latvijā bija šo skolu vadītājiem, kas daudzkārt atdeva savi skolas darbam. Bija parasta parādība, ka vēl desmitos vakarā zvanot un skolu, pie telefona bija direktors, vai arī ierodoties vēlā vakarā skolā, direktoru varēja sastapt audzēkņu kopmītnēs. Daudzi no skolu vadītājiem personīgi pazina audzēkņus, zināja viņu problēmas, tāpēc nebija jābrīnās, ka lielākai daļai no viņiem bija liela autoritāte savās mācību iestādēs.

Tehniskās skolas jaunais direktors N. Kaņepējs panāca, ka skolas darbnīcas tehniskais nodrošinājums bija augstā līmenī. Savu mācību kabinetu un darbnīcu labiekārtošanā lielu darbu veica arī 11. dzelzceļnieku skolas direktors F. Reigass un vecākais meistars V. Eiduks. 13. PTV direktors L. Rožkis ļoti daudz ieguldīja skolas attīstība un tehniskas bāzes uzlabošanā. Rīgas tirdzniecības un kulinārijas skolas direktore R. Zaltāne veica lielu darbu mācību virtuves, mācību veikala tehnisko nodrošinājumu attīstīt augstā līmenī.

Ar lielām grūtībām tapa Rīgas 26. PTV arodskola, tagadējā Purvciema amatniecības vidusskola. Skolas direktore Inta Paula pat vairāk kārtīgi bija Maskava vissavienības vieglās rūpniecības ministrijā, valsts plāna komitejā un citur, lai nokārtotu skolas celtniecības jautājumus. Beidzot izdevās panākt skolas celtniecības darbu nobeigumu, veikt telpu estētisko noformēšanu. Speciālus scenārijus skolas izlaidumam gatavoja 5.PTV direktore A. Zole, 16. PTV direktore B. Vide, 26.PTV direktore I.Paula.

Skolēnu sagatavošana profesijas izvēlei

Jaunatnes racionālas profesijas izvēles zinātniska pamatojuma ideja un palīdzības organizēšana profesijas izvēles radās profesionālās orientācijas formā 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā. Par profesionālās orientācijas zinātnisko bāzi kļuva profesioģija (profesiju izpēte, profesionālas darbības psiholoģiskā un medicīniskā analīze un uz tās izpētes pamata profesiju klasifikācija) un lietišķā psiholoģija – psiho tehnika (jaunu cilvēku personības, viņu vēlmju, tieksmju un spēju izzināšanas metožu izstrādne un to izmantošana).

Sākot ar 1954. gadu, profesionālās izglītības problēma kļuva sevišķi aktuāla sakarā ar lielo vidusskolu absolventu skaitu un mazo vietu skaitu augstskolās. Tā aktuāla ir mūsdienās, jo ne visi skolu absolventi var iegūt augstāko profesionālo izglītību.

Lai skolu absolventi nepiedzīvotu vilšanos darbā, izvēlētos profesiju pēc aicinājuma, profesionālās orientācijas gaitā. Liela nozīme šī darba organizēšanā bija profesionālās

orientācijas centram, it īpaši tā ilggadējai vadītājai Laimdotai Zvārgulei. Viņa stāstīja: „Profesionālās orientācijas centrs sniedza informāciju jauniešiem, kur un kādas profesijas var apgūt, rūpējās par prospektu izdošanu, sistemātiski organizē apspriedes rajonos ar vidusskolu pedagogiem, iepazīstinot viņus ar arodizglītības jautājumiem.” L.Zvārgule turpina stāstīt: „Tehniskais progress izvirzīja strādniekam arvien augstākas prasības – kvalifikācija, kultūra un tehniska līmeni. Līdzās vispārīzglītojošai profesionālai sagatavotībai arvien lielāku nozīmi iegūst jauniešu personības vispusīga, harmoniska attīstība, topošo strādnieku vispārējās un estētiskās kultūras veidošana, viņu radošo spēju un talantu attīstība.” Par to nopietni rūpējās Valsts komiteja. Šai iestādei ir izdevies izraisīt gan rakstnieku, gan komponistu aktīvu interesi par profesionāli tehniskās izglītības sistēmu. Skolās notiek tikšanās ar rakstniekiem, dzejniekiem, komponistiem, māksliniekiem, aktieriem. Latvijas republika nav tādas PTS, kur sistemātiski neviesotos kultūras un mākslas darbinieki. Ikvienu tāda tikšanās reize ir svētki jauniešiem. Tāpat L.Zvārgule atceras Jāni Brodeli, kurš pēckara gados bija fanātisks šīs arodizglītības sistēmas veidotājs.

Viņa laikā Latvijas arodskolām aug pelnīta popularitāte pašu zemē un aiz tās robežās. Pedagoģijas zinātnieks Vilmārs Vītiņš strādāja Pedagoģijas zinātniskās pētniecības institūtā. Viņa pētniecības darba temats bija skolēnu profesionālā orientācija, kas tajos gados tā sauktajā „padomju skola” bija neierasta darba forma. Pirmie jaunā zinātnieka darba rezultāti parādās 1968. gadā izdotajā grāmatā „Skolēna sagatavošana profesijas izvēlei”. Savos pētījumos V.Vītiņš centās risināt vairākas ar skolēnu profesionālo orientāciju un aroda izvēli saistītas problēmas, kā skolēnu zināšanu un spēju apzināšanas metožu izstrādāšana, konsultāciju organizēšana, skolēnu interešu modināšana tautsaimniecībai vēlamā virzienā, kā arī profesionālās orientācijas zinātniskā vadība. *V.Vītiņa zinātniskās darbības rezultātā republikā tika izstrādāta un ieviesta dinamiska skolēnu profesionālās orientācijas un arodizvēles sistēma.*

Profesionālās orientācijas mērķi un uzdevumi:

- skolēni jāiepazīstina ar galvenajiem darba veidiem republikā, vietējā rajonā, pilsētā,
- jānoskaidro katras profesijas nozīme tautsaimniecībā, jāieaudzina skolēniem cieņa pret jebkuru profesiju, jāiepazīstina ar pirmrindniekiem,
- jāraksturo zināšanas, prasmes un iemaņas, kas nepieciešamas attiecīgai specialitātei, un jānoskaidro, kādas spējas un fiziskās dotības ir vajadzīgas, lai izvēlētajā profesijā varētu ražīgi un radoši strādāt,
- jāizskaidro spēju attīstīšanas un audzināšanas jautājumi, profesijas pretindikācijas,

- jānorāda uz grūtībām, ar kurām var sastapties specialitātē, un iespējām iecerēto specialitāti apgūt, kā arī jānoskaidro darba raksturs, apstākļi un izpeļņa,
- jāiepazīstina ar darba rakstura un apstākļu maiņu katrā profesijā sakarā ar jaunas tehnikas ieviešanu,
- pedagogam jāiepazīstas ar katra skolēna interesēm un spējam, jāattīsta un jāveido viņa profesionālās intereses un spējas,
- jāizdara minimāls psihofizilīgisko pārbaužu komplekss (jānosaka nervu procesu īpatnības, motorās un sensorās reakcijas ātrums, jākonstatē orientēšanās reflekss u.c.),
- jārada apstākļi, lai skolēni varētu praksē pārbaudīt savas profesionālās intereses un spējas.” (24, 27.lpp.)

Profesionālās orientācijas gala mērķis ir tāda profesijas izvēle, kas atbilst skolēna interesēm un tieksmēm, viņa veselībai un fiziskajām dotībām un tanī pašā reizē atbilst dotā rajona vajadzībām pēc speciālistiem.

Kas nepieciešams pareizai profesionālās orientācijas nostādnei? Vispirms pamatota darba spēka vajadzību prognoze dažus gadus uz priekšu; zināšanu sistēma par profesijām un sevišķi par tām prasībām, kuras profesijas izvirza cilvēkam; skolēnu personības tieksmju un interešu izzināšanas metodika; aktīvu pasākumu sistēma, kas virzītu un orientētu jaunatni uz sabiedrības vajadzībām atbilstošām profesijām. (35, 35.lpp.)

Darba resursu saspringta balansa apstākļos sevišķi nepieciešami sistemātiski profesionālās orientācijas problēmu pētījumi, profesionālās orientācijas zinātniskās vadības īstenojums. Profesionālās orientācijas zinātniskā vadība palīdz skolai sagatavot skolēnus apzinātai un pareizai mācību iestādes, profesijas izvēlei, nodrošina skolu absolventus profesionālo nodomu saskaņu ar sabiedrības vajadzībām – harmonisku audzināšanas sistēmas un darba sistēmas saskaņu.

Profesionālās orientācijas sistēma ir sarežģīta dinamiska pašvadības sistēma. Profesionālās orientācijas stāvokli raksturo tās pamatelementu un to atvasinājumu parametru vērtības: skolēnu personības attīstības līmenis, skolēnu skaits, kuri vēlas pēc skolas beigšanas iestāties dažādās mācību iestādēs un stāties darbā, profesijas izvēles un mācību iestādes izvēles motīvu un faktoru attīstījums, galveno interešu veidojums, skolu absolventu nodomu atbilstība tautsaimniecības un kultūras vajadzībām, šo nodomu īstenojuma dzīvē koeficients, darba prieks izvēlētajā profesijā, skolā izmantoto audzināšanas darba līdzekļu efektivitāte izvēlētajā profesijas vai specialitātes adaptācijas procesā, kadru mainība tautsaimniecības nozarēs, atbirums mācību iestādēs.

Iedarbība uz jauno cilvēku, lai noskaidrotu un attīstītu viņa intereses, spējas un fiziskās iespējas, tieša iedarbība uz skolēna vēlējumiem un nodomiem viņa nākotnes profesijas izvēli ietekmē, nosaka proforientācijas sistēmas pāreju no viena stāvokļa citā, jaunā stāvoklī. Proforientācijas sistēmas pāreja no viena stāvokļa citā stāvoklī ir proforientācijas process. Iedarbība uz proforientācijas sistēmas parametriem ir profesionālas orientācijas vadība.

Skolēnu profesijas izvēli nosaka daudzas operācijas un faktori:

- skolēnu interešu un spēju attīstīšana;
- skolu tīkla izveidojums;
- skolu pasākumi profesionālajā orientācijā un konsultācijā;
- prasības pēc darbaspēka;
- attālums no uzņēmuma un mācību iestādes līdz dzīvesvietai;
- darba algas sistēma;
- tautsaimniecības vajadzības.

Profesionālās orientācijas zinātniskā vadība ir mērķtiecīga darbība, kura pamatojas uz personības izzināšanu un attīstīšanu (galvenokārt uz profesionālo interešu un spēju izzināšanu un attīstīšanu) un tautsaimniecības vajadzību zināšanām. Šī darbība ietver sevī informāciju par profesionālās orientācijas sistēmas procesa, parādību un stāvokļa ieguvu un apstrādi, darbības programmas izstrādi, atbilstošas darbības īstenošanu, kontroli pār programmas izpildes procesa regulēšanu, rekomendāciju izstrādi nākotnei.

Secinājumi

Ar ekonomikas attīstības uzplaukumu republikā bija vajadzīgi kvalificēti speciālisti jaunās nozarēs. Svarīgs bija PSRS Augstākās padomes 1958. gada decembra lēmums, izveidot vienota tipa profesionāli tehniskās skolas ar mācību laiku no viena līdz trijiem gadiem.

Skolām līdzekļus piešķīra pietiekami, lai iekārtotu mācību kabinetus un darbnīcas ar moderniem tehniskajiem līdzekļiem. Arodizglītības sistēmas veidotājs pēckara gados bija Jānis Brodelis.

Viens no trūkumiem padomju skolas sistēmā bija vienpusība faktu mācīšanā un „vienīgā pareizā” - marksistiskā pasaules uzskata veidošana. Izglītība bija pakļauta PSKP politiskajam diktātam. Toties audzēkņi saņēma bezmaksas uzturu 4 reizes dienā, bezmaksas formas tērpus, apavus, darba apģērbu. Audzēkņiem tika maksāta 10 rbļ. stipendija, visiem vienāda. Milzīga vērība tika pievērsta arodskolas audzēkņu ārpuskolas audzināšanas darba organizēšanai.

Profesionālās orientācijas sistēma bija sarežģīta dinamiska pašvadības sistēma.

Par profesionālās orientācijas zinātnisko bāzi kļuva profesioģija – profesiju izpēte, profesionālas darbības psiholoģiskā un medicīniskā analīze un uz tās izpētes pamata profesiju klasifikācija un lietišķā psiholoģija – psiho tehnika – jaunu cilvēku personības, viņu vēlmju, tieksmju un spēju izzināšanas metožu izstrādne un to izmantošana.

1.4. Arodizglītības attīstība no 1990. līdz 2007. gadam

1990. gada 4. maijā LPSR Augstākā Padome pieņēma Latvijas Republikas Neatkarības deklarāciju. Sākās jauns posms latviešu tautas dzīvē un arī izglītībā.

Pēc Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas (1990. gada) Saeima pieņēma jaunu likumu par tautas izglītību. Tika noteiktas Ministru kabineta, Izglītības un zinātnes ministrijas, rajonu un pašvaldības kompetences tautas izglītības organizēšanā, vadīšanā un kontrolē.

Latvijas izglītības sistēmas attīstību pēc neatkarības atjaunošanas var iedalīt trīs posmos:

- 1) izglītības sistēmas brīvlaišana (1990. g. – 1993. g.) – jauno izglītības programmu ieviešana Latvijā,
- 2) izglītības sistēmas sakārtošanas uzsākšana – projektēšana (1993. g. – 1999. g.);
- 3) izglītības sistēmas praktiskā izveide. (25, 16.lpp.)

Pamatojoties uz cilvēktiesību dokumentiem, ārzemju un pašmāju pieredzi tika izstrādāta un pieņemta Latvijas izglītības koncepcija (1995. g.). Tajā formulēti izglītības mērķi, uzdevumi un galvenie principi. Latvijas izglītības koncepcijas izvirzītais izglītības mērķis ir radīt ikvienam cilvēkam iespējas veidoties par garīgi un fiziski attīstītu, brīvu un atbildīgu radošu kultūras personību. (17)

Izglītības reālais īstenojums ir noteikts Latvijas Izglītības likumā (1998. g.) Izglītības likums ir Latvijas izglītības sistēmas „jumta” likums, kas sevī ietver Augstskolu likumu (1995. g.), Vispārējās izglītības likumu (1999. g.) un Profesionālās izglītības likumu (1999. g.).

Pamatizglītību (9 kl.) apgūst pamatskolās, daļēju pamatizglītību – sākumskolās (4. kl.), profesionālo pamatizglītību – arodskolās. Pamatizglītības ieguve ir obligāta, to sāk apgūt bērni no septiņu gadu vecuma. Profesionālo pamatizglītību – no piecpadsmit gadu vecuma. Pēc pamatizglītības iegūšanas var iegūt vidējo izglītību (10. – 12.kl.) Vispārējo vidējo izglītību var iegūt vidusskolās un ģimnāzijās. Profesionālo vidējo izglītību – tehnikumos. Daļēju profesionālo vidējo izglītību – arodskolās.

Latvijas izglītības likums atbilstoši 1997. gadā UNESCO apstipinātajiem starptautiskās standartizētās izglītības klasifikācijas līmeņiem nosaka sekojošas izglītības pakāpes:

- pirmskolas izglītība (ISCED 0. līmenis),
- pamatizglītības (ISCED 1. un 2. līmenis),
- vidējā izglītība (ISCED 3. un 4. līmenis),
- augstākā izglītība (ISCED 5. līmenis). (19, 24.lpp.)

Profesionālā vidējā izglītība

Profesionālās vidējās izglītības uzdevums ir radīt iespējas izglītības turpināšanai pēc pamatskolas vai vidusskolas beigšanas. Profesionālās vidējās izglītības programmas saturu nosaka valsts profesionālās vidējās izglītības standarts un profesijas standarts.

Profesionālo vidējo izglītību var apgūt arodskolās un arodvidusskolās.

Arodskolas īsteno profesionālas pamatizglītības programmas ar mācību ilgumu no 2 – 3 gadiem. Atšķirība starp abām programmām ir tāda, ka profesionālās pamatizglītības programmas ir orientētas uz tādu profesionālo sagatavotību, kas dod iespēju veikt ļoti vienkāršus, 1. profesionālās kvalifikācijas līmenim atbilstošus darba uzdevumus. Savukārt arodizglītības programmas ir orientētas uz 2. profesionālās kvalifikācijas līmeņiem nepieciešamo zināšanu un prasmju apguvi. Arodizglītības programmu apguve dod tiesības turpināt izglītību profesionālās vidējās izglītības programmās vai turpināt izglītību izlīdzinošajā vispārējās vidējās izglītības kursā (ilgums 1 gads) – tādejādi iegūstot tiesības studēt augstākas pakāpes izglītības programmās. (26, 5.lpp.)

Arodvidusskola īsteno profesionālās vidējās izglītības programmas, kurās mācību ilgums pēc obligātās pamatizglītības ieguves ir 4 gadi pēc pamatskolas beigšanas vai 1 - 2 gadi pēc arodizglītības ieguves. Profesionālās vidējās izglītības programmas orientētas uz 3. profesionālās kvalifikācijas līmenim nepieciešamo zināšanu un prasmju apguvi. Beidzējiem ir tiesības studēt augstākas pakāpes izglītības programmās.

Profesionālās kvalifikācijas līmenis – teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju veikt noteiktai sarežģītības pakāpei atbilstošu darbu.

Profesionālās izglītības programmas apguvi noslēdz 5 centralizētie eksāmeni. Viens no tiem ir kvalifikācijas eksāmens.

Valsts atzīti profesionālo izglītību apliecinoši dokumenti ir apliecība par profesionālo pamatizglītību, atestāts par profesionālo vidējo izglītību dod turpināt izglītību augstākās pakāpes koledžas vai augstskolas profesionālās izglītības programmās.

Atbilstoši valsts izglītības standartam, katra izglītības iestāde izstrādā izglītības programmas. Izglītības programma ir izglītības iestādes pamatdarbības galvenais dokuments. Izglītības iestādes ir tiesīgas īstenot izglītības programmu tikai pēc tās licencēšanas. Valsts atzītu izglītības dokumentu izglītības iestāde drīkst izsniegt pēc programmas akreditācijas.

Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolā ir licencētās mācību programmas 2 un 3 profesionālās kvalifikācijas līmenis. 2. profesionālās kvalifikācijas līmenis ir piešķirts pavāra, konditora profesijai, mācību ilgums ir 3 gadi. 3. profesionālās kvalifikācijas līmenis ir piešķirts ēdināšanas servisa specialista, viesnīcu servesa speciālista, tūrisma pakalpojumu komercdarbinieka, mazumtirdzniecības komercdarbinieka profesijai, mācību ilgums ir 4 gadi.

Secinājumi

Pēc Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas (1990. gada) Saeima pieņēma jaunu Likumu par tautas izglītību. Tika noteiktas Ministru kabineta, Izglītības un zinātnes ministrijas, rajonu un pašvaldības kompetences tautas izglītības organizēšanā, vadīšanā un kontrolē.

Latvijas izglītības sistēmas attīstību pēc neatkarības atjaunošanas var iedalīt trīs posmos:

- 1) izglītības sistēmas brīvlaišana (1990. g. – 1993. g.) – jauno izglītības programmu ieviešana Latvijā,
- 2) izglītības sistēmas sakārtošanas uzsākšana – projektēšana (1993. g. – 1999. g.);
- 3) izglītības sistēmas praktiskā izveide.

Pamatojoties uz cilvēktiesību dokumentiem, ārzemju un pašmāju pieredzi tika izstrādāta un pieņemta Latvijas izglītības koncepcija (1995.g) Tajā formulēti izglītības mērķi, uzdevumi un galvenie principi. Latvijas izglītības koncepcijas izvirzītais izglītības mērķis ir radīt ikvienam cilvēkam iespējas veidoties par garīgi un fiziski attīstītu, brīvu un atbildīgu radošu personību. Audzināšanu arodskolā ietekmē valsts likumdošana, piedāvāto mācību programmu izvēles motivācija, interešu prioritātes, to izmaiņu iespējas, sabiedrības apziņā dominējošās tendences.

2. RĪGAS TŪRISMA UN TIRDZNICĪBAS SKOLAS VĒSTURE

2.1. Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas darba saturs un sasniegumi

Par Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas pirmsākumu var uzskatīt 1805. gadu, kad tika izveidota pirmā meiteņu skola Latvijā pie Ģertrūdes baznīcas. Saukta par Fišera un Hoca institūtu. (27, 103.lpp.)

1904. gadā tiek nodibināta V.Olava Tirdzniecības skola Martas ielā 5 meitenēm un piedāvāta tiem laikiem visai nopietna izglītība. Meitenēm bija jāapgūst vispārīzglītojošie priekšmeti un speciālie priekšmeti. (16., 53.lpp.)

1907. gadā skolā sāka uzņemt zēnus, bet V.Olavu apvainoja revolucionārā darbībā, noņēma no amata un ielika cietumā, par nākošo skolas direktoru iecēla Fr. Adamoviču. Vēlāk skolu uzturēja Latvijas Skolotāju biedrība, tā bija mācību iestāde, kurā ietilpa elementārskola, tirdzniecības skola un komercskola ar saskaņotām programmām.

Skola kļuva par latviešu progresīvo skolotāju darbības centru. Te darbojās K. Dēķens, K. Melnalksnis, J. Grete, Ģ. Odiņš.

Pirmskara laikā Tirdzniecības skola atradās V.Olava skolas telpās (tagad 77. vidusskola). Tai laika par direktoru strādāja Alberts Planics, pēc tam ilggadīgs skolas mācību daļas vadītājs.

1944. gadā Latvijas PSR Tirdzniecības ministrija uzticēja turpināt vadīšanu Albertam Planicam Tirdzniecības un kulinārijas skolā. Mācību daļas vadītāja bija Ņina Bujumina.

1946. gadā Tirdzniecības un kulinārijas skolu pārcēla uz Marijas ielu 2, Tirdzniecības tehnikuma telpās. Tai laika 5 – 6 grupās apmācīja tirdzniecības darbiniekus.

40 – to gadu beigās Tirdzniecības un kulinārijas skola atradās bijušā restorāna „Tempo” telpas Kr. Barona ielā 20/ 22. Par direktoru iecēla Ashatu Mirasovu. Šeit izveidoja 12 mācību klases, sporta zāli. Skola šajās telpās atradās līdz 1993. gadam.

50 – tajos gados skolā mācījās 16 grupas tirdzniecības un sabiedriskās ēdināšanas speciālistu:

- pārtikas un rūpniecības preču pārdevēji;
- pavāri;
- konditori;
- kalkulētāji;
- uzskaitveži.

Tajos gados skola sāka pāreju uz kabinetu apmācību sistēmu. Tika izveidoti pārtikas preču, rūpniecības preču, kulinārijas, uzskaites disciplīnu, tirdzniecības iekārtu, sabiedriskās ēdināšanas iekārtu un citi kabineti nepieciešamie mācību programmām. Kabinētu apmācības

sistēma zināmā mērā uzlaboja apmācības kvalitāti. Tomēr sagatavoto speciālistu skaits pieprasījumu neapmierināja.

60 – tos gados skolā jau mācījās 20 – 24 audzēkņu grupas. Tika sagatavoti arī viesmīļi, diētiskās ēdināšanas pavāri, gaļas izcirtēji, mēbeļu pārdevēji, kultūrpreču pārdevēji.

Tirdzniecības un kulinārijas skolai papildus piešķirta telpas:

- 1) Ganību dambī 17 – iekārtoja mācību virtuvi. Audzēkņi varēja apgūt prasmes ēdienu gatavošanas tehnoloģijā. Šajās telpās notika kvalifikācijas eksāmeni, pavāru un konditoru profesionālie konkursi, skolotāju semināri.
- 2) Suvorova ielā 15 (tagadējais nosaukums ir Marijas iela) – tika iekārtoti 3 mācību kabineti – kases aparātiem. Pārdevēji varēja apgūt prasmes strādāt ar kases aparātiem. Rūpniecības preču kabinets, tirdzniecības organizācijas kabinets.
- 3) Maskavas ielā 247 tika uzcelta atsevišķa 1 stāva māja – sabiedriskās ēdināšanas iekārtu izstādīšanai un apmācībai.

Republikas pakļautības pilsētās Daugavpilī, Rēzeknē, Liepājā un Jūrmalā tika izveidotas skolas filiāles. Tai laikā nomainīja arī skolas nosaukumu uz „Republikāniskā profesionāli tehniskā skola”.

Tie pasākumi veicināja arī audzēkņu skaita palielināšanos skolā. Tikai Rīgā 70 – 80 gados bija 30 – 32 grupas ar 1200 audzēkņiem.

70 – to gadu sākumā Latvijas Ministru Padome pieņēma lēmumu par Tirdzniecības un kulinārijas skolas celtniecību 1200 audzēkņiem. Trīs gadus meklēja celtniecības vietu. Par labāko tika atzīta Ābolu iela 4. – Pārdaugavā 8. trolejbusa maršruta galapunktā. Ilgi tika gatavota celtniecības dokumentācija, veikti grunts pētniecības darbi. Kad tas bija izdarīts, nebija piešķirts finansējums, tad bija novecojusi dokumentācija, utt. Jauna ēka skolai uzcelta netika.

Tirdzniecības ministrijas reorganizācijas rezultātā, ar LR Ministru Padomes 1991. gada 9.decembra lēmumu skola tika nodota Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas pārziņā.

Kopš 1993. gada jūlija skola atrodas bijušās 9. arodvidusskolas telpās, Marijas ielā 4. Skolas darbinieki kopā ar audzēkņiem veica lielu darbu, lai mācības uzsāktu 1.septembrī. Skolai ir filiāle Jūrmalā, Dubultos, Ceriņu ielā 3.

Pamatojoties uz LR MK 31. 07. 2003. gada rīkojumu Nr. 477 „Par Rīgas Tirdzniecības un kulinārijas skolas un Rīgas Tūrisma skolas reorganizāciju”. Izglītības un zinātnes ministrijas 29.08.2003. gada rīkojumu Nr. 416 Rīgas Tirdzniecības un kulinārijas skolai ar 01.10.2003. gadu ir nosaukums Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skola.

Skolas direktori:

1. Alberts Planics.
2. Ashats Mirasovs.
3. Albīns Zauls.
4. Ņina Donkareva.
5. Jānis Jākobsons.
6. Gaļina Kozireva.
7. Gaida Šlitere.
8. Ruta Zaltāne.
9. Janīna Kivriņa no 2003. gada 3. jūlija skolas direktore.

Skolas mācību daļas vadītāji:

1. Ņina Bujumina.
2. Alberts Planics.
3. Elga Pīre.
4. Velta Indriksone.
5. Janīna Kivriņa.
6. Aldona Silava.

2006/ 2007. mācību gada skola mācās 803 audzēkņi, 33 grupas budžeta apmācība.

Skola mācās sekojošas specialitātes pēc 9. klases:

- Ēdināšanas serviss konditors 3. gadi, 2. kvalifikācijas līmenis;
- Ēdināšanas serviss pavārs 3. gadi, 2. kvalifikācijas līmenis;
- Ēdināšanas servisa speciālists 4. gadi, 3. kvalifikācijas līmenis;
- Tūrisma pakalpojumu komercdarbinieks 4. gadi, 3. kvalifikācijas līmenis;
- Mazumtirdzniecības komercdarbinieks 4. gadi, 3. kvalifikācijas līmenis;
- Viesmīlības servisa speciālists 4. gadi, 3. kvalifikācijas līmenis.

Skola mācās sekojošas specialitātes pēc 12. klases:

- Viesnīcu servisa speciālists 2. gadi 3. kvalifikācijas līmenis;
- Tūrisma informācijas ceļojuma aģents 1. gads 3. kvalifikācijas līmenis.

Praktiskajām mācībām pavāru, konditoru, mazumtirdzniecības pārdevēju, komercdarbinieku, viesmīļu, bārmeņu specialitātēm turpmākajos gados tika iekārtotas šādas telpas: mācību virtuve, mācību konditorejas cehs, mācību veikals, mācību zāle viesu apkalpošanai, datoru klase.

Skolai ir nepieciešamais aprīkojums, iekārtas, inventārs, trauki, galda piederumi, lai realizētu attiecīgās izglītības programmas.

Skolā ir labiekārtots medicīnas kabinets, par audzēkņu un darbinieku veselību rūpējas – feldšere.

Šajos gados skolā veikts siltuma mezgla un jumta remonts, nomainītas notekcaurules, nomainīti 70% logu bloku, durvis, labiekārtotas dušas un tualetes. Katru vasaru skolā tiek veikti kosmētiskie remontu, iegādātas un atjaunotas esošās mēbeles.

Viss augstākminētais veikts par pašu ieņēmumiem, kas veidojas no nomas maksas par telpu īri, ienākumiem no maksas apmācības un sadarbības ar NVD (bezdarbnieku apmācība). No pašu ieņēmumiem tiek iegādāti pamatlīdzekļi, inventārs, segti 50% izdevumu par ēkas uzturēšanu, apmaksāti izdevumi par medikamentiem, daļēji apmaksāta pedagogu tālākizglītība, pedagogu un audzēkņu braucieni uz līdzīga profila skolām, konkursiem Latvijā un ārzemēs.

No 1998. gada Leonardo da Vinci programmas ietvaros skolas audzēkņi un pedagogi ir papildinājuši valodas zināšanas un teorētiskās un praktiskās iemaņas Zviedrijā, Vācijā, Anglijā. Kopš 1995. gada katru rudeni 5-10 absolventi uz gadu dodas uz Lielbritāniju, starptautiskajā praksē Impney Hotels kompānijā.

No 1999. gada sadarbībā ar Nodarbinātības valsts dienestu ir jauns kopprojekts ar Vāciju (ZIHOGA) par pavāru un pavāru-konditoru II, III, IV kursu audzēkņu 3 mēnešu praksi Vācijas pilsētās (5-10 audzēkņi).

Katru gadu skolas audzēkņi piedalās Republikas profesionālo mācību iestāžu jauno pavāru un konditoru, viesmīļu konkursos, iegūstot godalgotas vietas.

Audzēkņiem ir bijusi iespēja organizēt, vadīt, piedalīties dažādos konkursos, izstādēs, ekskursijās, tikties ar māksliniekiem, Ārlietu ministrijas, policijas darbiniekiem, Nacionālās Kara akadēmijas kadetiem, sportistiem, valstī pazīstamiem pavāriem, estrādes dziedātājiem, strādāt Daugavpils Tirdzniecības skolas mācību virtuvē.

Pedagogi ar pedagoģisko izglītību – 74 %, arodskolotāji - 26 % - apgūst nepieciešamās pedagoģiskās izglītības programmas.

Skolā strādā 49 pedagoģiskais darbinieks no tiem:

- 2001./2002. pedagoģiskā izglītība - 18 pedagoģiskiem darbiniekiem;
- 2002./2003. pedagoģiskā izglītība - 19 pedagoģiskiem darbiniekiem;
- 2003./2004. pedagoģiskā izglītība - 21 pedagoģiskiem darbiniekiem;
- 2004./2005. pedagoģiskā izglītība - 21 pedagoģiskiem darbiniekiem;
- 2005./2006. pedagoģiskā izglītība - 24 pedagoģiskiem darbiniekiem;
- 2006./2007. pedagoģiskā izglītība - 26 pedagoģiskiem darbiniekiem;

Pedagoģisko izglītību iegūst 6 profesionālo priekšmetu skolotāji, 2 iestājās LU Pedagoģijas maģistra studiju programmā un Sporta akadēmijā.

Skolā pastāvīgi darbojas Metodiskās komisijas, lielu vērību pievēršot mācību stundu metodiskā nodrošinājumam. Par dažādām tēmām konditorejā un kulinārijā skolas skolotāji ir uzņēmuši ap 40 mācību filmas. Metodisko komisiju ietvaros tiek organizētas ekskursijas uz jauniem uzņēmumiem, iepazīstoties ar ēdienu gatavošanas tehnoloģiju, virtuves un ražošanas tehnisko aprīkojumu, apkalpošanu un darba organizāciju. Ir organizēta pieredzes apmaiņa uz citām radniecīga profila skolām, ēdināšanas un tirdzniecības iekārtu firmām.

Katru gadu pedagogu kolektīvs piedalās visos PIA organizētajos pasākumos, t.sk. metodisko darbu skatē “Pieredze” – 5 Atzinības raksti skolai un individuāli – 12 pedagogiem.

Deviņi skolas pedagogi apbalvoti ar Izglītības un zinātnes ministrijas Atzinības rakstiem un naudas prēmijām.

Republikā pirmo Ata Kronvalda prēmiju profesionālās izglītības sistēmā saņēma skolas skolotāja Daina Zēberga.

1998. gadā četri skolas pedagogi uzrakstīja grāmatu - mācību līdzekli “Jaunais pavārs”, arī grāmatas recenzente Ruta Purmale ir skolas skolotāja.

Skola katru gadu ir izpildījusi Izglītības un zinātnes ministrijas audzēkņu uzņemšanas plānu.

Visi absolventi ir nokārtojuši kvalifikācijas eksāmenus, un ieguvuši atbilstošu kvalifikāciju. Katru gadu darbā iekārtojas vidēji 82% absolventu. Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas mērķis ir veidot izglītības vidi, organizēt un īstenot profesionālo izglītību, kas nodrošina valsts profesionālās izglītības standarts un profesiju standartos noteikto profesionālās izglītības mērķu sasniegumu.

Piešķirtās kvalifikācijas:

- Ēdināšanas serviss – Pavārs;
- Ēdināšanas serviss – Konditors;
- Ēdināšanas serviss – Ēdināšanas pakalpojumu speciālists;
- Komerccinības – Mazumtirdzniecības komercdarbinieks;
- Viesnīcu serviss – Viesnīcu pakalpojumu speciālists;
- Viesnīcu serviss – Restorānu pakalpojumu speciālists;
- Tūrisma pakalpojumi – Tūrisma informācijas konsultants;
- Tūrisma pakalpojumi – Ceļojuma aģents.

Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas attīstības stratēģija 2007.-2013. gadam. Attīstības stratēģija ietver skolas galvenos uzdevumus, stratēģiskos mērķus, konkrētos mērķus, mācību materiālās bāzes modernizācijas un skolas renovācijas uzdevumus un skolas darbības SVID analīzi. Skolas attīstības vadlīnijas tika veidotas, ievērojot:

- Izpratni par ilgtspējīgu attīstību.

- Profesionālās izglītības attīstības tendences Eiropā un pasaulē.
- Pārmaiņas un profesionālās izglītības attīstības tendences Latvijā.
- Skolas pēdējo gadu darba analīzi.
- Nepieciešamību nodrošināt skolas ilgtspējīgumu.
- Skolas skolotāju, audzēkņu un vecāku viedokli.

Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas galvenie uzdevumi 2007./2008.mācību gadam:

- Skolas infrastruktūras un mācību materiālās bāzes uzlabošana.
- Sadarbībā ar darba devējiem izglītības programmu tālākā ieviešanā un attīstībā atbilstoši Latvijas tautsaimniecības vajadzībām un darba tirgus prasībām.
- Izglītības kvalitātes vadības sistēmas pilnveidošana.
- Tikumiskās un pilsoniskās audzināšanas principu īstenošana.
- Skolotāju tālākizglītība un profesionālās karjeras attīstība.
- Sadarboties ar Biedrību Junior Achievement – Young Enterprise Latvija.
- Iesaistīt prioritāro mācību priekšmetu pedagogus stipendiju saņemšanai no Eiropas struktūrfondiem.
- Pilnveidot profesionālās orientācijas, adaptācijas darbu skolā.

Stratēģiskie mērķi:

- Veicināt katra audzēkņa personības harmonisku veidošanos un attīstību atbilstoši individuālajām spējām, interesēm un pūliņiem.
- Veidot stabilu pamatu tālākām studijām augstākās izglītības pakāpē, sekmēt skolēnu spēju izglītoties un motivēt tos mūžizglītībai.
- Nodrošināt dzīvei nepieciešamo zināšanu, prasmju un attieksmju veidošanos.
- Nodrošināt nepārtrauktas un efektīvas pārmaiņas, kas sekmē skolas darba rezultātu kvalitāti, skolotāju un audzēkņu radošo darbību un sadarbību visos līmeņos.

Konkrētie mērķi:

- Sagatavot audzēkņus darbībai noteiktā profesijā.
- Dot audzēkņiem iespēju iegūt zināšanas un prasmes humanitāro, profesionālo zinību jomās.

- Dot audzēkņiem iespēju iegūt zināšanas un prasmes un veidot attieksmes, kas nepieciešamas, lai sekmīgi un ar panākumiem piedalītos valsts un sabiedrības dzīvē.
- Dot audzēkņiem iespēju veidot savu nacionālo, politisko, reliģisko un kultūras apziņu.
- Dot audzēkņiem iespēju radoši un kvalitatīvi strādāt un pilnveidot savu kvalifikāciju, apgūstot jaunākās zinātnes atziņas un pozitīvo pieredzi.
- Sadarbībā ar darba devējiem aktualizēt izglītības programmas atbilstoši tirgus prasībām.
- Informācijas tehnoloģiju prasmju uzlabošana profesionālajos priekšmetos.
- Pilnveidot profesionālās orientācijas konsultācijas vispārizglītojošās skolās.

Mācību materiālās bāzes modernizācija un skolas renovācija:

- Iesaistīties ES struktūrfondu apgūšanā.
- Modernizēt praktisko mācību kabinetus, lai nodrošinātu izglītības programmu kvalitāti un atbilstību darbu tirgus prasībām.
- Sakārtot skolas infrastruktūru:
 - Veikt logu nomaiņu;
 - Veikt skolas fasādes remontu;
 - Bēniņu siltināšanu;
 - Remonti mācību klasēs un citās skolas telpās.
- Iegādāties pamatlīdzekļus izglītības programmu realizācijai praktisko mācību kabinetos.
- Datorizētu skolas lasītavu un bibliotēku.
- Pastāvīgi papildināt praktisko mācību kabinetus ar jaunākajām tehnoloģiskajām iekārtām un inventāru.
- Iekārtot otru datoru klasi ar 16 darba vietām.
- Iekārtot tūrisma pakalpojumu speciālistu praktisko mācību kabinetu, nodrošinot ar kases aparātiem un datoriem 6 darba vietām.

Skola pakāpeniski attīstās izglītības procesa kvalitātes nodrošināšanas sistēmas. Kvalitātes nodrošināšanas pasākumu ieviešanas nepieciešamību skolā diktē dzīve:

- Paplašinās sabiedrības tiesības uz pilnīgu un pieejamu informāciju par izglītības procesu skolā, kā arī izglītības finansētāji – valsts un pašvaldība cenšas uzzināt, cik racionāli tiek izlietoti piešķirtie resursi;

- Pasliktinoties demogrāfiskajai situācijai, pastāv un saasinās konkurence starp izglītības iestādēm;
- Pieaug nepieciešamība nepieļaut izglītības procesa kvalitātes pazemināšanos finansējuma reālās samazināšanās apstākļos augstas inflācijas ietekmē;
- Nedrīkst pieļaut izglītības nozīmes diskreditāciju skolotāju un sabiedrības acīs. (34, 154.lpp.)

Skolas darbības SVID analīze:

Stiprās puses	Vājās puses
Izglītības programmu atbilstība darba tirgus vajadzībām	Daļai audzēkņu ir nepietiekama motivācija mācībām
Konkurētspējīgu speciālistu sagatavošana	Jaunu skolotāju trūkums
Praktisko mācību telpu nodrošinājums ar inventāru un tehnoloģiskajām iekārtām	Skolas finansējums atkarīgs no audzēkņu skaita
Skolas mikroklimate	Izglītības programmu materiāli tehniskais nodrošinājums
Mācību laika audzēkņi saņem stipendiju, transporta kompensāciju	Skolas renovācijas projektu izstrāde
Sadarbība ar līdzīga profila skolām ārzemes	
Iespējas	Draudi
Skolas atpazīstamība un popularitāte reģionā	Demogrāfiska situācija valstī
Paplašināt sadarbību ar darba devējiem	Mācību spēku aizplūšana uz labāk apmaksātām darbavietām
Izglītības programmu pilnveidošana	Skolēnu izglītības līmeņa pazemināšanās
Līdzekļu piesaiste	Konkurence no privāto, kā arī valsts skolu pusēs
Valsts atbalsts profesionālajai izglītībai	Audzēkņu emigrācija darba un mācību nolūkos
Profesiju standartu pilnveidošana	Izmaiņas likumdošanā
	Pedagoģiska stāža dēļ zemas algas jauniem skolotājiem
	Strādājošo skolotāju vecuma īpatsvars

Šodien izglītības procesa centrā ir skolēns, kuru vēlamies redzēt kā aktīvu izglītības procesa dalībnieku, kuram ir savi mērķi un kurs ir ieinteresēts domāt, attīstīt pats sevi, pilnveidot savu apkārtni. Tāpēc kā vienu no skolas darba kvalitātes rādītājiem mēs varētu aplūkot skolēnu sasniegto rezultātu attiecību pret vēlāmo un iespējamo rezultātu (valsts standartu). Skolas darbības kvalitāti raksturo arī nepārtraukti progresējošu rezultātu virkne, kas apliecina katra skolēna, skolēnu kopuma un skolēnu paaudžu efektīvu iekļaušanos mainīgajā sociālajā vidē. Svarīgs izglītības kvalitātes rādītājs ir skolēnu un skolēnu vecāku apmierinātība. Katrā atsevišķā gadījumā tai gan ir subjektīvs raksturs, taču, sekojot skolēnu un viņu vecāku atsauksmēm un to dinamikai, var iegūt objektīvu skolas izglītības procesa kvalitātes raksturojumu.

Prioritātes skolas izglītības procesa un tā rezultātu kvalitātes nodrošināšanā nosaka skolas kvalitātes politika un no tās izrietošā kvalitātes nodrošināšanas stratēģija un taktika: skolas obligātās prasības, kritēriji, standrti, vadlīnijas, paškontroles metodikas, „iekšējās” un „ārējās” kvalitātes nodrošināšanas pasākumu mijiedarbība.

Kvalitātes pārvaldības sistēmas izstrādi un ieviešanu skola ietekmē dažādas skolas vajadzības, mērķi un uzdevumi, skolas piedāvātās izglītības programmas, tas lielums un struktūra (pamatskola, vidusskola, ģimnāzija un arodskola).

Lai skolas nonāktu līdz kvalitātīvam rezultātam, ir jāievēro virkne dažādu nosacījumu. Pēdējā laikā arī izglītībā arvien lielāku popularitāti iegūst kvalitātes pārvaldības sistēmas, kuras nodrošina procesa un rezultāta kvalitāti, tāpēc varam mēģināt skolas izglītības procesa un tā rezultātu kvalitātes nodrošināšanai piemērot kvalitātes pārvaldības sistēmas ISO9001:2000 standarta pamatprincipus. Tas ir universāls, piemērojams visdažādākajām organizācijām, un tā pamatprincipi ir:

- efektīva vadība;
- orientācija uz klientu;
- darbinieku iesaistīšana;
- procesa pieeja vadībā;
- sistemātiska pieeja vadībā;
- nepārtraukta pilnveidošanās;
- faktu pieeja lēmuma pieņemšanā;
- savstarpēji izdevīgas piegādātāju attiecības.

Skolas izglītības procesā iesaistītie – pedagogi, skolēni, skolēnu vecāki un sabiedrība – bieži vien ļoti dažādi izprot jēdzienu „kvalitāte”, jo katram attiecībā uz kvalitātes jēdzienu ir intereses un prioritātes: ekonomiskās, sociālās, profesionālās un personiskās.

Katru gadu skolas audzēkņi ar skolotājiem piedalās Republikas profesionālo mācību iestāžu jauno pavāru, konditoru un viesmīļu konkursos, iegūstot godalgotas vietas.

Ieņemtās vietas profesionālajos konkursos:

- 1993. gads – pavāriem I vieta
- 1994. gads – pavāriem II vieta
- 1995. gads – pavāriem III vieta
- 1996. gads – pavāriem II vieta
- 1997. gads – pavāriem I vieta
- 1998. gads – pavāriem I vieta
- 1999. gads – pavāriem I vieta
- 2000. gads – pavāriem I vieta,
- 2000. gads – konditoriem I vieta
- 2000. gads – konditoriem III vieta,
- 2000. gads – viesmīļiem IV vieta
- 2001. gads – pavāriem I vieta
- 2001. gads – viesmīļiem II vieta
- 2002. gads – pavāriem I vieta
- 2003. gads – pavāriem III vieta
- 2004. gads – pavāriem II vieta
- 2005. gads – pavāriem I vieta
- 2006. gads – pavāriem I vieta
- 2007. gads – pavāriem II vieta

Skolas kolektīva darbs novērtēts:

- 2001. g. PIC Atzinības raksts
- 2002. g. IZM Diploms
- 2003. g. PIC Atzinības raksts
- 2004. g. PIC Atzinība par veiksmīgu piedalīšanos kultūrizglītības projektā „Amatnieku svētki - 2004” RTTS audzēkņu Meistarstiķim Brīnumkokteilis
- 2005. g. IZM Diploms
- 2006. g. PIA Atzinības raksts
- 2006. g. Rīgas Vides centrs Atzinības raksts „Āgenda 21”izsaka atzinību RTTS par aktīvu piedalīšanos projektā „10 soli Rīgas ilgtspējas attīstības virzienā”.
- 2007. g. IZM Pateicība RTTS direktora vietniecei audzināšanas darbā **Aijai Arājai** par atbalstu un ieguldījumu profesionālas izglītības iestāžu jauniešu pasākumu „Amatnieku svētku - 2007” sagatavošanas.

2007. g. IZM Pateicība RTTS meiteņu vokālajam ansamblim par veiksmīgu piedalīšanos profesionālas izglītības jauniešu novadu pasākumā „Amatnieku svētku - 2007”

Sporta stundu norisei ir pilnīgi nodrošināts inventārs. Skolas audzēkņi piedalās AMI rīkotajās sacensībās.

Direktora darbs novērtēts ar:

- 1997. g. IZM Atzinības raksts
- 1998. g. PIAD Pateicības raksts
- 1998. g. IZM Atzinības raksts
- 2001. g. PIC Atzinības raksts
- 2002. g. IZM Diploms
- 2003. g. PIC Atzinības raksts
- 2004. g. PIC Atzinības raksts
- 2005. g. IZM Diploms
- 2006. g. PIA Atzinības raksts

Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas dalība projektos

Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas pedagogi ir iesaistīti šādos projektos:

- 1) no 1997. gada līdz 2003. gadam ir piedalījusies BO VAS „Nodarbinātības valsts dienesta” rīkotajos konkursos par bezdarbnieku profesionālo apmācību;
- 2) no 15.11. 2004. līdz šai dienai sadarbībā ar NVA tiek īstenots ESF Nacionālās programmas „Atbalsts aktīvo nodarbinātības pasāku ieviešanai” projekts „Bezdarbnieku pārkvalifikācija un tālākizglītība”;
- 3) no 08.06.2005. gada līdz 09.06.2006. gadam sadarbībā ar Olustvere Feenindus –Ja Maamajanduskool tika īstenots projekts „Pedagogu un audzēkņu pieredzes apmaiņas programmā teorijā un praktiskajās mācībās”;
- 4) no 11.06.2006. gada līdz 09.06.2007. gadam sadarbībā ar Olustvere Feenindus –Ja Maamajanduskool tika īstenots projekts „Pieredzes apmaiņas programmā mācību procesa organizēšanā”;
- 5) 07.06.2006. gada sadarbībā ar Norvēģijas Gol vg skole tika īstenots projekts „Audzēkņu pieredzes apmaiņas programmā Ēdienu gatavošanas tehnoloģijā”;

- 6) 04.09.2006. gada sadarbībā ar Trade Association of the State of Saxony „FORUM EUROPA e.v.” ietvaros, tika uzņemta Vācijas delegācija, kura interesējās par mācību procesa organizēšanu skolā;
- 7) No 02.02.2006. gada līdz 06.05.2007. gadam sadarbībā ar Klaipēdas Tūrisma skolu tiek īstenots Leonardo da Vinci programmas projekts „Analyses and comparison of practical teaching methods used by schools – partners ” un „The development of pupils’ competence in order to ensure the European quality vocational education”.

Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas audēkņi ir iesaistīti šādos projektos:

- 1) no 1996. gada līdz šai dienai sadarbībā ar Jmpney Hotels Droitwich Spa audzēni stažēšanās programma Anglijā, kas ilgst 1 gadu pēc skolas beigšanas;
- 2) no 16.01.2001. gada līdz šai dienai sadarbībā ar Bundesagentur für Arbeit, Zentralstelle für Arbeitsvermittlung tiek īstenots projekts „Vermittlung von ausländischen Hotelberufsfachschülern nach Deutschland” – audzēkņu prakses apmaiņas programma Vācijā, kas ilgst 3 mēnešus;
- 3) no 01.06.2001. gada līdz 31.05.2005. gadam sadarbībā ar PIAP tika īstenots Leonardo da Vinci programmas Decentralizētas mobilitātes Starptautiskās stažēšanās un apmaiņas projekts, kura ietvaros 21 audzēknis apguva praktiskās iemaņas strādājot Anglijas viesmīlības nozares uzņēmumos.

Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skola ir piedalījies šādos ES projektos:

- 1) no 05.11.2004. gada līdz 30.09.2005. gadam skolā sadarbībā ar CFAL un IZM tika īstenots Nacionālās programmas ERAF projekts „Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas renovācija un aprīkojuma modernizācija izglītības kvalitātes paaugstināšanai”;
- 2) 05.09.2005. gada skola iesniedza projekta pieteikumu EM rīkotajam konkursam par Nacionālās programmas ERAF projekta „Kultūras un vēstures mantojuma efektīva izmantošana tūrisma attīstībā”, bet tā kā skolas ēka nav iekļauta valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu saraksta, tad projekta pieteikums tika noraidīts;
- 3) no 06.01.2006. gada līdz 31.12.2006. gadam sadarbībā ar NVA Rīgas filiāli tika īstenots „Mācību telpu nomu Nacionālās programmas projekts „Apmācības bezdarbnieku un darba meklētāju konkurētspējas nodrošināšanai” aktivitātēm 2006. gadam”.

Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skola ir iesniegusi projekta pieteikumu „IKT ieviešana Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolā efektīvākai mācību procesa nodrošināšanai”, kuru paredzēts īstenot sākot ar 01.08.2007.

Secinājumi

Par Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas pirmsākumu var uzskatīt 1805. gadu, kad tika izveidota pirmā meiteņu skola Latvijā pie Ģertrūdes baznīcas. Saukta par Fišera un Hoca institūtu.

1904. gadā tiek nodibināta V.Olava Tirdzniecības skola Martas ielā 5 meitenēm un piedāvāta tiem laikiem visai nopietna izglītība. Meitenēm bija jāapgūst vispārizglītojošie priekšmeti un speciālie priekšmeti.

1907. gada skolu uzturēja Latvijas Skolotāju biedrība. Skola kļuva par latviešu progresīvo skolotāju darbības centru. Te darbojās K. Dēķens, K. Melnalksnis, J. Grete, Ģ. Odiņš.

Skola visus gadus strādāja pēc valsts pieprasījuma. Ekonomikas attīstība republikā prasīja augstas kvalifikācijas speciālistus jaunās nozarēs. Skola lepojas ar skolotājiem, kuri mīl savu profesiju un strādā radoši.

Republikā pirmo Ata Kronvalda prēmiju profesionālās izglītības sistēmā saņēma skolotāja Daina Zēberga.

1998. gadā četri skolas pedagogi uzrakstīja grāmatu - mācību līdzekli “Jaunais pavārs”, arī grāmatas recenzente Ruta Purmale ir skolas skolotāja.

Sabiedrības problēmas atspoguļojas arī izglītības iestādēs. Skolotāji un skolas administrācija strādājam vienā komandā. Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas mērķis ir veidot izglītības vidi, izglītības kvalitātes nodrošinājumu, organizēt un īstenot profesionālo izglītību, kas nodrošina valsts profesionālās izglītības standarts un profesiju standartos noteikto profesionālās izglītības mērķu sasniegumu. Lai varētu sasniegt izvirzītos mērķus nepieciešama sadarbība ar audzēkņiem, skolas audzēkņu pašvaldību, audzēkņu vecākiem, darba devējiem, sabiedriskām organizācijām.

2.2. Ilggadējo skolotāju devums skolai

Skolas vide nepastāv pati par sevi, nepieciešami tās uzturētāji un atbalstītāji – pedagogi. Kvalitatīvs darbs skolā daudzējādā ziņā ir atkarīgs tieši no skolotāja. (32, 11.lpp.) Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolā ir daudz labu, pašreizējā skolotāju. No skolotāja pārlicības, neatlaidības un profesionālās kompetences lielā mērā ir atkarīga audzēkņa vēlme un prasmes saskatīt savu dzīves jēgu, analizēt un objektīvi vērtēt savu un citu darbu.

Janīna Kivriņa skolas tagadējā direktore. Darba stāžs 50 gadi. Strādā skolā no 1957. gada sākumā par skolas metodiķi, 1962. gadā direktores vietniece mācību darbā, 2001. gadā Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas direktore. 2003. gadā 1. oktobrī Rīgas Tirdzniecības un kulinārijas skolu apvienoja ar Rīgas Tūrisma skolu. Tas prasīja milzīgu darbu un drosmi saglabāt skolotāju kolektīvu, audzēkņu skaitu, materiālo bāzi. J. Kivriņa piedalījās Eiropas projektos lai uzlabotu vecās skolas mācību telpas, iekārtot viesnīcu specialitātei mācību viesnīcu numurus, mācību virtuves pavāru un konditoru praktiskām mācībām.

Silvija Pumpura skolā strādā 35 gadus. 1962. gadā beigusi Rīgas Tirdzniecības un kulinārijas skolu pavāru specialitāti. Strādāja ražošanā. Mācījās Maskavas Pļehanova vārdā nosauktā Tautsaimniecības institūtā. 1972. gada strādā skolā par grupas audzinātāju. No 1975. gada skolas direktores vietniece praktiskajā apmācībā. Uz savas ādas izjuta visas pārmaiņas: gan skolas vadības, gan izglītības reformas. Viņa ir veidojusi praktiskās apmācības bāzi visām jaunajām specialitātēm, atbilstoši mācību programmām. Silvija Pumpura kopā ar kolēģiem ir uzrakstījusi mācību grāmatu „Jaunais pavārs”.

Aldona Silova strādā skola 33 gadus. Bijusi skolas absolvente. Turpināja mācīties Latvijas Universitātē. No 1974. gada skolā audzināja pārdevēju grupu un pasniedza šādus priekšmetus: Nepārtikas precu zinības, Veikala tirdzniecības organizāciju, Pārtikas precu zinības, Ražošanas praksi. No 2000. gada Aldona Silova ir skolas direktores vietniece mācību darba. Aldona saprot, ka šodienas jaunieši nekad nebūs tādi, kādi bija pirms desmit, divdesmit gadiem. Arī intereses jauniešiem šodien citas. Saskarsmē ar viņiem skolotāja cenšas „spēlēt uz viņu jūtu stīgām.” Tomēr dvēseli gribas šodienai klāt. Vainīgi esam mēs, pieaugušie, jo ikdienā aizmirstam labas emocijas. Jāmēģina atrast katru jaunieša snaudošo dvēseli.

Laima Zeltiņa strādā skola 40 gadi. Vārds skolotājs katram izsauc atmiņā savas asociācijas. Kad atnācu strādāt uz Rīgas Tirdzniecības un kulinārijas skolu, pedagogi bija atvaļinājumā. Iepazīstoties ar nākošajiem darba biedriem, sarunās tika pieminēta arī skolotāja Zeltiņa, pie tam nekad bez vārda – skolotāja. Un pirmo reizi ieraugot viņu, es sapratu, ka tā ir SKOLOTĀJA ZELTIŅA. No skolotājas es ieguvu daudz zināšanu, kā strādāt ar audzēkņiem, risināt sarežģītas audzēkņu problēmas. Laima Zeltiņa audzēkņiem ir ne tikai klases audzinātāja, bet arī mamma, uz kuras pleca var paraudāt un atrisināt dzīves problēmas.

Olga Slapņa strādā skolā 42 gadus. Skolotāja Slapņa bijuša mūsu skolas absolvente. 1962. gada beidza skolu ar piešķirto specialitāti pavārs – dietologs. Vienīgais gads mūsu skola bija izlaidums ar tādu specialitāti. Tālāk mācījās Maskavas Pļehanova vārdā nosauktā Tautsaimniecības institūtā. Pēc beigšanas strādāja ēdnīcā „Ailita” par diet – pavāru. 1965. gada sāka strādāt Rīgas Tirdzniecības un kulinārijas skolā un līdz šim brīdim strādā skolā un dalās ar savam zināšanām ar audzēkņiem un kolēģiem. Skolotāja par šīm gadiem ir sagatavojusi daudz audzēkņu profesionāliem konkursiem. Audzēkņi ir ieguvuši par šīm gadiem apbalvojumus konkursos pirmās, otrās un trešās vietas.

Māra Pokšāne strādā skolā 31 gadu. 1969. gada beigusi Rīgas Padomju Tirdzniecība tehnikumu specialitātē tehniķis – tehnologs sabiedriskās ēdināšanas. Pēc tehnikuma beigšanas strādā par laboranti mācību virtuvē. 1972. gada sāka strādāt par arodskolotāju Rīgas Tirdzniecības un kulinārijas skolā. Māra Pokšāne ļoti mīl savu profesiju. Skolotāja M. Pokšāne pasniedz priekšmetu „Ēdienu gatavošanas tehnoloģiju”. Lai pagatavotu garšīgu ēdienu nepieciešams gatavošanas laika ar mīlestību un labām domām sagriezt produktus, gatavot, noformēt uz šķīvja un pasniegt. Tam visam skolotāja Māra māca audzēkņus. Audzināmie audzēkņi piedalās profesionālajos pavāru konkursos un iegūst pirmās vietas. Māra Pokšāne ir ne tikai sirsnīga, mīla, atsaucīga skolotāja, bet arī mamma un oma saviem diviem mazbērniem.

Aija Rozenkopfa strādā skolā 33 gadus. Skolotāja A. Rozenkopfa bijusi mūsu skolās absolvente. 1974. gada sāka strādāt skolā par arodskolotāju. Pasniedza konditoriem speciālo tehnoloģiju A. Rozenkopfas pirmā darba vieta bija konditorijas cehs „Daile”. Strādājot konditorijas cehā par konditoru, piedalījās profesionālajos konkursos. Iegūst atzinības rakstus, ir piešķirts amats meistars – konditors. Mācījās Maskavas Pļehanova vārdā nosauktā Tautsaimniecības institūtā. Ieguva specialitāti inženieris – tehnologs sabiedriskās ēdināšanas. Līdz šim brīdim skolotāja A. Rozenkopfa strādā Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolā par ilgajiem gadiem ir sagatavojusi daudz labus konditorus Latvijas Republikai.

Irisa Balode strādā skolā 30 gadus. No 1977. gada strādā Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skola. Pasniedz speciālos priekšmetus: ēdienu gatavošanas tehnoloģiju, ēdināšanas uzņēmumu darba organizāciju, uztura sanitāriju un higiēnu. Ar audzēkņiem piedalās profesionālajos konkursos, ieņem pirmās vietas vietējos un Republikas mēroga rīkotajos konkursos. Skolotāja saprot, ka šodienas jaunieši nekad nebūs tādi, kādi bija pirms desmit, divdesmit gadiem. Arī intereses jauniešiem šodien citas. Saskarsmē ar viņiem skolotāja cenšas spēlēt uz viņu jūtu stīgām.

Daina Zēberga strādāja skolā 30 gadus. 1969. gadā beigusi Rīgas Padomju Tirdzniecības tehnikumu. Pēc tehnikuma norīkojuma 2gadus nostrādāja par šef – pavāru

ēdnīcā „Kaija”. Vienlaicīgi ar darbu mācījās Latvijas Lauksaimniecības akadēmija. Sabiedriskas ēdināšanas tehnoloģijas fakultātē. No 1970. līdz 1977. gadam. No 1977. gada sāka strādāt Rīgas Tirdzniecības un kulinārijas skola līdz 1986. gada. Šajā gada D. Zebergai piedzima meita Līga. No 1989. gada līdz 1991. gadam strādāja par pasniedzēju Rīgas Jūras skolā. No 1991. gada sāka strādāt Rīgas Tirdzniecības un kulinārijas skolā. 1997. gadā Dainai Zēbergai ir piešķirta Ata Kronvalda prēmija par nozīmīgu ieguldījumu pedagoģiskajā darbā un jaunatnes zinātniski pētnieciskā darba organizēšanā un vadīšanā.

Irina Sobakina strādā skolā 20 gadus. 1982. gada beigusi Rīgas Padomju Tirdzniecības tehnikumu tehniķa – tehnologa specialitātē. No 1982. – 1988. gadam mācās Latvijas Lauksaimniecības akadēmijā Pārtikas tehnoloģijas fakultātē. Mācās neklātienē paralēli strādā sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumā restorāns „Ščecina ” par ražošanas vadītāju. No 1988. gada strādā Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolā par skolotāju. Pasniedz: kulināriju, pārtikas preču zinības, uztura fizioloģiju, sanitāriju un higiēnu, ēdināšanas uzņēmuma iekārtas, ēdināšanas uzņēmuma darba organizāciju, praktiskās mācības. Vada kvalifikācijas praksi. Katru gadu piedalās metodisko darbu skatē ko rīko PIA. Audzēkņi skolotāju Irinu ļoti mīl, par viņas dotajām zināšanām, padomiem, spēju uzklaut audzēkņus. Katru gadu divi, trīs labākie audzēkņi stažējas ārzemēs, skolas rīkotajos projektos.

Solvega Medne darba stāžs ir 30 gadi. 1979. gadā beigusi Latvijas Lauksaimniecības akadēmiju pārtikas tehnoloģijas fakultāti. No 1979. - 1980. gadam strādā sabiedriskās ēdināšanas tresta par ražošanas daļas vadītājās vietnieci. 1990 – 1992 g. Akciju Sabiedrība „Ainava”. 1992. – 1994. Akciju Sabiedrība” Turība ”ēdināšanas tikla vadītāja. No 1994. – 2000. gadam Privātā uzņēmuma līdzdalības īpašnice mazumtirdzniecības uzņēmumā. No 2000. gada strādā Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skola par skolotāju. Solvega Medne 2004. – 2006. beidza Biznesa augstskola Turību un ieguva Maģistra grādu uzņēmējdarbības vadība. Skolotāja Solvega ir atsaucīga, sirsnīga. Viņa ir arī sava darba profesionālis, zinoša, vienmēr lietas kursā par visu jauno savā specialitātē gan likumdošanas jomā, gan jaunākajiem zinātniskajiem atzinumiem par mazumtirdzniecības uzņēmuma vadīšanu, grāmatvedību, uzņēmējdarbību.

Grības atcerēties ar labiem vārdiem skolotājus, kuri jau ilgu laiku nestrādā skolā. Pensionāri: Elionora Šterna, Visvaldis Buks, Dagnija Kalnupa, Antonija Gubena. Sava laikā viņi bija profesijas fanātiķi. Pret audzēkņiem un jaunie skolotājiem izturējās kā pret saviem nākošajiem darba kolēģiem. Šodien nostrādājot 20 gadus par skolotāju, es gribu pateikt sirsnīgu paldies kolēģiem par atbalstu manos pirmos skolotāja karjeras gados. Mani iemācīja strādāt ar audzēkņiem, audzēkņu vecākiem, prakses darba vadītājiem. Cilvēks nevar izvērtēt uzreiz ko ir ieguvis. Paiet laiks un svarīgi izjust gandarījumu par padarīto darbu.

Secinājumi

Par skolotāja darbu var pateikt A. Brigaderes vārdiem „Cik lielā mērā tu cel un izdaiļo savu dzīvi, tik liela mērā tu strādā pie visas cilvēces, tu piepildi savu misiju.” Audzēkņi ienāk skolā ar problēmām. Skolotāja darbā nevar valdīt vienaldzība, jo mēs atbildam par cilvēkbērnu likteņiem, un ar savu rīcību arī varam ietekmēt viņu dzīves. Lai ietekmētu audzēkņu personības, skolotājam pašam jābūt personībai ar augstu iekšējo kultūras līmeni un lielu garīgo potenciālu. Kur rast enerģiju? Kopīgu mērķu apziņā, sadarbībā, mērķtiecīgā tālākizglītībā. Skolotājam svarīgi izjust gandarījuma brīžus.

Koleģialitāte, sadarbība, cieņa, savstarpēja uzticība labvēlība starp skolotājiem un audzēkņiem. Apakšnodaļa minēti skolotāji, kuri strādā ar atbildības izjūtu, pienākuma apziņu.

2.3. Audzēkņu motivācija profesijas izvēlei

Motīvs ir iekšējs apstākļis, pamudinošs iemesls, kas izraisa noteiktu personas rīcību, būdams pamatā darbībai, rīcībai, kura vērsta uz noteikta mērķa sasniegšanu.

Stimuls ir ārējs faktors, kas veicina, rosina darbību, attīstību, palielinot enerģiju, sparību, stiprinot vēlmi darboties, rīkoties, lai sasniegtu noteiktu rezultātu. Stimulēšanas likumsakarība nosaka, ka mācību produktivitāte ir atkarīga no:

- mācību iekšējiem stimuliem (motīviem);
- ārējiem (sabiedriskiem, ekonomiskiem, pedagoģiskiem) stimuliem.

Motīvi un stimuli ir dialektiski cieši savstarpēji saistīti. Tie ietekmē cits citu un pārvēršas cits citā – labvēlīgs, stingrs un taisnīgs prasīgums pret audzēkņiem kā stimuls pakāpeniski pāraug atbildības izjūtā, mācīšanās motīvā. Mācīšanās motīvi ietekmē audzēkņa attieksmi pret mācību darbu. Aktivitāte sākas ar izvēli - izmaiņas cilvēka attīstībā notiek kā viņa personīgs emocionāls vai apzināts lēmums. Iespējama progresīva vai regresīva izvēle: var virzīties vai nu uz samierināšanās, pasivitātes, nedrošības, vai arī uz sevis aktualizācijas, izaugsmes pusi. Personībai jābūt spējīgai atbildēt par mērķiem, ko tā nolēmusi realizēt; jāatrod jēga savai eksistencei un jārīkojas, nepakļaujoties pūļa morāles diktātam.

Mērķtiecīgas cilvēkdarbības pamatā ir noteikts motīvs, kas sekmē konkrētu vajadzību apmierināšanu. Darbības stratēģiskais mērķis jeb vēlamais galarezultāts ir sistēmveidojošs faktors. Tas apvieno visus rīcības elementus, kļūstot par kritēriju sasniegumu izvērtēšanai starposmos, darbības kvalitātes paškontrolei.

Humānpsiholoģijas pārstāvji uzskata, ka viens no galvenajiem aktivitātes, attīstības virzītājspēkiem ir pašaktualizācijas vajadzība, kas nozīmē virzību uz savu ideālo „Es”- pēc iespējas pilnīgu sava potenciāla realizāciju. Atbalstot vēlmi pašapliecināties, tiek pilnveidota rīcības un motivācijas sfēra, kas rosina audzēkņus iekļauties aktivitātēs – tikai katra paša darbība var sekmēt viņa personības attīstību. Jebkura ārējā iedarbība, audzinošā ietekme nepieciešamo efektu dod tikai tad, ja atbilst audzēkņa vajadzībām. Mācību uzdevumi ne tikai jāizprot, bet arī jāpieņem, lai tie kļūtu nozīmīgi audzēkņiem un rastu atbalstu viņa pārdzīvojumos.

Mērķa apzināšanās un tā jēgas definēšana ir spilgts apliecinājums tam, ka ir apgūta tāda garīgās darbības forma kā refleksija. Audzēknis kļūst par rīcības subjektu, ja patstāvīgi izvēlas mērķi, novērtē tā sociālo un izglītojošo lomu, tiecas sasniegt plānoto – izvērš uzdevumi kļūst personiski nozīmīgi, tiek veikta to realizācijas izzinoša aktivitāte.

Darbībai – „specifiski cilvēciskai, priekšmetiskai, vēsturiski noteiktai aktivitātes formai”- ir noteikta struktūra un funkcionālā organizācija, un tās augstākais līmenis ir apzināta, integratīva rīcība, ko nosaka motīvi un tiem atbilstošs stratēģiskais mērķis.

Audzināšanas procesa jēdziens.

Audzināšana aptver plašu un daudzveidīgu iedarbības kompleksu, ko veic ģimene, pirmsskolas audzināšanas iestādes, mācību iestādes, prese, radio, televīzija utt. Zināmā personības attīstības posmā rodas pašaudzināšanas nepieciešamība. (33, 162.lpp.)

Audzināšanas teorija pēta divus savstarpēji saistītus jautājumus:

1. kādu personību vēlams izaudzīnāt (audzināšanas mērķi, uzdevumi, saturs);
2. kā to izdarīt (audzināšanas principi, metodes, organizācijas formas).

(33, 162.lpp.)

Personība var veidoties tikai tās apzinātas un brīvprātīgas aktīvas darbības rezultātā, tās saskarsmes procesā ar citiem cilvēkiem.

Audzināšana ir atkarīga no objektīvajiem faktoriem (materiālo vērtību ražošanas veids, valdoša ideoloģija, sabiedrības sociālā struktūra). Subjektīvajiem faktoriem (ģimenes, skolas un sabiedrības audzinošā darbība). Audzināšana atrodas vienotībā un mijiedarbībā ar personības attīstību. Cilvēku darbība un saskarsme ir sabiedriski nozīmīga personības īpašību veidošanās pamats un avots. Skolotāja un skolēna savstarpējā audzinošā ietekme un skolēna aktīvā darbība. Skolotāj, ievēro: vajadzīga mijiedarbība ar skolēnu, nevis iedarbība uz viņu! Pamācības var apnikt un daudzkārt nerasniedz mērķi.

Audzināšanas princips.

Audzināšanas principu ievērošana audzināšanas procesā parada to efektīvāku, palīdz sasniegt labākus rezultātus. Audzināšanas būtības izpratnes padziļināšanās nosaka dažādas pieejas principu problēmas risinājumā.

Galvenie audzināšanas principi ir:

- audzināšanas mērķtiecīgums;
- audzināšanas saistība ar dzīvi;
- kompleksā pieeja audzināšanai;
- apziņas un uzvedības (vārdu un darbu) vienotība;
- audzināšana darbā;
- audzināšana kolektīvā vienotībā ar individuālo pieeju;
- pedagoģiskās vadības un skolēnu pašdarbības vienotība;
- cieņa pret bērna personību apvienojumā ar saprātīgu prasīgumu;
- skolēna vecuma un individuālo īpatnību ievērošana;
- balstīšanās uz pozitīvo cilvēkā;
- pēctecīgums un sistemātiskums audzināšanā;
- skolas, ģimenes un sabiedrības pedagoģisko prasību vienotība. (33, 88.lpp.)

Audzināšanas mērķtiecīgums.

Mērķis ir rezultāta ideālais modelis cilvēka apziņā, uz kuru vēsta darbība. Cilvēka dzīvē mērķis virza un regulē viņa dzīves darbību kā iekšējs likums. Mērķis ir apzināts motīvs. Audzināšanas mērķis nosaka personības attīstības virzību, kam atbilstoši izvēlas saturu, metodes un formas. Katrā sabiedrībā mērķis – ideāla personība – ir atšķirīga un atbilst sabiedrības vajadzībām. Dzīve – tā ir cīņa par eksistenci, tādēļ skolas uzdevums ir sniegt zināšanas, kas saistītas ar cilvēka darbības veidiem: pašsaglabāšanos, līdzekļu iegādi sadzīvei, jaunās paaudzes audzināšanu, sociālo pienākumu izpildi, brīvā laika izmantošanu. Mūsdienīgu skolā jāsekmē brīvas, harmoniski attīstītas, aktīvas personības veidošanos, kas brīvā tirgus un demokrātiskās sabiedrības apstākļos būtu spējīga realizēt savas spējas un iespējas, ievērojot personīgās intereses un sabiedrības vajadzības. Skolai jāveicina personības veidošanās ar augstu vispārcilvēcisko un nacionālo pašapziņu. Nepieciešams, lai katrs skolēns sāktu apzināties dzīves jēgu un izstrādāt savu pašaudzināšanas programmu, jo tikai savas izaugsmes un attīstības izjūta izraisa cilvēkā garīgo un fizisko spēku kāpinājumu, piepilda ikdienas darbu ar sabiedriski un personiski nozīmīgu jēgu.

„Skolu beidzot, absolvents nedrīkst būt infantils politikas, ekonomikas un kultūras pamatproblēmās. Šajā sakarā skolā ir jāienāk dzīvei.

Mērķizglītības galvenie filozofiskie principi.

1. Visi skolēni var mācīties un gūt sekmes. Visiem skolēniem ir iespējams labi aptvert to, kas veido izglītotus, patstāvīgus un labi informētus cilvēkus. Skolai jāveicina šīs iespējas, jāpalīdz tās realizēt un sasniegtais oficiāli jāatzīst un jāatalgo tā jebkurā izpausmē. Izstrādājot un izmantojot mācīšanas paņēmienus, kas ir vērsti tieši uz tām spējām, kuras skolēniem nepieciešamas mācību procesā, tiek stiprināta viņu motivācija mācīties un izredzes gūt panākumus.
2. Panākumi rada panākumus. Tas, ka skolēni izjūt savu veiksmi mācībās, ietekmē viņu priekšstatu pašiem par sevi, motivāciju un pieeju turpmākam mācību darbam. Ja skolēniem tiek dota iespēja mācīties un gūt panākumus, kā arī oficiāli atzīt un atzīmēt savus panākumus mācībās atbilstoši viņu pašu nosacījumiem, iedrošina skolēnus teikties apgūt jaunas zināšanas. Panākumi mācības ir nevis reti sastopams ieguvums, kas pietaupīts mazai izcilnieku grupīnai, bet ir visu skolēnu kvalitatīva mācību procesa apzināts mērķis.
3. Skolas ziņā ir panākumu priekšnosacījumi. Skola tieši pārzina mācību plānu saturu un noderīgumu, uzkrāj mācību darba pieredzi, nosaka mācību laiku, vērtēšanas līdzekļus, izvēli starp apbalvojumu un nopelnu atzīšanu, mācību programmu

papildinājuma iespējas utt. Tas, kā skola visu to veic, skolēniem var palīdzēt vai arī traucēt mācīties, rast pareizu motivāciju un gūt panākumus.” (33, 162.lpp.)

Vecāku statuss un procesi mājas vidē.

Daudzos pētījumos konstatēts, ka bērni, kuru ģimenēm ir īpašs sociālais un ekonomiskais statuss, ģimenes locekļiem laba profesionāla sagatavotība vai vecākiem augsts izglītības vai ienākumu līmenis, skolā gūst daudz labākas sekmes. Šādi atklājumi skolotājiem nepalīdz, jo viņi neko nevar iesākt, lai mainītu šo skolēnu vecāku statusu.

Pastāv uzskats, ka pretstatā nemainīgajam lielumam – vecāku statusam skolēnu mācībās svarīgas ir nevis vecāku īpašības, bet gan tas, kā vecāki ar bērnu sadarbojas, tātad nevis tas, kas ir vecāki, bet gan tas, ko viņi dara. Ir noskaidroti daudzi mainīgi mājas procesu lielumi, kas stipri ietekmē skolēnu mācīšanos, piemēram, tas, kā mājās tiek organizēts laiks un telpa, ko vecāki grib panākt no saviem bērniem, kā ieguldījums dzimtās valodas apgūvē un uzmundrinājumā, lai bērnam tie ir mainīgi lielumi, kas spēj veicināt bērnu mācīšanos skolā. Ja mājas dienas režīms tiek mainīts, tas salīdzinājumā ar ģimenes sociālo un ekonomisko statusu divtik lielā mērā ietekmē mācīšanos. Skolotāji, kuri pieņem un novērtē skolēnus tāds, kādi viņi ir konkrētā brīdī, kuri liek saprast, ka tic viņu spējam mācīties un attīstīties, kuri pamana un novērtē patiesus centienus uzlabot sekmes, rada tādu vidi mācībām, kas palīdz veidot ir iedrošinājuma galvenās sastāvdaļas. Skolotājam jācenšas iedrošināt skolēnus:

- atzīt par vērtīgu skolēnu tādu, kāds viņš ir;
- ticēt skolēna spējām;
- izrādīt ticību skolēnam, tā ļaujot viņam ticēt sev pašam;
- iegūt skolēna uzticību, ceļot viņa pašcieņu;
- atzīt paveikto un atzinīgi novērtēt pūliņus;
- izmantot grupu, lai veicinātu un stiprinātu bērna attīstību;
- apvienot grupu tā, ka skolēns var būt drošs par savu vietu tajā;
- palīdzēt pakāpeniski un psiholoģiski pamatoti attīstīt iemaņas, lai skolēni vārētu gūt panākumus;
- pamānīt skolēna stiprās puses un labās īpašības un koncentrēt uzmanību uz tām;
- izmantot skolēnu intereses, lai aktivizētu mācību darbu. (36, 164.lpp.)

Skolēnu iedrošināšanā skolotāja attieksmei ir ļoti liela nozīme. Ja mūsu nolūks ir palīdzēt citiem ticēt sev, paļauties uz sevi un nebīties no saviem trūkumiem, mums tas jāapliecina ar savu rīcību:

- a. jāattīsta skolēnu labās īpašības un stiprās puses un jāmazina kļūdas un trūkumi;
- b. jāuzsver rīcība, process, nevis rezultāts.

Apziņas un uzvedības vienotība.

Domu, jūtu un darbības vienotība raksturo cilvēka personības vienotību. Tā veidojas, ja skolā apgūstamie likumi, uzvedības normas, idejas atspoguļojas dzīves pieredzē, cilvēka savstarpējās attiecībās. Ja skolēns neredz vārdu un darbu saskaņu cilvēku ikdienas dzīvē, ja tās dažkārt trūkst arī skolā, tad apgūtajai informācijai par apziņas un uzvedības vienotību ir formāls raksturs, tā ir tīrā abstrakcija. Aplūkojamais princips, ja to realizē tikai pamācību veidā, neveidojot tam atbilstošu uzvedības pieredzi, nesekmē zināšanu pārvēršanos pārlicībā. Veidojas divkosība.

Skolotājam jābūt par paraugu skolēnam. Viņa vārdu un darbu saskaņa ir iedarbīgs paņēmieni līdzīgu personības īpašību ieaudzinašanai skolēnos. Zināšanas vien vēl nenodrošina cilvēka rīcību. Vajadzīga prasību sistēma un tām nepieciešamie vingrinājumi, apkārtējās vides sakārtotība, kas noderētu par paraugu atdarināšanai.

„Tikai darbā attīstās cilvēka garīgie un fiziskie spēki, veidojas attieksme pret darbu un tiek sekmēta arī profesijas izvēle. Ir dažādi darba veidi. Zinot skolēna intereses, spējas, skola var palīdzēt viņam izvēlēties sev atbilstošu darba veidu. Darba gaitā skolēns iegūst gan jaunas zināšanas, gan prasmes, emocionāli pārdzīvo savu veikumu, izjūt darba sabiedrisko un personisko nozīmīgumu. Darba gaitā skolēns iegūst gan jaunas zināšanas, gan prasmes, emocionāli pārdzīvo savu veikumu, izjūt darba sabiedrisko un personisko nozīmīgumu. Darbs nav tikai tehnoloģisku zināšanu avots, tajā subjekts iepazīst citus cilvēkus un arī pats sevi. Darbā cilvēks apzinās un realizē savu individualitāti. No pareizi organizēta darba lielā mērā atkarīga cilvēka apziņas veidošanās, viņa uzvedība. Darbs ir intelektuāla un praktiska vērtība. Katrā darba mijiedarbībā ir intelektuālās un fiziskās darbības komponenti.” (33, 23.lpp.)

Pedagoģiskās vadības un skolēnu pašdarbības, pašiniciatīvas vienības principa mērķtiecīga realizēšana skolā ir pamats skolēnu pašaudzināšanai.

Mācību un audzināšanas procesā skolotājs un skolēns atrodas mijiedarbībā. Katram ir sava sociālā funkcija. Skolotāja cieņai pret skolēnu jābūt kā cieņai pret personību. Pazemojot skolēnu, skolotājs aizskar ne tikai viņa cilvēcisko pašcieņu, bet pazemo arī pats sevi, atņem sev iespējas pozitīvi ietekmēt skolēna personības veidošanos. Prasībām jābūt skolēnam saprotamām, objektīvi mērķtiecīgām, lai rezultātā veidotos demokrātiskās sabiedrības brīva, zinoša, tikumiska, vesela, aktīvi darboties gribīga un varoša personība. Ja skolotājs ir ieinteresēts skolēna turpmākajā liktenī, tad prasīgums ir nepieciešams. Tas nedrīkst būt kā skolotāja iegribas autoritārā izpausme. Izvirzot prasības skolēnam jāizvirza prasības arī sev. Skolotājs nedrīkst palikt vienaldzīgs pret to, kā viņa paša personība atspoguļojas skolēnu apziņā. Atkarībā no skolēna vecuma īpatnībām mainās arī pedagoģiskās iedarbības raksturs. Dažkārt var novērot gadījumus, kad audzināšanas darbu skolotāji veic epizodiski, nodarbojas

ar tiem, kas jau izdarījuši kādus disciplīnas pārkāpumus. Skolēns, kurš nepārkāpj skolas kārtības noteikumus un arī neizceļas ar savām spējām, paliek ārpus skolotāja uzmanības. Diemžēl skolotājs nezina, kas īsti notiek tāda skolēna „iekšējā pasaulē”, kāds raksturs attīstās šajā šķietami disciplinētājā skolēnā. Audzinātājs nedrīkst atstāt ārpus savas uzmanības nevienu skolēnu. Skolotājam jāzina ne tikai skolēna ārējā darbība, rīcība, bet arī viņa „iekšējā pasaule,” kas bieži vien neuzmanīgam vērotājam paliek apslēpta. Realizējot aplūkojamo principu, jāievēro trīs galvenās prasības.

Pirmā prasība – audzināšanas saturs, formu un metožu izvēlei jāatbilst konkrētā vecumposma skolēnu fiziskajai un garīgajai attīstībai.

Otrā prasība – pedagoģiskās iedarbības perspektīvais redzējums, t. i., audzināšana katrā vecumposmā ir pamats audzināšanai nākamajā vecumposmā.

Trešā prasība – brīvu nepiespiestu attiecību veidošana starp skolotāju un skolēniem. Skolotājam biežāk jābūt skolēnu vidū, viņu rīkotajos pasākumos, tā radot labvēlīgus apstākļus uzticības un atklātības atmosfērai, skolēnu spēju un interešu adekvātam vērtējumam. Tas savukārt ļauj skolotājam mērķtiecīgāk virzīt skolēnu darbību viņa ieceru virzienā.

Audzināšanā vissliktākais ir pedagoģisko prasību nesaskaņotība gan skolotāju starpā, gan skolas, ģimenes un sabiedrības starpā. Ja vecāki nesargā skolotāja autoritāti, nav saskaņotas skolas un ģimenes prasības, ja sabiedrībai skola ir tikai mācību iestāde, bet skola ir ieslēgusies „savās četrās sienās”, tad kopējais audzināšanas potenciāls ir ļoti zems, bet gadās arī ar mīnus zīmi.

Sabiedrība ir ieinteresēta jaunās paaudzes audzināšanas pozitīvos rezultātos.

Secinājumi

Motīvs ir iekšējs apstākļis, pamudinošs iemesls, kas izraisa noteiktu personas rīcību, būdams pamatā darbībai, rīcībai, kura vērsta uz noteikta mērķa sasniegšanu.

Uz darbību vērstu mācību procesu veido šādi posmi:

- 1) **audzēkņu ievirzīšana darbībā (mācību mērķu izpratne un pieņemšana, zināšanu apguve darba uzdevuma veikšanai, darba gaitas plānošana;**
- 2) **patstāvīga darba izpilde, sistemātiski kontrolējot tā norisi;**
- 3) **procesa un rezultātu izvērtēšana.**

Uz darbību orientētas mācības sekmē audzēkņu kritiskās domāšanas pilnveidi, jo to gaitā notiek aktīva jēdzienu veidošana, cēloņu un seku sakarību meklēšana, salīdzināšana, secināšana, pamatošana, problēmu analīze, refleksija.

Pedagogiem jāizmanto daudzveidīgas metodes un paņēmieni audzēkņu meta kognitīvo prasmju pilnveidošanai, rosinot atbildēt uz jautājumiem: vai es izpratu

mācību vielu?, kāds plāns būtu vislabākais šī uzdevuma risināšanai?, kā pamanīt kļūdas, ja tās radušās?, vai rezultāts ir kvalitatīvs?, vai strādāju ar pilnu atdevi?, vai tas, ko daru ir virzīts uz mērķa sasniegšanu?, ko es iemācījos?, kādus paņēmienus izmantoju?, kas man sagādāja grūtības un kā tās pārvarēju?

Attīstītas paškontroles un vērtēšanas iemaņas liecina par spēju kritiski (mērķtiecīgi, apzināti un pašregulējoši) domāt.

2.4. Skola un darba devēji

Arodizglītības programmas praktiskās mācības un kvalifikācijas prakses mērķis ir paplašināt audzēkņu redzesloku par darba un tālākizglītības iespēju daudzveidību pēc profesionālās izglītības iestādes beigšanas un veidot prasmes darba meklēšana. Katram arodskolas audzēknim jau no pirmā kursa sākas praktiskās mācības. Mācību un kvalifikācijas prakses organizācija ir cieša sadarbība ar darba devējiem. Darba devēji slēdz līgumu ar skolu un audzēkņa vecākiem (ja audzēknis ir nepilngadīgs). Darba devēji piedalās praktisko mācību programmas un profesijas standarta izstrādā. Ierosina apspoguļot interesantas un mūsdienīgas tēmas praktisko mācību un kvalifikācijas prakses programmas. Darba devēji obligāti pēc PIA rīkojuma pieņem Centralizēto eksāmenu kvalifikācijas piešķiršana. Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolā ir izstrādātas praktisko mācību un kvalifikācijas prakses programmas sekojošām specialitātēm:

Skolā apgūstamās specialitātes pēc 9. klases:

- Ēdināšanas serviss konditors 3. gadi, 2. kvalifikācijas līmenis;
- Ēdināšanas serviss pavārs 3. gadi, 2. kvalifikācijas līmenis;
- Ēdināšanas servisa speciālists 4. gadi, 3. kvalifikācijas līmenis;
- Tūrisma pakalpojumu komercdarbinieks 4. gadi, 3. kvalifikācijas līmenis;
- Mazumtirdzniecības komercdarbinieks 4. gadi, 3. kvalifikācijas līmenis;
- Viesmīlības servisa speciālists 4. gadi, 3. kvalifikācijas līmenis.

Skolā apgūstamās specialitātes pēc 12. klases:

- Viesnīcu servisa speciālists 2. gadi, 3. kvalifikācijas līmenis;
- Tūrisma informācijas ceļojuma aģents 1. gads, 3. kvalifikācijas līmenis.

Audzēkņi strādājot prakses vietās iegūst prasmes un iemaņas izvēlētajā profesijā.

Prakses darba vietā audzēknim nepieciešami sekojošie dokumenti:

- 1) prakses līgums (darba likums, darba aizsardzības likums);
- 2) prakses dienasgrāmata;
- 3) personas medicīniskā grāmatiņa;

Darba devēju skatījumā notiek veikts pietiekams darbs, izpētot darba tirgū pieprasītās speciālītātes. Vairakkārt tiek uzsvērts, ka ir nepieciešama padzilināta un regulāra darba tirgus pieprasījuma izpēte, kas ļautu sagatavot vajadzīgos speciālistus savlaicīgi. Ciešaku saistību starp darba devējiem un audzēkņiem. Jāpārveido izglītības finansēšanas mehānisms tā, lai audzēkņiem rastos ieinteresētība slēgt tiešus līgumus ar nakamajiem, vai pašreizējiem darba devējiem. Darba devēju pārstāvošām organizācijām par kvalifikācijas iegūšanu un noteiktām saistībām izmantot iegūto kvalifikāciju atbilstoši darba devēju paredzētiem plāniem.

Audzēkņu atbildība par ieguldītajiem līdzekļiem un motivācija izvairīties no augstākas prasības uzlabos iegūstamās izglītības kvalitāti, palielinās resursu izmantošanas lietderību. Šķēršļi, kas kavē nodrošināt kvalitatīvu praksi. Darba devēju (prakses vietu) neatrisinātie jautājumi:

- praktikanta darba apmaksā, jo uzņēmuma parstāvji nereti uzskata, ka viņi nodarbojas ar audzēkņu apmācību turklāt izglītības iestāde nemaksā prakses vadītājam;
- praktikants var būt topošais konkurents, tādēļ viņam nav piekļuves firmas vadības un pārvaldes jautājumiem, un viņš tiek izmantots, galvenokārt kā izpildītājs, savukārt, darba devēji pēc tam sūdzas, ka saņem no izglītības iestādēm izpildītājus;
- trūkst darbinieku, kas piekristu strādāt papildu darbu un apmācīt praktikantus;

Izglītības iestāžu problēmas:

- nodrošināt prakses kontroli un tās efektivitāti, lai praktikants nevarētu saņemt prakses ieskaiti par jebkuru darbu savā uzņēmumā;
- nodrošināt reālu atgriezenisko saiti ar prakses vietām, lai varētu saņemt informāciju par trūkumiem praktikanta teorētiskajā sagatavotībā;
- kontrolēt izglītības programmas skolotāju praktisko kompetenču līmeni un audzēkņu priekšmetu saturu, lai tajos tiktu iekļauti praksē svarīgi jautājumi.

Mācību rezultāti profesionālajā izglītībā ir atkarīgi no pedagoģiskās darbības. Pedagoģi ir cienījamā vecumā un varētu būt zināmas grūtības pielāgoties jaunajiem darba apstākļiem, jaunajām tehnoloģijām. Darba tirgus prasības un skolas prasības audzēkņiem ir atšķirīgas. Darba devēja skatījums jaunā speciālista portretam:

- analītisku domāšanu un kompetenci;
- precizitāti;
- radošumu;
- orientāciju uz klientu;
- pienākumu deleģēšanu
- iniciatīvu;
- iejūtību starppersonu attiecībās;
- diskusiju prasmes, prasmi virzīt sarunu;
- prezentācijas prasmes;
- drosmi riskēt;

- sadarbības prasmes (strādāt komandā);
- orientēšanos sociāli ekonomiskajās situācijās.

Statistika ir apstiprinājusi, ka trūkst vidējā līmeņa speciālistu, kuri būtu spējīgi ne tikai strādāt, bet arī vadīt darbību. Mūsu skolā katru gadu veic adoptācijas analīzi absolventu iekļūšanu darba turgū. 84% strādā iegūta speciālitate Latvijā, bet 15% brauc strādāt ārzemes. Skola katru gadu izpilda izglītības ministrijas plānu audzēkņu uzņemšanu speciālitate.

Secinājumi

Darba devēju skatījumā lielākajai daļai arodizglītību ieguvušo nav pietiekamas praktiskās sagatavotības, lai sāktu darbu specialitātē.

Pēc pašu strādājošo novērtējuma, vispārējo prasmju līmenis, ko veicinājuši mācību iestādē, ir zemāks nekā nepieciešams respondenta konkrētajā profesijā vai darba vietā.

Izmaiņas izglītības programmās notiek atbilstoši iesniegtajiem priekšlikumiem no darba devēju puses. Tomēr spēkā esošā izglītības likumdošana, kurai ir raksturīga sarežģīta un gara procedūra izglītības programmu realizācijas sākšanai un aktualizēšanai, neveicina izglītības iestāžu un darba devēju dinamisku sadarbību.

Maksa par kvalifikācijas praksi nav atbilstoša izmaksām. Valsts budžeta finansētajām kvalifikācijas prakses vietām finansējums tiek piešķirts par 10 – 50 % mazāks nekā apstiprinātās izmaksas (tā sauktie saspiestie koeficienti). Tas nozīmē, ka nepietiekamā finansējuma dēļ kvalifikācijas prakses kvalitāte ir zemāka par nepieciešamo.

2.5. Karjeras izvēle

Karjera – tā ir cilvēka dzīves darba lomu secīga maiņa, vadošais attīstības un izaugsmes virziens, kuru cilvēks izvēlas un realizē sava mūža laikā. Ir svarīgi apzināties, ka cilvēks pats piedalās savas dzīves un karjeras veidošanā. Cilvēks pats izvēlas akcentus un sabalansē karjeras piecas jomas: darbu, ģimeni, brīvo laiku, garīgumu un pilsoniskumu.

Izšķir divu veidu karjeras: profesionālo, kura veidojas visas cilvēka dzīves garumā, un karjeru organizācijā uzņēmumā, kuru realizē vienas organizācijas ietvaros. Karjera tiek skaidrota arī kā profesionālo un citu dzīves jomu maiņa cilvēka pilnveidošanas procesā.

Karjeras veidošana ir nepārtraukts process. Šī procesa gaitā cilvēks izmanto informāciju par sevi un apkārtējo pasauli, analizē un pielieto to, lai pārbaudītu, vai ir izdarīta pareizā izvēle. Cilvēks var gūt gandarījumu savā karjerā un dzīvē, ja apkārtējā sabiedrībā un ekonomiskajā dzīvē notiekošās pārmaiņas viņš uztvēra kā izdevību un izaicinājumu, nevis kā draudus.

Arī tad, ja cilvēks veiksmīgi veido savu dzīvi un karjeru, viņš nav pasargāts no vājuma un apmulsuma brīžiem, kad, piemēram, mēs šaubāmies par izvēlētajā karjeras piemērotību. Tādos gadījumos ļoti noder iespēja apspriest savas turpmākās karjeras veidošanas plānu ar skolotāju.

Mērķis ir – palīdzēt audzēkņiem pašiem izvērtēt situācijas un pieņemt lēmumus, kā arī risināt problēmas, kas saistītas ar mācību procesu, pašizaugsmi un karjeras veidošanu.

Skolotāja uzdevums ir ne tikai palīdzēt audzēkņiem attīstīt savu personību, t. i., veidot pašapziņu iemācīties izprast pašam sevi, novērtēt savu pieredzi, sasniegumus, personiskās īpašības, stiprās un vājās puses, bet arī palīdzēt izpētīt dažādas karjeras veidošanas iespējas, rosinot audzēkņus pieņemt dzīvē svarīgus lēmumus. Prasme motivēt audzēkņus mūžizglītībai un apzinātai karjeras izvēlei ir atbildīgs skolas uzdevums. Laba izglītība palīdzēs audzēkņiem apzināties karjeras veidošanas iespējas. Vēlēšanās realizēt svarīgus nākotnes plānus veicinās audzēkņu motivāciju mācīties.

Es vēlos uzrakstīt par vienu mūsu audzēkņa Raimonda Tomsona profesionālo izaugsmi. Raimonds stāsta: „Mamma atrada, ka Rīgā ir Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skola, kas sagatavoja pavārus, konditorus, bārmeņus, viesmīļus, viesnīcu darbiniekus. Raimonds izvēlējās restorāna lauciņu.” Iestājas ēdināšanas servisa speciālitātē. Restorānu sfēra Raimonds strādā astoņus gadus, bet par vīnzini – pēdējos trīs gadus. Karjera sākās no otra kursa prakses laikā restorānā Vincents. Sākumā viņš bija viesmīļa palīgs, un zāles pārzinis Uldis Šulte ielika pamatīgu pamatu viesu apkalpošanā. „Toreiz primārais nebija samaksa,” atceras Raimonds un piebilst, ka „diemzēl šodien, kad nāk stāties darbā, tad viens no galvenajiem jautājumiem ir par samaksu. Tajā laikā es sajutu, ka viesmīļa profesija ir amats.

Tagad viesmīļi ir studenti, kas piepelnās blakus mācībām. Nu nevar jau viņus vainot. Bet tādas nopietnas skolas, izņemot Turību, vairs nav. Zūd amats.”

Palēnām no viesmīļa Raimonds uzkalpojās līdz zāles pārzinim, tad – vīnzinim. Tagad Raimonds pilda arī servisa menedžera funkcijas. Lai paliktu šajā profesijā, ir daudz un dažādi varianti. Varu kļūt par vīnu kritiķi, varu atvērt savu restorānu, vīna galeriju. Bet pagaidām Raimonds ir gandarīts, ka izsalcis un neapmierināts viesis pēc vakariņām atvadās smaidot. „Pats vien esmu izvēlējis šo profesiju. Kurā profesijā tad nav kaprīzi klienti? Katram viesim ir jāatrod sava pieeja. Citam patīk, ja parunājas, iesaka vīnu, bet citreiz jūti, ka pēc apsveicināšanās atliek tikai iedot vīna karti un jāiet pašam prom. Mana stratēģija ir tāda, ka es necenšos viesim uzmākties ar savu piedāvājumu. Bieži gadās, ka viesis ir tik daudz ceļojis un vīnu zinībās ir gudrāks par mani. No tā nav jākaunās. Biznesa cilvēkiem vīns ir kā hobijs, man profesija.” Tas ir viens no daudzem piemēriem mūsu absolventu karjeras izaugsmē. Turklāt, jāapzinās, ka karjeras veidošana ir nepārtraukts process.

Secinājumi

Karjera – tā ir cilvēka dzīves darba lomu secīga maiņa, vadošais attīstības un izaugsmes virziens, kuru cilvēks izvēlas un realizē sava mūža laikā. Ir svarīgi apzināties, ka cilvēks pats piedalās savas dzīves un karjeras veidošanā. Skola var veicināt:

- **apzināties mācību, darba un saturīga brīvā laika pavadīšanas nozīmi karjeras izvēles procesā;**
- **veidot prasmi salīdzināt un samērot personiskos sasniegumus un īpašības ar tiem nosacījumiem, kas nepieciešami tālākai izglītības turpināšanai un savas karjeras veidošanai;**
- **attīstīt prasmes, kas nepieciešamas savas karjeras attīstības plānošanā, lai sekmīgi konkurētu darba tirgū.**
- **apzināties, ka karjeras veidošana ir nepārtraukts process.**

NOBEIGUMS

Maģistra darba mērķis bija izpētīt Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas vēsturi. Lai sasniegtu mērķi, tika veikta literatūras analīze, pētījumi arhīvu dokumentos un skolas materiālos, veiktas un apkopotas intervijas un atmiņas.

Pētījums parāda, ka profesionāli tehnisko skolu virzība un attīstība ir cieši saistīta ar prasībām, ko nosaka valsts ekonomika. Izglītība nevar pastāvēt atrauti no sabiedrības attīstības tendencēm. Skolai ir izvirzītas augstas prasības veidot audzēkņu garīgās vērtības, sagatavot kvalifikācijas iegūšanai un veicināt spēju iekļauties daudzveidīgajā dzīves procesā, veidot karjeru.

Aroda prasmēm īpaša uzmanība pievērsta jau 16. gadsimtā, kad amatnieki tika organizēti cunftēs. Tas izskaidrojams ar tirdzniecības un amatniecības uzplaukumu. Šajā laikā tika dibinātas tehniskās un profesionālās skolas, kurās mācīja amatu. Amatnieku skolas galvenais uzdevums bija nodot amatniekiem tās zināšanas, kuras ir noderīgas dažādiem amatiem. Amatu prasmi apgūst darbnīcās meistarū klātbūtnē.

1919. gada 1. augustā tika nodibināta Latvijas arodskolu nodaļa, kura ir Latvijas Izglītības ministrijas departamenta sastāvdaļa, ieviesti divi tehniskās skolas līmeņi: zemākais (tirdzniecības skolas) un vidējais (komercskolas).

1944. gada vasarā, pēc pirmo okupēto Latvijas teritoriju atbrīvošanas, pakāpeniski tika atjaunota profesionālo tehnisko arodskolu sistēma un 1945. gadā tika organizēta visu evakuēto skolu pārvešana atpakaļ uz Latviju.

Ar ekonomikas attīstības uzplaukumu republikā bija vajadzīgi kvalificēti speciālisti jaunās nozarēs. Svarīgs bija PSRS Augstākās padomes 1958. gada decembra lēmums, izveidot vienota tipa profesionāli tehniskās skolas. Milzīga vērība tika pievērsta arodskolas audzēkņu ārpuskolas darba organizēšanai. Darbojas profesionālās orientācijas sistēma.

1995. gadā tika pieņemta Latvijas izglītības koncepcija. Latvijas izglītības koncepcijas izvirzītais izglītības mērķis ir radīt ikvienam cilvēkam iespējas veidoties par garīgi un fiziski attīstītu, brīvu un atbildīgu radošu kultūras personību. Audzināšanu arodskolā ietekmē valsts likumdošana, piedāvāto mācību programmu izvēles motivācija, interešu prioritātes, to izmaiņu iespējas un sabiedrības apziņā dominējošās tendences.

Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas mērķis ir veidot izglītības vidi, izglītības kvalitātes nodrošinājumu, organizēt un īstenot profesionālo izglītību, kas nodrošina valsts profesionālās izglītības standartā un profesiju standartos noteikto profesionālās izglītības mērķu sasniegumu. Skolai jādomā par savas vietas saglabāšanu kopējā Latvijas izglītības sistēmā.

Conclusions

The goal of the present master paper was to explore the history of Riga Trade and Tourism Vocational School. In order to reach the aim of the present master paper the proper literature analysis was performed, archive documents and school materials were explored as well as necessary interviews were conducted.

The research has shown that school's professional technical direction and development is closely connected with the requirements that are set by the economical development of the country. In fact, education cannot exist separately from the tendencies of social development.

The school has set high standards for its pupils' spiritual value development, efficiency and ability to develop their career.

Already in 16th century special attention was paid to vocational skills, when craftsmen were formed in guilds. During this time vocational and craft schools were established where pupils could gain a profession. The main aim of the craft schools was to deliver the knowledge which was applicable to various professions. The profession was acquired with master's presence.

The Vocational School Department was established on August, 1 in 1991, where the department of Ministry of Education formed 2 types of schools: trade and commercial schools.

In summer 1944 after regaining the first independence, the vocational school system was gradually renewed in Latvia and all evacuated schools were brought back.

Due to rapid development of economy the country required qualified specialists in different fields. It should be pointed out that the important resolution was approved by USSR supreme committee in December of 1958, which required applying a common type of vocational schools. Special attention was given to student work organization outside school. The system of professional guidance appeared.

In 1995 Latvian conception of education was approved. The conception guaranteed any person to develop spiritual, physical, responsible and creative personality. The education in vocational school is influenced by the state's legislation system.

The main goal of Riga Trade and Tourism Vocational School is to develop educational environment, quality means and apply professional study, which are set by professional educational standards and standards of profession. The school is following the standards developed and approved by Latvian system of education.

IZMANTOTO AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

1. LVVA 221.fonds, 1. apraksts, 34 lieta, 18 lapa.
2. LVVA 7404.fonds, 1. apraksts, 968., 967., 964., 1594. lietas.
3. LVVA 6637.fonds, 80. apraksts, 53. lieta.
4. **Brodelis J.** *Strādnieku jaunatnes audzināšana*. R.: Liesma,1977. 63 lpp.
5. **Brodelis J.** *Darbā pagāja dienas*. R.: Latvijas Republikas Zemkopības mācību metodiskais centrs, 1994. 77 lpp.
6. **Cvetkova I., Joma A.** *Profesionālās izglītības sistēma Latvijā*. R.: Profesionālās izglītības centrs, 1996. 36 lpp.
7. **Dēķēns K.** *Skola, tās veidi un iekārtā*. R.: Saule, 1924. 77 lpp.
8. **Drīzule M.** *Latvijas skolu vēsture*. R.: Liesma, 1967. 100 lpp.
9. **Dunsdorfs E.** *Latvijas vēsture*. Rīga: Daugava, 1973. 667 lpp.
10. *Feodālā Rīga / LPSR Vēstures institūts*. R.: Zinātne, 1978. 535 lpp.
11. *Izglītības Ministrijas Mēnešraksts*. R.: 1932. 243 lpp.
12. *Izglītības ministrijas Lēmums Nr. 495.: Par profesionālo tehnisko skolu nolikumu apspriešanu*. R.: 1961. 10 lpp.
13. *Izglītība un pedagoģiskā doma Latvijā Valstiskās neatkarības zaudēšanas periodā (1940 - 1990) / Sastādītāji: J. Anspaks, M. Apīnis, A. Benke u.c.* R.: Zvaigzne,1991. 231 lpp.
14. **Karulis K.** *Latviešu etimoloģijas vārdnīca*. II daļa. R.: Avots, 1992. 671 lpp.
15. *Latvijas kultūras statistika: 1918. – 1937.* R.: Latvijas Startistikas pārvalde, 1938. 120 lpp.
16. *Latviešu konversācijas vārdnīca*. R.: 1911. 3. sējums, 34943. sleja.
17. Latvijas izglītības koncepcija // *Izglītība un Kultūra*. 1996. gada 1. februāris.
18. *Latvijas PSR profesionāli tehniskās mācību iestādes*. Prospekts. R.: 1980. 34 lpp.
19. *Nacionālais ziņojums UNESCO „Izglītība Latvijā”*. R.: A/S Izglītība, 1995. 72 lpp.
20. *Pārskats par pēcvidusskolas profesionālo izglītību Latvijā / Akad. inf.centrs – LNO*. R.: 1997. 32 lpp.
21. *Pedagoģiskā doma Latvijā līdz 1890. gadam*. Antoloģija / Sastādītāji un biogrāfiju autori: J. Anspaks, M. Apīnis, A. Benke u.c. R.: Zvaigzne,1991. 231 lpp.
22. *Pedagoģiskā doma Latvijā no 1890. līdz 1940. gadam*. Antoloģija / Sastādītāji un biogrāfiju autori: J. Anspaks, M. Apīnis, A. Benke u.c. R.: Zvaigzne,1994. 239 lpp.
23. *Pedagoģiskā doma Latvijā no 1940. gada līdz mūsu dienām*. Antoloģija / Sastādītāji un biogrāfiju autori: J. Anspaks, M. Apīnis, A. Benke u.c. R.: Puse,1998. 324 lpp.

24. *Profesionālās izglītības modernizācija Latvijā* / Akad. inf. centrs – LNO. R.: 2001. 80 lpp.
25. *Profesionālās izglītība Latvijā* / Akad. inf. centrs – LNO. R.: 1997. 37 lpp.
26. *Programmas vidējās un profesionālās izglītības mācību iestādēs.* – R.: Latvijas Universitāte, 1995. 36 lpp.
27. **Puriņa E.** *Sieviešu arodi.* R.: Valters un Rapa, 1935. 148 lpp.
28. **Puriņa E.** *Vīriešu arodi.* R.: Valters un Rapa, 1935. 126 lpp.
29. *Rīgas valsts arodskola.* R.: 1944. 16 lpp.
30. **Rozenblats J.** Profesionālās izglītības attīstība Latvijā // *Skolotājs*, 2000, Nr.3, 103 lpp.
31. **Rubenis A.** *Latvijas skola laikmeta griežos 1917 – 1941.* Valmiera: Liesma, 1992. 189 lpp.
32. **Stabiņš J.** *Skolotāja misija.* R.: RaKa, 72 lpp.
33. **Špona A.** *Audzinašanas teorija un prakse.* R.: RaKa, 2001. 162 lpp.
34. **Vēbers E.** *Izglītības attīstības stratēģiskā programma. 1998 – 2003.* R.: 1998. 268 lpp.
35. **Vītiņš V.** *Profesionālā orientācija vispārizglītojošā vidusskolā.* R.: Zvaigzne, 1986. 104 lpp.
36. **Vucenlzdāns P., Kroiče I.** Kritiskās domāšanas pilnveide arodskolā uz darbību orientētā mācību procesā. *Pedagoģija. Izglītības zinātnes un pedagoģija mūsdienu pasaulē:* LU raksti. 670. sējums / Zinātniskais redaktors prof. J. Kastiņš. R.: Latvijas Universitāte, 2004. 262 lpp. (27.)

PIELIKUMI

1.pielikums. Rīgas Tirdzniecības un kulinārijas skolas reģistrācijas apliecība.....	75
2.pielikums. Rīgas Tirdzniecības un kulinārijas skolas pieteikums licences saņemšanai.....	76
3.pielikums. Rīgas Tirdzniecības un kulinārijas skolas tālākizglītības programma	77
4.pielikums. Rīgas valsts arodu skolas apliecība	78
5.pielikums. Pašvērtējums ēdināšanas servisa pavāru specialitātēs.....	79
6.pielikums. Mācību rezultātu analīze.....	83
7.pielikums. Centralizēto profesionālās kvalifikācijas eksāmenu salīdzināšana	86
8.pielikums. Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolā uzņemto audzēkņu skaits no Latvijas reģioniem	87
9.pielikums. Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas strādājošo skolotāju saraksts	90
10.pielikums. Pavāra profesijas standarts	92
11.pielikums. Konditora profesijas standarts.....	98
12.pielikums. Ēdināšanas servisa speciālista profesijas standarts	104
13.pielikums. Viesnīcu servisa speciālista profesijas standarts	111
14.pielikums. Mazumtirdzniecības komercdarbinieka profesijas standarts.....	117
15.pielikums. Ilggadējie Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas skolotāji.....	121
16.pielikums. Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas dalība sporta pasākumos.....	133

1.pielikums.
Rīgas Tirdzniecības un kulinārijas skolas reģistrācijas apliecība

KOPIJA

LATVIJAS REPUBLIKAS
IZGLĪTĪBAS UN ZINĀTNES MINISTRIJA

**IZGLĪTĪBAS IESTĀDES
REĢISTRĀCIJAS APLIECĪBA**

25.01.2000.

Nr. 3331000186

Rīga

Izdota

**Rīgas Tirdzniecības un kulinārijas
skolai**

Rīgā, Marijas ielā 4

Valsts sekretārs

G. Tomsons

2.pielikums.

Rīgas Tirdzniecības un kulinārijas skolas pieteikums licences saņemšanai

**PIETEIKUMS
LICENCES SAŅEMŠANAI**

Izglītības iestādes reģistrācijas numurs 3331000186
Izglītības iestāde **Rīgas Tirdzniecības un kulinārijas skola**
(nosaukums, adrese, tālruņa numurs)
Marijas iela 4, Rīgā, LV-1050, tālr. 7286297

Izglītības iestādes vadītājs Ruta Zaltāne, tālr. 7286297
(vārds, uzvārds, tālruņa numurs)

Izglītības iestādes dibinātājs LPSR Tirdzniecības ministrija, 1944.gads
Pārņemšana IZM – LR Ministru padome, Nr.354,
1991.gada 9.decembrī
(nosaukums, juridiskā adrese, tālruņa numurs)

Reģ.nr. 3331000186, Rīgā, LR Izglītības un zinātnes ministrija, 2000.gada 21.janvārī

(reģistrācijas apliecības numurs, izdošanas vieta un datums)

Izglītības programmas nosaukums _____

Izglītības programmas kods _____

Mācībvaloda _____

Licences nr. un izdošanas datums _____

Licences derīguma termiņš _____

Akreditācijas lapas nr. un izdošanas datums _____

Akreditācijas derīguma termiņš _____

Pieteikumam pievienoti šādi dokumenti:

(izglītības pārvaldes izziņa, saskaņota ar izglītības valsts inspektoru)

(IZM izglītības iestāžu reģistrācijas apliecības kopija)

(izglītības programma)

(izglītības iestādes pedagogu saraksts)

Pilnvarotā persona licences kārtošanai Janīna Kivriņa,

(vārds, uzvārds,

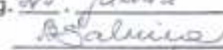
direktores vietniece mācību darbā, tālr. 7286607

(ieņemamais amats, tālruņa numurs)

2001.gada 24.janvārī
datums

paraksts

Ruta Zaltāne
paraksta atšifrējums

PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS CENTRS
LICENCĒŠANA UN AKREDITĀCIJA
Saņemts 2001. g. 25. janvārī

Rīgas Tirdzniecības un kulinārijas skolas tālākizglītības programma

APSTIPRINU

Rīgas Tirdzniecības un kulinārijas skolas
direktore R. Zaitāne
2001.gada 24.janvārī

LR izglītības klasifikācijā
programmas nosaukums
un kods:

Ēdināšanas serviss 20 8114

Tālākizglītības programma

Ēdienu gatavošana

5122 01 pavārs

programmas nosaukums

Mērķi, uzdevumi Sagatavot klausītājus darbam ēdināšanas uzņēmumos, sniegt pamatzināšanas par ražošanas telpu sagatavošanā darbam, sanitārijas personīgās un darba higiēnas jautājumos, ēdināšanas uzņēmuma darba plānošanā un organizācijā, ražošanas iekārtu un mehānismu ekspluatācijā un apkopē, darba drošības noteikumus, sniegt zināšanas par produktu uzturvērtību, kvalitāti un uzglabāšanas noteikumiem, iemācīt produktu pirmapstrādi, pusfabrikātu un ēdienu pagatavošanu, ēdienu noformēšanu un pasniegšanu, kalkulācijas sastādīšanu, gada klāšanas prasības, veidot labvēlīgu saskarsmi kolektīvā un ar apmeklētājiem, iepazīstināt klausītājus ar tirgus ekonomikas pamatiem, uzņēmuma darbības formām un darba likumdošanu.

Pēc tālākizglītības programmas apguves tiek kārtots eksāmens zināšanu un prasmju pārbaudei.

Prasības izglītojamo iepriekš iegūtajai izglītībai *pamatizglītība*

Īstenošanas ilgums **562 st.**

Īstenošanas forma *klātie*

Izsniezamais izglītības programmas apguves dokuments *kursu beigšanas apliecība*

SASKAŅOTS
IZM Profesionālās izglītības un tālākizglītības departamenta

direktors

2001.gada

LICENCE: P 0111

Derīguma termiņš:

no 20 01. g. 11. septembralīdz 20 02. g. 31. decembrim

Profesionālās izglītības centrs

B. Babina

4.pielikums.
Rīgas valsts arodu skolas apliecība

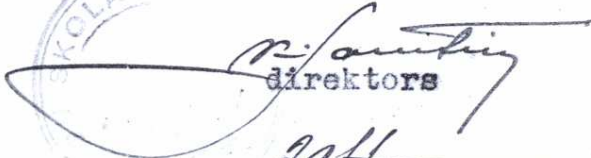
RĪGAS VALSTS
ARODU SKOLA

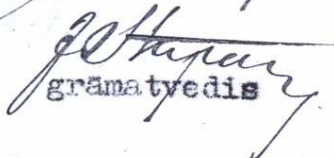
1940. gada 26. jūnijā.
1201.

Rīgas valsts arodu skola
Rīga, Brīvības bulvāris 2-8
Telefons 2875.

Apliecība.

Rīgas valsts arodu skola
apliecina, ka kurinātājs
Ciemačnieks, Jānis Antona d.
(Uzvārds, vārds un tēva vārds)
strādā Rīgas valsts arodu skolā.

direktors

gramatvedis

5.pielikums.
Pašvērtējums ēdināšanas servisa pavāru specialitātēs

VĒRTĒJAMIE KRĪTERIJ	KVALITĀTES LĪMEŅI
<p>1. Atbilstība valsts izglītības standartam</p>	<p>Latvijas izglītības likums nosaka izglītības pakāpes</p> <ul style="list-style-type: none"> • profesionāla pamatizglītība(ISCED 2. līmenis) • valsts profesionālās izglītības standarts • profesijas standarts • profesionālās izglītības programma. <p>Valsts profesionālās izglītības standarti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • izglītības programmu stratēģiskos mērķus: • obligāto izglītības saturu; • iegūtās izglītības vērtēšanas pamatprincipus un kārtību. <p>Profesiju standartu izstrādi organizē Izglītības un zinātnes ministrija sadarbībā ar Profesionālās izglītības sadarbības padomi. Izglītības programmas īstenošana valsts izglītības standarta prasības pārsniedz noteiktu sasniegumu līmenī profesionālajos radošas izpausmes konkursos.</p> <p>2004. gada.04. februārī - tēma „Karstie putnu gaļas ēdieni ar piedevām”</p> <p>2005. gada.25. janvārī - tēma „Caur laika vērtiem”.</p> <p>2005. gada. 15.novembrī - tēma „Lielo pankūku šovs”.</p> <p>2006. gada.09.februārī - tēma „Mūsu svētki ēdienu gatavošana un viesmīlība”.</p> <p>2007. gada 25.janvārī - tēma „ Latviešu nacionāla mūsdienu interpretācija”.</p> <p>PIA rīkotie konkursi:</p> <p>2005. gadā. 12. aprīlī Valsts profesionālas iestāžu audzēkņu konkurss ēdienu gatavošana un apkalpošana tēma „Caur laika vērtiem” Vidzemes novada pusfināls Valmieras 36. arodvidusskola.</p> <p>No 2003. gada līdz 2006. gadam. Piedalās, ka profesionāļu pavāru asistenti ēdienu gatavošanas konkursa. Izstāžu halle Ķīpsalā.</p> <p>2007. gadā. 8. martā tēma – „Latviešu nacionāla virtuve mūsdienu interpretācija”. Notika Rēzeknē. Skolas audzēknis ieguva 1. vietu.</p>
<p>2. Teorētisko, praktisko mācību un kvalifikācijas satura atbilstība apgūstamajai profesijai</p>	<p>Veidojot arodizglītības programmu „Ēdināšanas serviss” – pavārs Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolā, darba grupa balstījās uz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - LR izglītības likumu - Profesionālās izglītības standartu - Profesijas standartu - Izglītības un Zinātnes ministrijas un Profesionālā izglītības centra instrukcijām

	<p>Pamatojoties uz šiem dokumentiem, tika izstrādāti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - programmas apraksts, kurā ietverti: izglītības mērķis, vispārīgie un specifiskie mērķi, programmas apguves kvalitātes novērtēšana un tālāk izglītības iespējas - mācību plāns. <p>Balstoties uz kvalifikācijas aprakstu, mācību plānu un grafiku, tika izstrādāts izglītības saturs - mācību priekšmetu programmas vispārīzglītojošiem un profesionāliem priekšmetiem.</p> <p>Izglītojami tiek uzņemti pēc 9. klases, ar atestātu konkursa un pārrunu rezultātiem. Mācību ilgums ir 3 gadi (147 nedēļas, ieskaitot 24 nedēļu vasaras brīvlaiku)</p> <p>2003. mācību gadā veidotajai izglītības programmā atbilstoši instrukcijām sastādīts mācību procesa grafiks: praktiskās mācības notiek – 37 nedēļas, teorētiskās – 58 nedēļas, kvalifikācijas prakse – 24 nedēļas, sesiju eksāmeni – 3 nedēļas, kvalifikācijas eksāmeni -1 nedēļa.</p>
<p>3. Izglītības programmas īstenošanas organizēšana</p>	<p>Visiem pedagogam ir pieejama izglītības programma – „Ēdināšanas serviss”. Skolas pedagogi ir izstrādājuši un metodisko komisiju sēdēs apstiprinājuši :</p> <ul style="list-style-type: none"> • mācību priekšmetu • praktisko mācību • kvalifikāciju prakses programmas. <p>Katra mācību gada sākumā tiek sastādīts skolotāju tarifkācijas saraksts, izvirzīti skolas galvenie mērķi un uzdevumi. Stundu saraksts tiek sastādīts noteiktam mācību laikam, ņemot vērā izglītības programmas un skolotāju noslogojumu. Par izmaiņām skolotāji un audzēkņi tiek savlaicīgi informēti. Patstāvīgo darbu saraksts, tiek veidots, kā stundu saraksts atbilstoši instrukcijām.</p>
<p>4. Teorētisko un praktisko mācību un prakses materiāltehniskais nodrošinājums un jaunāko tehnoloģiju apgūšana</p>	<p>Mācību kabinetos un mācību virtuvē ir nepieciešamo mācību līdzekļu uzskaitījums. Lai uzlabotu skolotāju un audzēkņu darbu ir nodrošināti nepieciešamie apstākļi un līdzekļi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - iespēja izmantot mācību līdzekļus - iespēja izmantot mācību tehniskos līdzekļus - iespējas izmantot datorus un internetu <p>Skolas rīcībā esošā bāze nodrošina izglītības programmas – „Ēdināšanas serviss” - apguvi. Ir apkopoti ieteikumi materiālās bāzes uzlabošanā un izstrādāti projekta skiču varianti remontam un veiksmīgam telpu izkārtojumam.</p>
<p>5. Teorētisko un praktisko mācību un prakses metodiskais nodrošinājums</p>	<p>Ir bibliotēkas obligātā dokumentācija. Telpas ir izveidotas īpaši bibliotēkas vajadzībām. Mācību grāmatu izvēle ir mērķtiecīga, pamatota un veido vienotu sistēmu visā izglītības iestādes īstenojamo</p>

	<p>izglītības programmu mērķim, izglītības Valsts standarta prasībām. Bibliotēkā ir pieejams izglītības iestādes specifikai vispusīgs mācību un daiļliteratūras fonds, alternatīvās mācību grāmatas. Mācību grāmatas tiek rūpīgi glabātas.</p> <p>Ir paredzēts tuvākajā laikā datorizēta skolas bibliotēku un lasītavu. Izmantojamo mācību literatūru var skatīt izglītības programmā atbilstoši mācību priekšmetam.</p>
<p>6. Metodiskā darba organizēšana</p>	<p>Katru mēnesi notiek metodiskā komisijas sēde ēdināšanas servisa profesionālo priekšmetu pasniedzēju. MK sēdēs noformē ar protokolu.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Vienotas mācību un audzināšanas darba galvenie uzdevumi. 2.Skolotāju komandas mērķtiecīgas darbības nodrošināšana. 3.Virzīt profesionālo mācību priekšmetu pedagogus darba kvalitātes paaugstināšanai, mācību satura pilnveidošanai, mācīšanas metodikas uzlabošanu stundās. 4.Paaugstināt profesionālo mācību priekšmetu skolotāju profesionālo kvalifikāciju semināros u.c. pasākumos. 5.Sadarboties ar darba devēju, atbilstoši tautsaimniecības attīstības vajadzībām. 6. Sadarbībā ar darba devēju, piedalīties izglītības programmas pilnveidošanā un aktualizēšanā mācību priekšmetos. Papildināt praktisko mācību, patstāvīgo darbu uzdevumus, aktualizēt zināšanu pārbaudes testu un mācību pusgadu kontroldarbu jautājumus. 7.Periodiski veikt absolventu adaptāciju darba tirgū. 8.Skolotāja darbā izmantot interneta pakalpojumus par jaunākajām tendencēm darba tirgū un ieviest tās mācību procesā.
<p>7. Mācību metožu daudzveidība un atbilstība mācību priekšmeta saturam</p>	<p>Sagatavoti daudzveidīgi metodiskie materiāli visas izglītības programmas apjomā.</p>
<p>8. Izglītojamo mācību sasniegumu analīze</p>	<p>Analīze veikta izmantojot SVID metodi. Izglītojamo stiprās un vājās puses raksturo izglītības līmeni grupās, attieksmi pret mācību procesu, praktisko mācību ietekmi uz rezultātu. SVID noskaidro iespējas un draudus, kas ietekmē sekmju līmeni mācībās.</p> <p><i>Pielikums Nr.1</i></p> <p>Analizēt apgūstamajās izglītības programmas un organizēt nepieciešamo korekciju veikšanu mācību priekšmetu programmās;</p> <ul style="list-style-type: none"> - hospitē un analizēt mācību stundas, - praktisko mācību un prakses norisi, <p>organizēt profesiju konkursus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ēdināšanas servisa profesijās, - pakalpojumu profesijās.

	<p>Veikt pārskatu par konkursa rezultātiem Veidot vienotu audzēkņu zināšanu, prasmju un attieksmju pārbaudes sistēmu: - kritēriji; - forma; - saturs. Organizēt kvalifikācijas eksāmenu rezultātu analīzi. Veikt metodiskā darba analīzi. Veikt mācību metodiskā nodrošinājuma pilnveidi.</p>
<p>9. Nodrošinājums ar atbilstošas kvalifikācijas pedagogiem un personāla attīstības plānošana</p>	<p>Ir visu programmā ietvertu mācību priekšmetu skolotāji, vispārizglītojošo mācību priekšmetu skolotāji atbilst skolotāju profesionālās kvalifikācijas prasībām. Visiem vispārizglītojošo priekšmetu skolotājiem ir augstākā izglītība. Profesionālo mācību priekšmetu skolotāji 100% atbilst profesionālās kvalifikācijas prasībām. Pedagogi pilnveido savu kvalifikāciju plānveidīgi un mērķtiecīgi, MK sēdēs un atsevišķās grupās pārrunā sarežģītākās mācību tēmas, IZM PIA un profesionālo organizāciju rīkotajosursos, semināros.</p>
<p>10. Pedagogu profesionālā pilnveide attiecīgajā profesijā</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Personāla kvalifikācijas paaugstināšana notiek saskaņā ar likumdošanā un IZM rīkojumos izvirzītajām prasībām. • Personāls pilnveido savu kvalifikāciju plānveidīgi un mērķtiecīgi, ievērojot izglītības iestādes stratēģiju.

Mācību rezultātu analīze
Profesionālais mācību priekšmets – Kulinārija
2006/2007. m. g. pirmajā mācību pusgada

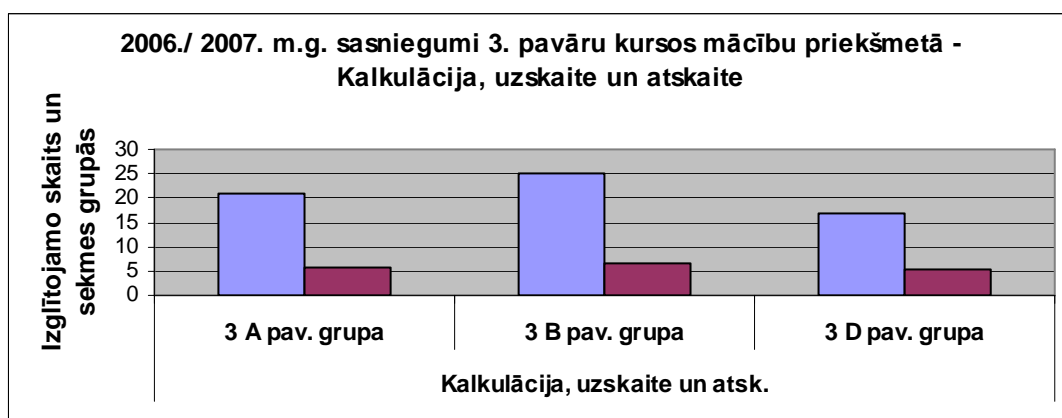
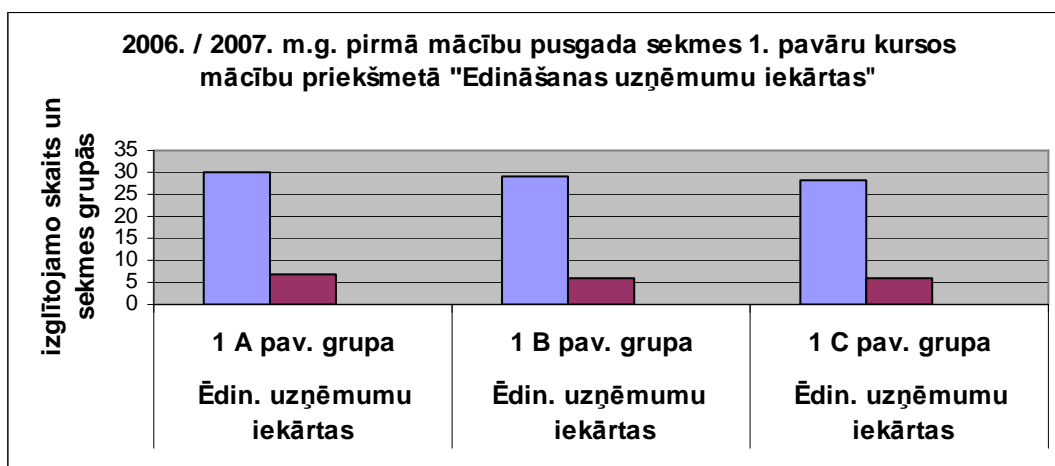
Analīze veikta izmantojot SVID metodi pašreizējā situācijā. Atkarībā no apstākļiem, to var dažādi modificēt. Izglītojamo stipras un vājās puses raksturo izglītības līmeni grupās, attieksmi pret mācību procesu, prakses vietas ietekmi uz rezultātu.

SVID noskaidro iespējas un draudus, kas ietekmē sekmju līmeni mācības.

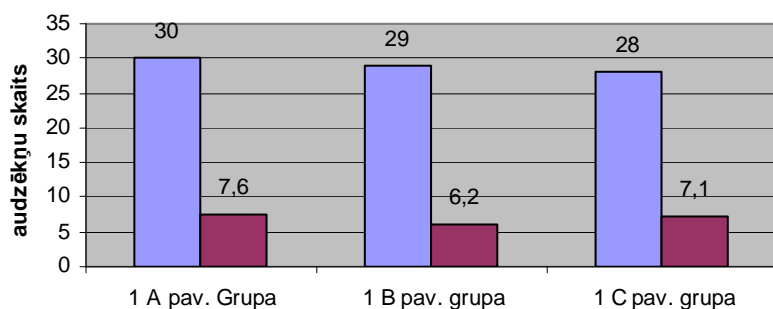
Stipras puses	Iespējas
<ul style="list-style-type: none">• pirmo kursu audzēkņiem ir izpratne par mācību priekšmeta apgūtajām tēmām• pirmo kursu audzēkņiem sekmju līmenis ir labs;• trešā kursa audzēkņiem sekmes, praktiskās iemaņas, prasmes ir augsta līmeni;• audzēkņi prot saistīt teoriju ar prakses prasāmiem;• audzēkņiem ir labas komunikatīvās spējas;• audzēkņi pieprasīti darba tirgū;• audzēkņi var izmantot savu radošo potenciālu;	<ul style="list-style-type: none">• izmantot papildus literatūru, internetu un citus informācijas avotus;• izmantot konsultācijas;• piedalīties profesionālajos konkursos;• veikt profesionālo orientāciju vispārizglītojošas skolas;• veidot karjeru;• sadarboties ar darba devējiem;• izmantot tehnoloģiskās iekārtas mācību virtuvē;
Vājās puses	Draudi
<ul style="list-style-type: none">• stundu kavējumi ietekmē zināšanu kvalitāti mācību priekšmetā;• trūkst mācību literatūras;• audzēkņiem zema motivācija;	<ul style="list-style-type: none">• sociālā vide ietekmē dzīves līmeni;• demogrāfiskā situācija valstī;• mācību spēku aizplūšana uz labāk apmaksātām darbavietām;• audzēkņa izglītības līmeņa pazemināšanās;• konkurence;• audzēkņu emigrācija darba un mācību nolūkos;• izmaiņas likumdošanā

Zināšanu analīzes kopsavilkuma tabula grupās mācību priekšmetā „Kulinārija”
2006./2007. mācību gads pirmais pusgads

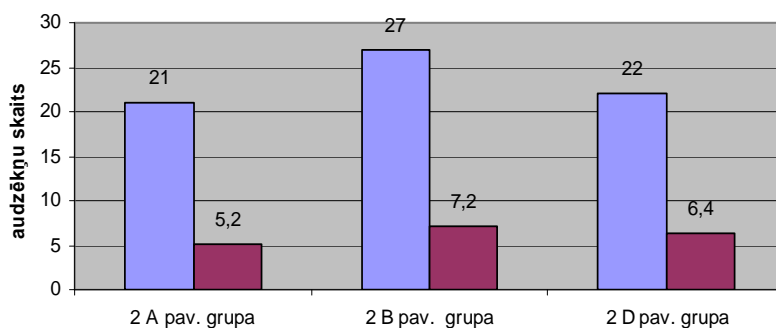
Mācību priekšmets	Mācību grupa	Izglītojamo skaits grupā	Vidējā atzīme grupā
Kulinārija	1 A pav. grupa	30	7.6
Kulinārija	1B pav. grupa	29	6.2
Kulinārija	1 C pav. grupa	28	7.2
Kulinārija	2 A pav. grupa	21	5.2
Kulinārija	2 B pav. grupa	27	7.2
Kulinārija	2 D pav. grupa	22	6.4
Kulinārija	3 A pav. grupa	21	6.6
Kulinārija	3 B pav. grupa	25	6.56
Kulinārija	3 D pav. Grupa	17	6.3

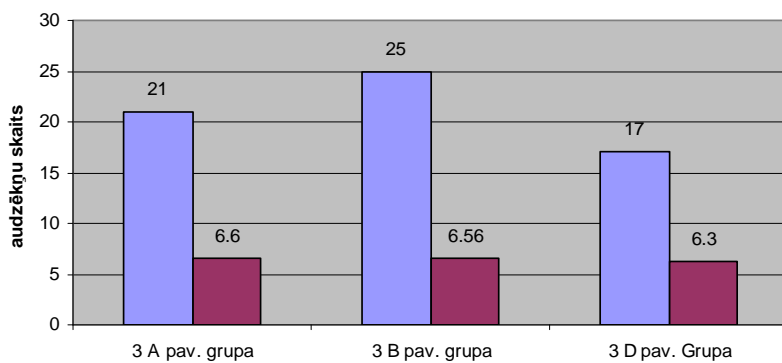
Zināšanu analīzes kopsavilkuma tabula grupās mācību priekšmetā "Kulinārija" 2006./2007. mācību gads pirmais pusgads

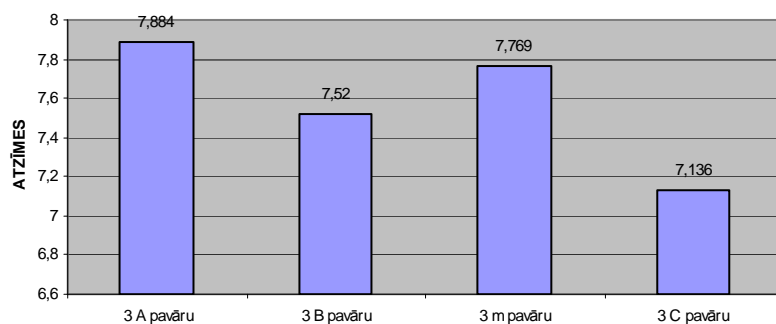
Zināšanu analīzes kopsavilkuma tabula grupās mācību priekšmetā "Kulinārija" 2006./2007. mācību gads pirmais pusgads

Zināšanu analīzes kopsavilkuma tabula grupās mācību priekšmetā "Kulinārija" 2006./2007. mācību gads pirmais pusgads

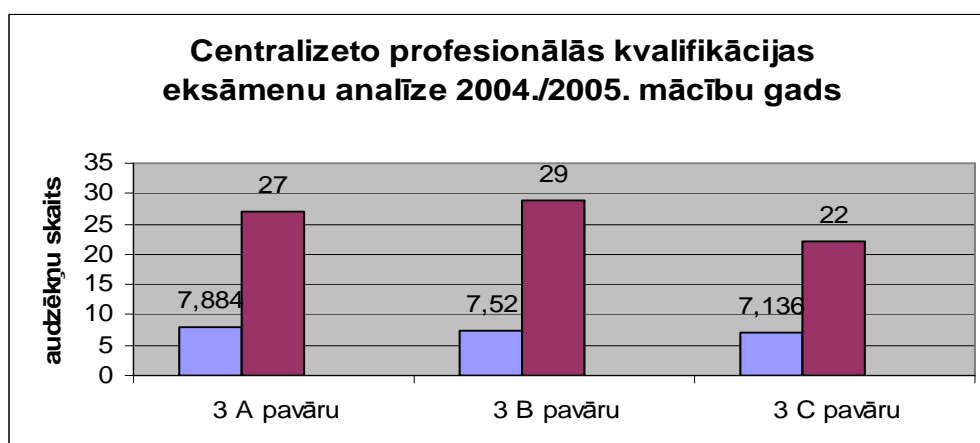
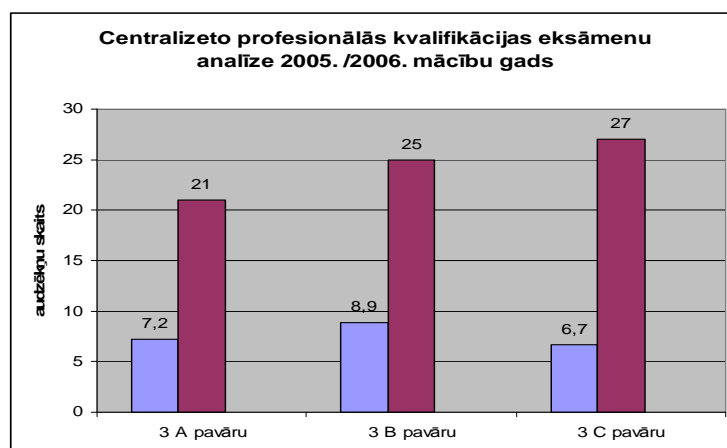

Kvalifikācijas eksāmena rezultātu salīdzināšana 2003./ 2004. mācību gads

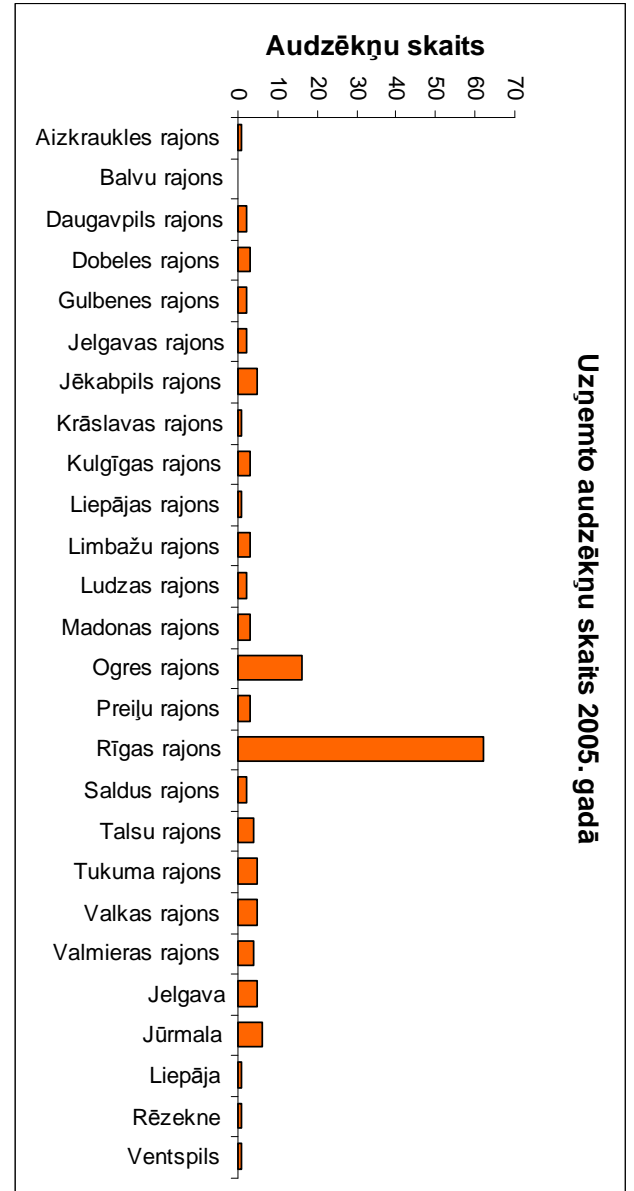
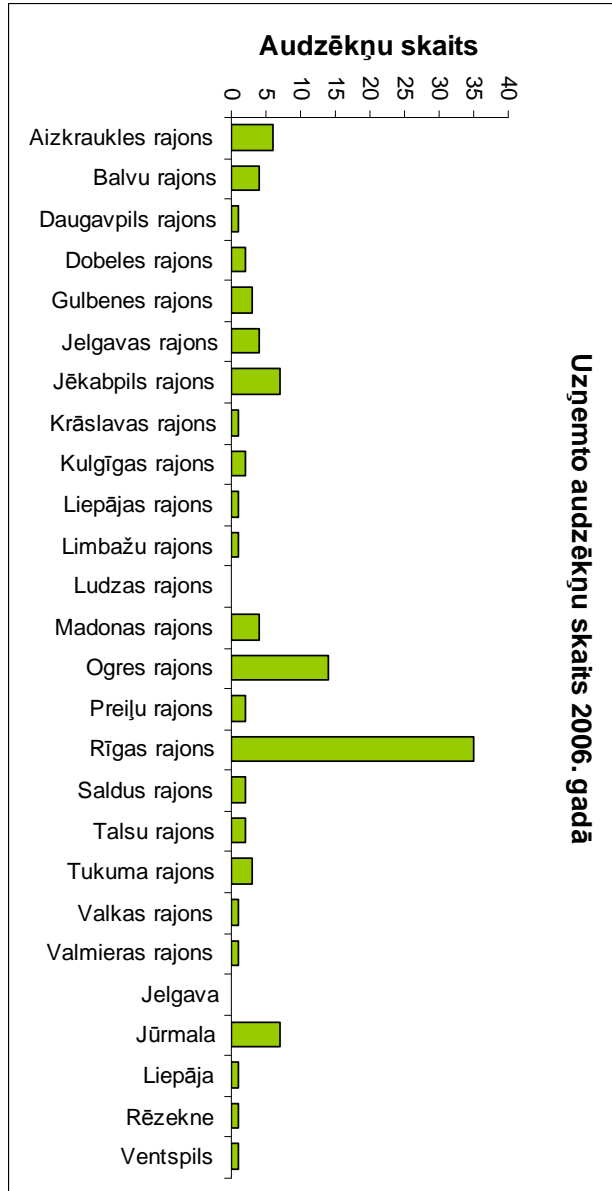
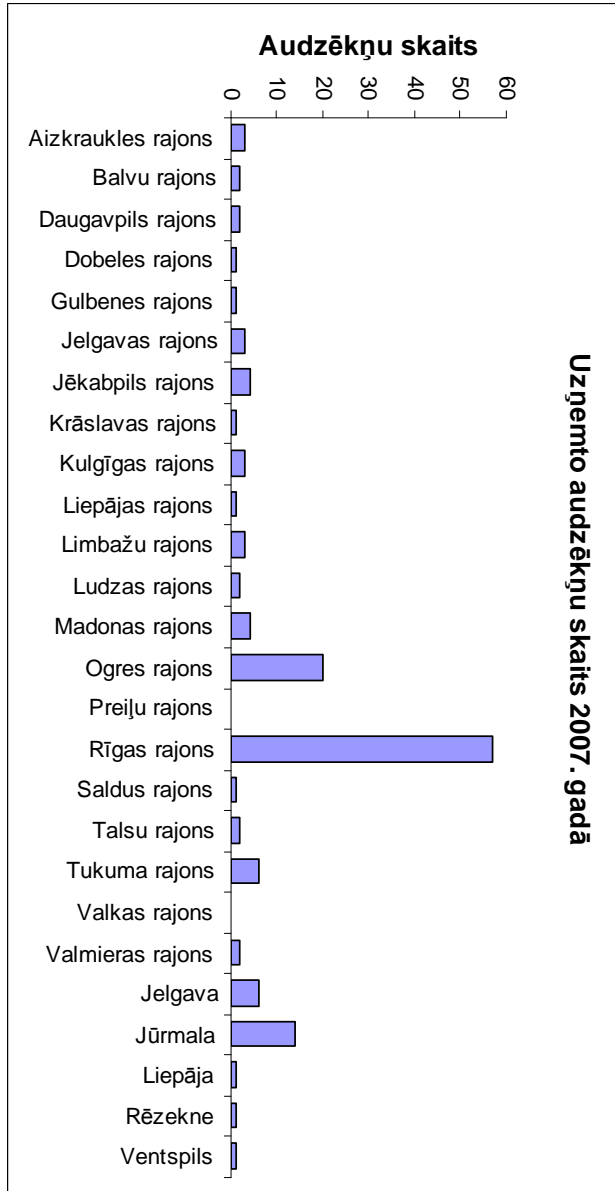
7.pielikums.
Centralizēto profesionālās kvalifikācijas eksāmenu salīdzināšana

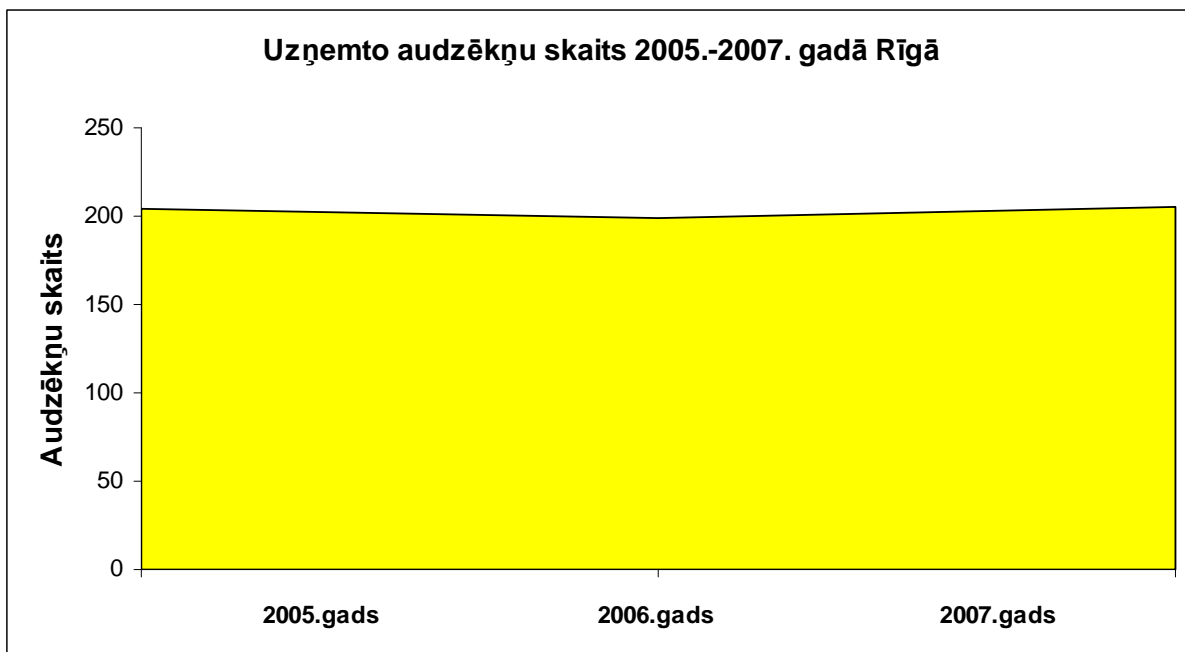
Stiprās puses	Vājās puses
Pieprasīta specialitāte darba tirgū Perspektīva specialitāte Audzēkņi var izmantot savu radošo potenciālu Sadarbība ar līdzīga profila skolām ārzemēs Profesionāli skolotāji	Radošais potenciāls ātri tiek izsmelts Svārstīgs darba grafiks Skaidri nenodefinētas klientu vēlmes Zems pašnovērtējums
Iespējas	Draudi
Jaunas vakances darba tirgū Izglītības iespējas ārzemes Skolas atpazīstamība un popularitāte republika Sadarbība ar uzņēmējiem Izglītības programmu uzlabošana Valsts atbalsts profesionālajai izglītībai	Demogrāfiskais stāvoklis valstī Nelabvēlīgi grozījumi likumdošanā Konkurence Audzēkņu izglītības līmeņa pazemināšana Audzēkņu emigrācija darba un mācību nolūkos Nevienmērīgi ienākumi

8.pielikums.
Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolā uzņemto audzēkņu skaits
no Latvijas reģioniem

Mācību iestādes	2005.gads	2006.gads	2007.gads
Aizkraukles rajons	1	6	3
Balvu rajons		4	2
Daugavpils rajons	2	1	2
Dobeles rajons	3	2	1
Gulbenes rajons	2	3	1
Jelgavas rajons	2	4	3
Jēkabpils rajons	5	7	4
Krāslavas rajons	1	1	1
Kulgīgas rajons	3	2	3
Liepājas rajons	1	1	1
Limbažu rajons	3	1	3
Ludzas rajons	2		2
Madonas rajons	3	4	4
Ogres rajons	16	14	20
Preiļu rajons	3	2	
Rīgas rajons	62	35	57
Saldus rajons	2	2	1
Talsu rajons	4	2	2
Tukuma rajons	5	3	6
Valkas rajons	5	1	
Valmieras rajons	4	1	2
Jelgava	5		6
Jūrmala	6	7	14
Liepāja	1	1	1
Rēzekne	1	1	1
Ventspils	1	1	1
Rīga	204	199	205
Kopā	347	305	346

9.pielikums.

Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas strādājošo skolotāju saraksts

Nr. p.k.	Vārds, uzvārds	Amats	Iestāšanās darbā	Stāžs
1.	Aija Arāja	Skolotāja	01.09.1994.	15
2.	Ančāne Sarmīte	Vokālā ansambļa vadītāja	10.09.2000.	7
3.	Irisa Balode	Arodskolotāja	01.09.1977.	30
4.	Jevgenija Belonosika	Angļu valodas skolotāja	01.09.2006.	1
5.	Edīte Bola	Arodskolotāja	01.09.1977.	30
6.	Zanda Frīdenberga	Arodskolotāja	01.09.1984.	23
7.	Gunta Glinka	Arodskolotāja	01.09.1977.	30
8.	Helēna Gricāne	Feldšere	01.09.1987.	20
9.	Olga Griņevska	Matemātikas skolotāja	01.09.2004.	3
10.	Zenta Gūtmane	Vēstures skolotāja	01.09.1998.	10
11.	Dace Ivanāne	Arodskolotāja	01.09.1970.	37
12.	Ivita Japina	Arodskolotāja	01.09.2004.	3
13.	Ināra Karlsonē	Vācu valodas skolotāja	01.10.1960.	47
14.	Janīna Kivriņa	Skolas direktore	01.08.1957.	50
15.	Anta Krūmiņa	Retorikas skolotāja	01.09.1994.	13
16.	Anita Krūziņa	Arodskolotāja	01.09.2006.	1
17.	Inga Kurša	Arodskolotāja	01.09.1989.	18
18.	Lūcija Laganovska	Latviešu valodas un literatūras skolotāja	01.09.1979.	28
19.	Raisa Martirosjana	Metodiķis	01.08.2002.	5
20.	Tamāra Maskoļenko	Arodskolotāja	01.09.1986.	21
21.	Solveiga Medne	Arodskolotāja	01.09.1987.	20
22.	Vita Miļčevska	Matemātikas skolotāja	01.09.1996.	11
23.	Māra Pokšāne	Arodskolotāja	01.09.1976.	31
24.	Silvija Pumpura	Direktores vietniece ražošanas apmācība	01.09.1972.	35
25.	Kristīne Ragazina	Arodskolotāja	01.09.2004.	3
26.	Helēna Rozenburga	Arodskolotāja	01.09.1986.	21
27.	Aija Rozenkopfa	Arodskolotāja	01.09.1974.	33
28.	Gundega Rutka	Latviešu valodas un literatūras skolotāja	01.09.1981.	26
29.	Inga Selecka	Arodskolotāja	01.09.2004.	3
30.	Aelita Semeņuka	Krievu valodas un literatūras skolotāja	01.09.1996.	11
31.	Aldona Silova	Direktores vietniece mācību daļas	01.09.1974.	33
32.	Olga Slapņa	Arodskolotāja	01.09.1965.	42
33.	Anatolijs Smirnovs	Ekonomikas skolotājs	01.09.1987.	20
34.	Irina Sobakina	Arodskolotāja	01.09.1986.	21
35.	Tatjana Sokolova	Matemātikas skolotāja	01.09.1978.	29
36.	Valentīna Sorokina	Angļu valodas skolotāja	01.09.1971.	36
37.	Dzidra Tilka	Arodskolotāja	01.09.2006.	1
38.	Evija Upmale	Arodskolotāja	01.09.2006.	1
39.	Olga Veļikanova	Dabas zinību skolotāja	01.09.1985.	22

40.	Ļubova Vinogradova	Angļu valodas skolotāja	01.09.2006.	1
41.	Uldis Višs	Sporta organizators	01.09.2000..	7
42.	Antoņina Vratska	Arodskolotāja	01.09.1985	22
43.	Laima Zeltiņa	Arodskolotāja		40
44.	Galina Zikuna	Angļu valodas skolotāja	01.09.2006.	1
45.	Inga Zukule	Arodskolotāja	01.09.2006.	1
46.	Sandis Zukulis	Informātikas skolotājs	01.09.2003.	4
47.	Anna Žiliča	Kultūras vēstures skolotāja	01.09.2006.	1
48.	Inna Evane	bibliotekāre	01.09.1962.	45
49.	Polina Šimko	Krievu valodas un literatūras skolotāja	01.09.1981.	26
50.	Vaira Kriškovska	Direktores vietniece audzināšanas darbā	01.09.1991.	16
51.	Irina Sorokina	Angļu valodas skolotāja	01.09.1995.	12

*10.pielikums.
Pavāra profesijas standarts*

*11.pielikums.
Konditora profesijas standarts*

*12.pielikums.
Ēdināšanas servisa speciālista profesijas standarts*

*13.pielikums.
Viesnīcu servisa speciālista profesijas standarts*

*14.pielikums.
Mazumtirdzniecības komercdarbinieka profesijas standarts*

*15.pielikums.
Ilggadējie Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas skolotāji*

Direktores vietniece praktiskajā apmācībā Silvija Pumpure

Silvijas Pumpures izlaiduma grupa 1982. gadā

Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas administrācija

Viesmiņu apkalpošanas apmācības skolotāja Elionora Šterna

Skolotāju sveikšana izlaiduma dienā 1986. gadā

Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas izlaidums 1969. gads

Zinību diena 2004. gadā

Raimonds Paules apmeklē skolu 1983. gadā

Maskavas kolēģi apmeklē profesionālās orientācijas dienas Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolā 1976. gadā

Darba devēju piedalīšanās profesionālās orientācijas dienās 1986. gadā

Metodiskās komisijas sēde

Viesmīļu diplomdarbu aizstāvēšana

Profesionālās izglītības centram 15 gadu jubileja. Skolas viesmīļi apkalpo galdus

Ēdināšanas servisa seminārs mācību virtuvē

Seminārs ražošanas virtuvē

Seminārs ražošanas virtuvē

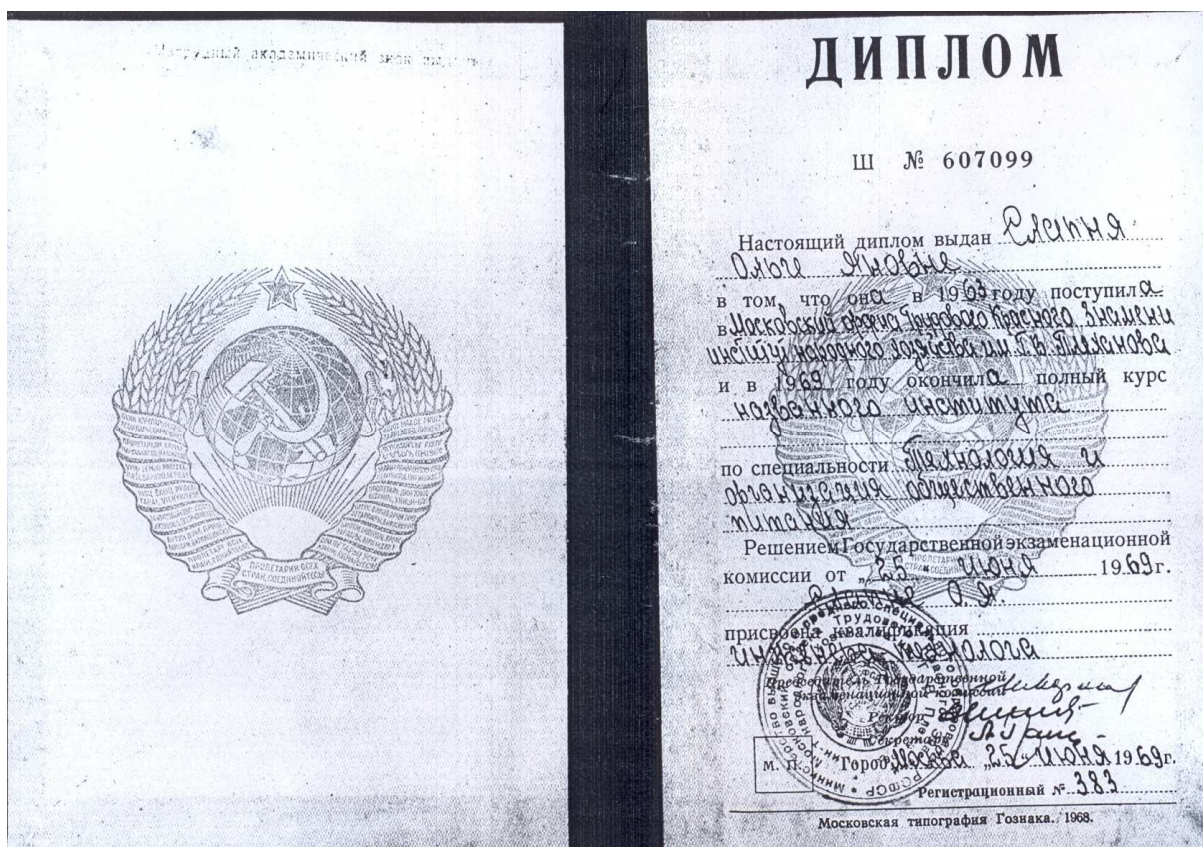
Skolotāji atpūšas Armēnijas kalnos

Skolotāji atpūšas Armēnijas kalnos

Skolotāju un audzēkņu ekskursija Maskavā

Ilggadējās skolotājas Olgas Slapņinas diploms par iegūtu augstāko izglītību ar specializāciju ēdināšanas tehnoloģijā

**Ilggadējās skolotājas Dainas Zēbergas atzinības raksts par nozīmīgu ieguldījumu
pedagoģiskajā darbā**

LATVIJAS REPUBLIKA
IZGLĪTĪBAS UN ZINĀTNES MINISTRIJA

PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS CENTRS

ATZINĪBAS RAKSTS

IRĪNAI SOBAKĪNAI

par piedalīšanos Valsts profesionālās izglītības iestāžu
metodisko materiālu skatē "Pieredze 2000"

Vadītāja vietniece.....*Dz. Tillere*.....Dz. Tillere

Rīgā
2001.

Autores iegūtais atzinības raksts Metodisko materiālu skatē „Pieredze” 2000. gadā

16.pielikums.
Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolas dalība sporta pasākumos

RĪGAS REĢIONS	SPORTA DARBA METODISKAIS CENTRS AMI SK 17.SPORTA SPĒLES												JAUNIETES							
	V.A V.P.	Šautr. V.P.	GIT		BIB		Dambrete		HVB		VVB		BIT		Futbols		Kross		Kopvērt.	
	V.	P.	V.	P.	V.	P.	V.	P.	V.	P.	V.	P.	V.	P.	V.	P.	V.P.	P.	V.	P.
Rīgas 34.AVS	II	III			I	1					III.	3	1	10.- 11.	10.5	I	11	I		
Rīgas 46.AVS	9	9	6.	6			9.-10	9,5						6	10.5			50	11.	
Rīgas Tehn.kol.		II	I	1.			4.	4			7.-9.	8	5				5	25	5.	
Rīgas PAS	III	7	5.	5	4.	4	II	2	5.	5	5.	5		7.-9.	8	III	22	4.		
Rīgas Pārd.PVS		I			III	3	5.-6.	5,5	4.	4	7.-9.	8		7.-9.	8		29.5	8.		
Rīgas Pārt.RVS	I	4	III	3			5.-6.	5,5	I	1	6.	6	3	4.	4	4	16	II		
Rīgas Tirdzn.tehn.	4	6	4.	4	5.	5	7.-8.	7,5	II	2	II	2	2	III	3	6	17	III		
Rīgas Tūr.TS	7	44	II	2			9.-10	9,5			10.-11	10,5	4	II	2		35	9.		
Rīgas Uzņ.kol.	8	5			II	2	III	3			I	1		6.	6		25	6.		
Rīgas VRT	5	8			6.	6	7.-8.	7,5			4.	4		I	1	II	25,5	7.		
RVT Poligr.centris		10					I	1	III	3	10.-11	10,5		5.	5		29.5	10.		
Ogres Amatn.VS	6										7.-9.	8		7.-9.	8		14	12.		

Sporta darba metodiskā centra izglītības metodīķis V.Bukovskis

Rīgas reģiona padomes pr-tāja S.Ozoliņa

SPORTA DARBA METODISKAIS CENTRS

AMI SK 17.SPORTA SPĒLES

RĪGA

JAUNIEŠI

	V/A		Šaur.		G/T		B/B		Damb.		S/B		H/B		V/B		R/C		B/T		F/B		Kross		Kopvērt.			
	V.P.	V.	V.P.	V.	V.P.	V.	V.P.	V.	V.P.	V.	V.P.	V.	V.P.	V.	V.P.	V.	V.P.	V.	V.P.	V.	V.P.	V.	V.P.	V.	V.P.	V.	V.P.	
3.AS	13	16	10.-	12.	11	7.-	9.	8	12	11								11				9.-	10.	8			80.5	15.
13.AVS	4	8	6.	12.	11	10.-	12.	11	7.-	9.	5.-	6.	5.5	6.	6.	6	II	II	5.-	6.	5.5	6.	6	II	II	27	4.	
46.AVS	7	15	7.-	15.	14	13.-	15.	14	5.	5	9.	9	9	14	13.5	9	7.	9	7.	7	7	12.	10.5	5	50	10.		
RBVS	II	I	5.	5.	5	5.	5.	5	6.	6	II	II	2	III	3	5	III	5	III	3	3	III	3	III	17	17	III	
RDzSK			10.-	12	11				7.-	9.	6	6			7.-	9.	8	III				13.-	16.	14.5	4	51	11.	
R.PAS	9	14				7.-	9.	8	15.	14			5.-	6.	5.5	12	11					13.-	16.	14.5	9	70.5	13.	
RP.PV		13				II	2	12.	10.-	11			III	3	4.	4	7					5.	5	5		45	8.	
R.P.RVS	III	7	10.-	12.	11	10.-	12.	11	10.-	12.	11		7.-	8.	7.5	9.	8	6	6	II	2	13.-	16.	14.5	10	43.5	7.	
RTK	I	4	4.	4	4	I	1	1	I	1	II	II	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	7	I	
RTT	6	III	13.	15	14	13.-	15	14	4.	4	5	4.	4	5.	5	5	4.	4	4	4	4	9.-	12.	10.5	6	31	5.	
RTTS	12	17	III	3	3	4.	4	4	7.-	9.	8			10.-	12.	11	12					17.-	18	17.5		76	14.	
RUK	8	4				III	3							7.-	9.	8						5.-	6.	4	7	39.5	6.	
RVRT	14	9																				8.	8	8		31	-4	18.
RVTPC		18	7.-	9.	8	7.-	9.	8	III	3			7.-	8.	7.5	14.	13.5	8				9.-	12.	10.5		58.5	12.	
OMTK	11	10	II	2	2	6.	6	6	13.-	15.	14	I						10				7.	7	7		47	9.	
OgAmS	10	5																				17.-	18.	17.5	8	40.5	-3	17.
OgMT	5	12	I	1	1	10.-	12	11	II	2	4	4										II	II	2	I	13	II	
VangAS		6	7.-	9.	8	13.-	15.	14	13.-	15.	14			10.-	12	11					13.-	16.	14.5		67.5	-1	16.	

Rīgas reģiona padomes pr-tāja S.Ozoliņa

Sporta darba metodiskā centra izglītības metodiķis V.Bukovskis

Maģistra darbs „Arodizglītības vēsturiskā pieredze un attīstības tendences Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skolā” izstrādāts LU PPF Pedagoģijas nodaļā

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un sasniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai

Autore: Irina Sobakina _____
paraksts un datums

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Dr.paed., prof. Aīda Krūze _____
paraksts un datums

Darbs iesniegts Pedagoģijas nodaļā
Metodiķe:

_____ vārds, uzvārds, paraksts un datums

Darbs aizstāvēts maģistrta pārbaudījumu komisijas sēdē

Datums un protokola numurs: _____

Vērtējums: _____

Komisijas skretāre: _____